

A.PABEDINSKIENĖ: „NUO 2014 M. SOCIALINIŲ IŠMOKŲ SISTEMA BUS KEIČIAMA“ **10 p.** | **RIMTOS** PERMAINOS B.LUBIO IMPERIJOJE **19 p.** | **DISKUSIJA:** KOKIOS EUROPOS SĄJUNGOS REIKIA LIETUVAI **24 p.**

www.veidas.lt

4,99 Lt
2013 vasario 11
Nr. 7

veidas

Inžinierius
2000–5500 Lt

Advokatas
3000–7000 Lt

Gydytojas
2000–5000 Lt

Mokslininkas
2500–7000 Lt

Suvirintojas
3500–6000 Lt

PELNINGIAUSIOS PROFESIJOS

„Veido“ tyrimas, kiek šiuo metu uždirba skirtingų profesijų atstovai ir kokios profesijos bus perspektyviausios ateityje

LCC INTERNATIONAL
UNIVERSITY

education redefined

www.lcc.it

American-style university:

- North American model of liberal arts education
- Interactive teaching methods
- 70% of professors from North America
- Internationally accredited diploma
- Christian worldview: values for your professional and personal life
- All studies in English
- International community of students from almost 30 different countries
- Active student life, warm atmosphere, relationships for life
- Modern campus

LCC.International.University

LCCadmission

TURINYS NR. 7, 2013 M. VASARIO 11–17 D.

LIETUVA

- APKLAUSA:** labiau linkstama prie užsienio universitetų **6**
- EKSPRESAS LIETUVA** **7**
- SAVAITĖS INTERVIU:** „Nuo 2014 m. socialinių išmokų sistema bus keičiama“, – žada socialinės apsaugos ir darbo ministrė A.Pabedinskienė **8**
- REFORMA:** ar sveikatos apsaugos komunizmas būtų pacientų rojus **12**
- TEISĖ:** nuo 1995 m. advokatų šalyje padaugėjo daugiau nei tris kartus **16**

VERSLAS

- PERMAINOS:** „Achemos grupė“ keičia kryptį **18**
- SKUNDAI:** didžiausi nesaugių ir nekokybiškų produktų platintojai **22**

TEMA

- VIRŠELIO TEMA:** kokios profesijos pelningiausios .. **28**
- PERSPEKTYVOS:** XXI amžius priklauso biologams ir inžinieriams **32**
- PROFESIJOS:** gimnazistai negirdi darbo rinkos analitikų prognozių ir rekomendacijų **34**

PASAULIS

- DISKUSIJA:** kokios Europos Sąjungos reikia Lietuvai **24**

VISUOMENĖ

- UNIVERSITETAI:** ateities profesijos formulė su daug nežinomųjų **36**
- ŠVIETIMAS:** ar privačių mokyklų gausėjimas padėtų spręsti Lietuvos švietimo sistemos trūkumus .. **38**
- FILANTROPIJA:** Lietuvos filantropai, milijonus skiriantys mokslui ir kultūrai **40**
- ISTORIJA:** Vasario 16-osios aktas ir mūsų kaimynai .. **42**

KULTURA

- PROFILIS:** J.Melniko „Paryžiaus dienoraštis“ – apie tai, ko lietuviai galėtų pasimokyti iš prancūzų ... **44**
- FINANSAI:** kultūros biudžetas didėja, bet ir prašytojų gretos plečiasi **46**
- PARODOS:** Klaipėdoje atidaryta I.Baroti paroda „Suzani“, įkvėpta menininko tėvynės Tadžikijos tradicinių ornamentų **47**
- KINAS:** nenusipėjami „Oskarų“ siurprizai, intrigos, iškilimai, nuopuoliai ir visagalis lobizmas **48**

LAISVALAIKIS

- IT:** kiekybe lietuviškoji „Vikipedija“ aplenkė popierinę enciklopediją, o kokybe, deja, ne **50**
- ŽIEMOS SKAITINIAI:** siūlome ištrauką iš naujo geografo ir mokslininkų leidinio „GEOkubas. Šiuolaikinė geografija visiems“ **52**

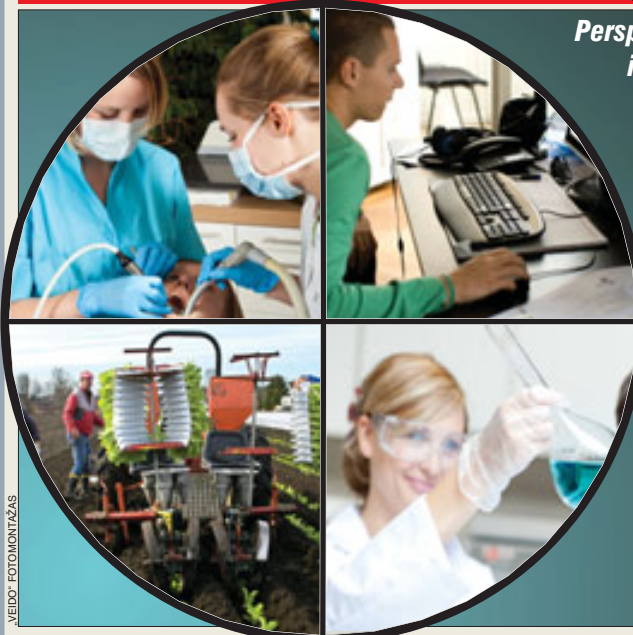
KOMENTARAI

- REDAKTORIAUS LAIŠKAS** **4**
- A.BAČIULIS** – apie vargą dėl skalūnų dujų **11**
- A.ŠINDEIKIS** svarsto, kodėl V.Andriukaitis nori sovietinio *carte blanche* medicinos finansavimui **15**
- A.MALDEIKIENĖ:** bankų melą apmokės klientai **54**

TEMA

32 p.

*Perspektyviausios
ir neperspek-
tyviausios
profesijos*

VEIDO* FOTOMONTAŽAS

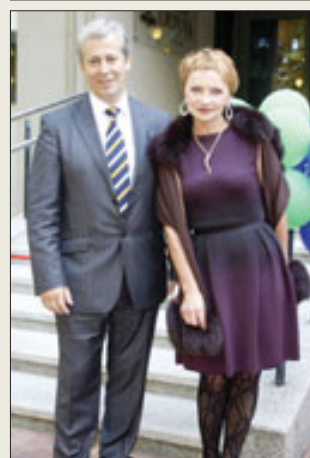
Savaitės interviu

8 p.

„Nuo 2014 m. socialinių išmokų sistema bus keičiama“, – žada socialinės apsaugos ir darbo ministrė A.Pabedinskienė

S.ŽURKOS NUOTR.

„LIETUVOS RYTO“ NUOTR.

**„Achemos grupė“
keičia kryptį**

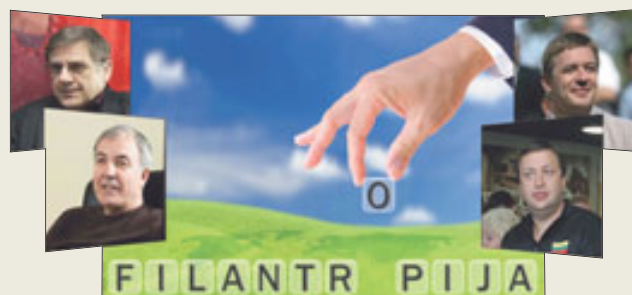
18 p.

Prieš daugiau nei metus mirusio „Achemos grupės“ prezidento ir pagrindinio akcininko Bronislovo Lubio vadovaujamos verslo imperijos tikslas nebuvo vien pelno siekimas, tačiau jo įpėdiniai, kaip ryškėja, elgiasi ir elgsis kur kas pragmatiškiau.

Filantropija

40 p.

Lietuvos filantropai, milijonus skiriantys mokslui ir kultūrai.

VEIDO* FOTOMONTAŽAS

➤ "Veido" prenumerata internetu pigiau ir patogiau!

REDAKTORIAUS LAIŠKAS

IŠ VIENO AKLIGATVIO – Į KITĄ

Biokuru kūrenamos katilinės nėra panacėja visai Lietuvai. Dėl skirtingų priežasčių šis šildymo būdas pasiteisintų tik dalyje regionų.

Gintaras Sarafinas

Nors dabartinė Vyriausybė kiekvienam klausimui ir problemai spręsti įkūrė po darbo grupę, tačiau gyvenime paprastai taip jau būna, kad darbo grupės žingsniuoją savais keliais, o realybė – kitais, ir tie keliai dažniausiai nesusikerta.

Prieš rinkimus dabartinės valdančiosios partijos iki užkimo kartojo, kad šio laikmečio Lietuvos gyventojų prioritetų prioritetą – šildymas, tiksliau, pigus šildymas, o ne kokios ten atominės elektrinės. Naujoji Vyriausybė, pasiraitydama rankoves, kaip tik ir metėsi į šią sritį. Tiesa, ji kažkodėl nusprendė visą dėmesį sutelkti į daugiabučių renovavimo suaktyvinimą Lietuvoje, o štai patį šildymą užmetė ir paliko tolimesnei atečiai. Tačiau ateityje dėl to kils daug problemų, nes skirtingos savivaldybės jau dabar yra spaudžiamos savo gyventojų ir jau šiuo metu privalo pasirinkti maksimaliai ekonomiškiausią ir pigiausią šildymo būdą. O kadangi bendros koncepcijos nėra, skaičiavimų neatlikta, apie analizę valstybės mastu niekas net nepagalvojo, taigi vėl bus nueita eksperimentų keliu. Ir vėl liksime su didele nosimi, o tiksliau – su didelėmis šildymo kainomis.

Dabar madingiausia tapo skelbti, kad Lietuvos išsigelbėjimas ir pigiausias šildymo būdas yra biokuro katilai. Esą pastatykite juos visuose rajonuose, ir centralizuotai tiekiamą šilumą automatiškai atpigs šeštadaliu. Bet iš pokalbių su skirtingais merais ir energetikos ekspertais susidariau įspūdis, kad tai nėra tiesa. Ir štai argumentai: jeigu savivaldybė negauna ES paramos šilumos ūkiui atnaujinti ir jei negauna papildomų lėšų, tarime, už taršos leidimus, tada ji naujam bio-

korui katilui pirkti privalo imti paskolą iš banko. O ją paėmus ir katilinei nupirkus naują katilą, gyventojams šiluma neatpigs.

Antra, jeigu visos be išimties savivaldybės pereis prie biokuro centrines savo katilinėse, Lietuva pristigs biokuro. Mat kai kurie merai jau dabar apklausė savo rajonų urėdijas ir šios patvirtino, kad galės pateikti tik ketvirtadalį ar trečdalį viso reikiamo biokuro kiekio. Vadinasi, biokuro teks įsivežti, o jei jo reikės visoms savivaldybėms, tai iš kur vežtis? Be to, jei biokurą tenka vežtis daugiau nei 100 km, tai jau nebeapsimoka.

Negalima užmiršti ir buvusio „Rubicon“, dabartinio „Icor“ įtakos biokuro rinkai. Žinant šio prieštaringos reputacijos rinkos žaidėjo apetitą, liežuvis nesiverčia prognozuoti, kad biokuras Lietuvoje pigns. Jis brangs neregėtais mastais, ir ne tik dėl padidėsiančios paklausos.

Taigi daugumai savivaldybių perėjus prie biokuro katilinių gali paaiškėti, kad šildymasis biokuru vis dėlto nėra pats pigiausias. Bet sugrįžti bus neįmanoma, nes nauji biokuro katilai jau bus nupirkti. Taigi skuosdami iš vieno akligatvio, kuriame esame dabar, galime atsidurti kitame.

Bet juk galima to išvengti. Užtektų atlikti tyrimą, kam, kada, kur, kaip, kodėl apsimektų pereiti prie biokuro katilinių, ir viešai paskelbti, kad Lietuvoje 30, 40 ar 50 proc. katilinių tokiuose ir tokiuose regionuose verta pereiti prie biokuro (nes tai apsimektų finansškai, ekonomiškai, energetiškai ir techniškai), o kitoms derėtų ieškoti kitų alternatyvų. Nes kai visi mes į vieną laivo pusę, jis vėl gali pavojingai pakrypti. ■

Naujiųjų savaitraštis tik kokybiška ir svarbi informacija apie politiką, ekonomiką, kultūrą, socialinę šalies raidą. Analitiniai tekstai.

1 Užtruks tik 2 minutes

Užpildę reikiamą formą ir apmokėję sąskaitą jūs užsiprenumeruosite savaitraštį neatsitraukdami nuo savo kompiuterio.

2 Nuolaidų akcijos

Prenumeruoti internetu pigiau, nei prenumeruoti Lietuvos pašte ar kitose prenumeratos vietose.

3 "Veido" specialūs projektai

Universitetų, gimnazijų reitingai, turtingiausi lietuviai ir kt.

4 "Veidas" PDF

Tai tas pats savaitraštis jūsų kompiuteryje – galite skaityti savaitraštį "Veidas" PDF formatu jau sekmadienį 22:00 val.

5 "Veido" archyvas nemokamai

Tai sukaupti pastarųjų metų savaitraščio "Veidas" numeriai PDF formatu.

Savaitinis žurnalas online

www.veidas.lt

veidas

Savaitinis iliustruotas žurnalas

2013 m. vasario 11 d.; Nr. 7 (1055)

Leidžia UAB „Veido“

periodikos leidykla

ISSN 1392-5156

Steigimo liudijimas Nr. 1452

Leidžiamas nuo 1992 m.

LEIDĖJAS

dr. Algimantas Šindeikis

DIREKTORIUS

Andrius Valacka

Vyriausiasis redaktorius

Gintaras Sarafinas

Vyr. redaktoriaus pavaduotoja

Giedrė Bolzanė, tel. 264 9433

Atsakingoji sekretorė

Sonata Bajoraitė, tel. 264 9415

SKYRIAI:

Vidaus politika – J. Kučinskaitė,

A. Lėka, tel. 264 9432

Verslas – J. Laurinaitė-Šimelevičienė

tel. 264 9418

Visuomenė – V. Stoškuvienė

Kultūra – R. Baltrušaitytė, tel. 264 9418

Užsienis – R. Januzytė, tel. 264 9423

Fotoredaktorė – L. Gušauskienė

Bendradarbiai – A. Bačiulis, V. Gaidys,

G. Mitkevičienė, A. Maldeikienė, E. Pukšta,

D. Pūslis, R. Milašius, J. Rudokas

Kalbos redaktorė

V. Kundrotienė, tel. 264 9385

Vyr. dizainerė

L. Beatričė Paukštė

Dizaineriai K. Katkus, F. Destandau

Reklama R. Lukšienė, A. Papievienė,

tel. 264 9422

Platinimas ir prenumerata

G. Strazdienė, tel. 264 9424

Administratorė

M. Aleksandravičienė, tel. 262 6813

REDAKCIJOS ADRESAS:

A. Goštauto g. 8, (I a.),

LT-01108 Vilnius

Telefonas 262 6813, Faksas 262 2407

El. paštas mail@veidas.lt

Spausdino UAB „Spaudos kontūrai“,

Vakarinė g. 1, Vilnius

Tiražas

audituojamas

Visos teisės saugomos © 2013 UAB „Veido“

periodikos leidykla. Žurnalas

„Veidas“ paskelbtą informaciją galima pla-

tininti ar naudoti kitose žiniasklaidos prie-

monėse tik gavus rašytinį UAB „Veido“

periodikos leidyklos sutikimą. Rankraščiai

negrąžinami ir nerecenzuojami.

Už laišku, reklaminių bei PR

raidėmis pažymėtų straipsnių turinį

redakcija neatsako.

Prenumerata 2013 m. „Veido“ prenu-

merata internetu: www.veidas.lt „Res-

publikos“ platinimo tarnybose; privačio-

se platinimo tarnybose ir redakcijoje –

kiekvieną darbo dieną; Lietuvos paštuose

– iki mėnesio 20 d. Lietuvos prenu-

meratoriams: 1 mėn. – 21 Lt, 3 mėn. – 63

Lt, 6 mėn. – 126 Lt, 12 mėn. – 252 Lt. ES

valstybių prenumeratoriams (su pristatymu)

apmokėjimas čekiais arba grynaisiais

redakcijoje: 1 mėn. – 55 Lt, 3 mėn. –

165 Lt, 6 mėn. – 330 Lt, 12 mėn. – 660

Lt. Kitų valstybių prenumeratoriams: 1

mėn. – 85 Lt, 3 mėn. – 255 Lt, 6 mėn. –

510 Lt, 12 mėn. – 1020 Lt.

 **MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS**
Vilnius

 **MIDDLESEX
UNIVERSITETAS**
Londonas

www.mruni.eu

**BUSINESS
AND
MEDIA
SCHOOL**

Business and Media School |

NAUJAS JUNGTTINIS DVIEJŲ UNIVERSITETŲ PADALINYS | **SIŪLO RINKTIS DVIEJŲ DIPLOMŲ BAKALAURO IR MAGISTRO STUDIJŲ PROGRAMAS, AKREDITUOTAS MIDDLESEX UNIVERSITETO JUNGTTINĖJE KARALYSTĖJE** | PROGRAMOS ĮGYVENDINAMOS KARTU SU MIDDLESEX UNIVERSITETU UŽTIKRINANT JUNGTTINĖS KARALYSTĖS STUDIJŲ KOKYBĖS STANDARTUS | **STUDENTAI TURI GALIMYBĘ DALĮ STUDIJŲ PRALEISTI MIDDLESEX UNIVERSITETE LONDONE IR KITUOSE UNIVERSITETO PADALINIUOSE** |

BMS siūlo |

Bakalauro programos |

- **FINANSŲ EKONOMIKA** 3.5 m., ekonomikos bakalauras
- **VERSLO INFORMATIKA** 3.5 m., informatikos bakalauras

Magistro programos |

- **KOMUNIKACIJA IR KŪRYBINĖS TECHNOLOGIJOS** 1.5 m., komunikacijos magistras
- **ELEKTRONINIO VERSLO VADYBA** 1.5 m., verslo administravimo magistras
- **FINANSŲ RINKOS** 1.5 m., ekonomikos magistras

 STUDIJOS VYKS ANGLŲ KALBA | SĖKMINGAI BAIGUSIEJI PROGRAMĄ GAUS DU, MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO IR MIDDLESEX UNIVERSITETO, DIPLOMUS | **PAŽANGIEMS STUDENTAMS IŠ LIETUVOS TAIKOMA KREPŠELIO SISTEMA** | GALIMYBĖ DALYVAUTI TARPTAUTINIUOSE MAINUOSE EUROPOS IR AZIJOS UNIVERSITETUOSE |

TYRIMAS

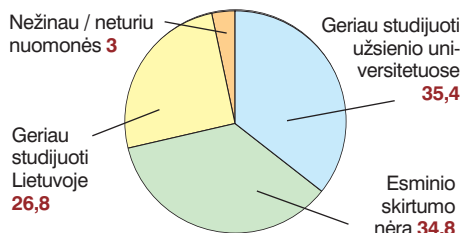
APKLAUSA: LABIAU LINKSTAMA PRIE UŽSIENIO UNIVERSITETŲ

„Veidas“ tradiciškai daug dėmesio skiria švietimui ir mokslui. Daug vietos šiai temai atseikėta ir šiame numeryje, mat nagrinėjame perspektyviausias ir neperspektyviausias profesijas. O netrukus pristatysime ir specialųjį „Veido“ numerį „Kur studijuoti“, jame bus paskelbta daug mūsų universitetų, kolegijų ir profesinių mokyklų pranašumų bei trūkumų. Vis dėlto Lietuvos gyventojai vadovaujasi ne vien pateikiama informacija ar palyginimais, bet ir stereotipais ar aplinkinių vertinimais. Tai gi kokie jie? Kaip Lietuvos gyventojai iš principo vertina Lietuvos aukštąsias mokyklas, lygindami jas su užsienio universitetais ir koledžais? Ar šiuo metu geriau rinktis studijas Lietuvos universitetuose, ar vykti studijuoti į užsienį? Kaip paaiškėjo po „Veido“ užsakymu tyrimų bendrovės „Prime consulting“ atliktos naujausios apklausos, tik 26,8 proc. respondentų pirmenybę teikia studijoms Lietuvos

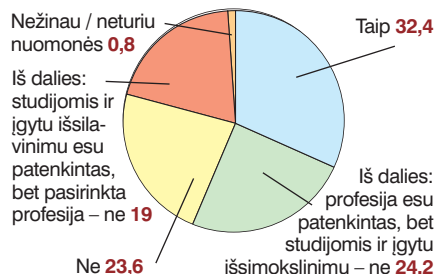
universitetuose, o štai manančiųjų, kad vis dėlto geriau studijuoti užsienio universitetuose, yra daugiau – 35,4 proc. Dar 34,8 proc. apklaustųjų pareiškė manantys, kad esminio skirtumo, kur studijuoti, nėra. Kartu respondentų klausta, ar jie patys yra patenkinti savo

pasirinkta profesija ir įgytu išsilavinimu. Čia atsakymai vėlgi stipriai išsiskyrė: tiek savo profesija, tiek įgytu išsilavinimu visiškai patenkinti trečdalis apklaustųjų, o kiti nepatenkinti arba profesija, arba įgytu išsilavinimu, arba ir tuo, ir tuo. ●

JŪSŲ NUOMONE, AR ŠIUO METU GERIAU RINKTIS STUDIJAS LIETUVOS UNIVERSITETUOSE, AR VIS DĖLO VYKTI STUDIJUOTI Į UŽSIENĮ? (PROC.)

AR JŪS PATS ESATE PATENKINTAS SAVO PASIRINKTA PROFESIJA IR ĮGYTU IŠSILAVINIMU? (PROC.)

Šaltinis: „Veido“ užsakymu tyrimų ir konsultacijų bendrovės „Prime consulting“ 2013 m. sausio 28–30 d. atlikta Lietuvos didžiųjų miestų 500 gyventojų apklausa. Cituojant apklausą, nuoroda į „Veidą“ būtina.

INTERVIU

PENKI KLAUSIMAI „SODROS“ VADOVUI MINDAUGUI SINKEVIČIUI

VEIDAS: Kaip per pastaruosius keletą metų keitėsi „Sodros“ finansinė padėtis – kaip kito pajamos, paskolos, biudžeto balansas?

M.S.: „Sodros“ finansinė padėtis pastaraisiais metais po truputį gerėja. Pavyzdžiui, pernai buvo surinkta 11,56 mlrd. Lt pajamų, tai yra 557,7 mln. Lt daugiau nei 2011 m. Atkreipčiau dėmesį, kad pernai į priekškrizinių lygį grąžintas pensijų dydis, dėl to „Sodros“ išlaidos 2012 m. buvo didesnės beveik 480 mln. Lt. Dar 515 mln. Lt buvo išleista anksčiau imtoms paskoloms ir jų palūkanoms dengti. Bendras 2012 m. „Sodros“ deficitas siekia 1,9 mlrd. Lt. Taigi, jei nesikačiuotume skolos aptarnavimo sąnaudų ir išlaidų pensijoms didėjimo, deficitas nesiektų 1 mlrd. Lt. Tačiau ir pridėjus šias išlaidas pernykštis deficitas buvo 492,1 mln. Lt mažesnis, nei planuota, ir 78,3 mln. Lt mažesnis, nei fiksuotas 2011 m. O jei kalbėsime apie „Sodros“ skolas, paimtų ir negrąžintų paskolų suma praėjusių metų pabaigoje siekė 9,73 mlrd. Lt.

VEIDAS: Ar laukiama kokių nors su naująja šalies valdžia susijusių permainų „Sodroje“, pavyzdžiui, jos koncepcijos, struktūros, darbo organizavimo srityje?

M.S.: Šiuo metu premjero suburtą darbo grupę kaip tik analizuoja galimus mokesčių pakeitimus. Jai pateikus išvadas, manau, galėsime tiksliau žinoti, kokios gali būti siūlomos permainos.

VEIDAS: Sociologinės apklausos rodo, kad šalies gyventojai netiki „Sodros“ pers-

pektyvomis, dabartine pensijų sistema, tad kaip kitaip, jūsų nuomone, būtų tinkama organizuoti šalies pensijų sistemą arba patobulinti dabar egzistuojančią?

M.S.: Visuomenės apklausos rodo priešingą dalyką. Sausį atliktos apklausos duomenimis („Lietuvos rytas“, sausio 26 d.), „Sodra“ pasitiki per 52 proc. gyventojų. Didesnį pasitikėjimą turi tik Bažnyčia, kariuomenė ir ugniagesiai. Štai gruodį bendrovės „Spinter“ atlikta reprezentatyvi apklausa parodė, jog apie du trečdalius šalies gyventojų pritaria tam, kad socialinio draudimo sistema būtų ir valstybinė, ir privaloma. Net jei valstybinis socialinis draudimas būtų neprivalomas, apie du trečdalius gyventojų jame dalyvautų savanoriškai. O dėl patobulinimų, tai bendraujant su Seimo nariais ir Vyriausybės atstovais kalbėta apie tai, jog dabar visiems vienoda bazinė pensijos dalis galėtų būti mokama ne iš Valstybinio socialinio draudimo fondo, bet iš valstybės biudžeto, ir kartu labiau diferencijuojama. Manau, tokia tvarka geriau atitiktų gyventojų lūkesčius, nes jau minėta apklausa parodė, jog daugelis gyventojų pasisako už tai, kad galutinis pensijos dydis labiau priklausytų nuo sumokamų įmokų dydžio.

VEIDAS: Neretai girdimas pasiūlymas „Sodros“ biudžetą „perkelti“ į valstybės biudžetą. Kaip tokią

galimybę vertinate jūs pats?

M.S.: Šiaip jau „Sodra“ faktiškai surenka apie 98 proc. visų priskaičiuotų, tai yra privalomų mokėti įmokų. Kai Latvijoje buvo atlikta reforma ir visas įmokas bei mokesčius buvo pavesta surinkti vienai institucijai –

Mokesčių inspekcijai, ten faktiškai surenkamų lėšų dalis smuko iki maždaug 92 proc. Šis 6 proc. skirtumas reiškia šimtus milijonų nesurinktų pajamų. Taigi, jei „perkėlimas“ būtų vien mechaninis ir turėtume panašias socialinio draudimo išlaidas, tai galiausiai deficitas gali dar labiau padidėti.

VEIDAS: Lietuvos aukštosios mokyklos tikina, kad jeigu

„Sodra“ teiktų daugiau duomenų apie dirbančius asmenis (apie jų profesijas, išsilavinimą, įsidarbinimą pagal profesiją, atlyginimų pagal profesiją statistiką etc.), mokslo įstaigoms būtų paprasčiau orientuotis, kokie yra darbo rinkos poreikiai. Kaip manote, ar tokie jų lūkesčiai gali būti įgyvendinti ir kodėl to vis dar nėra?

M.S.: Teisės aktai numato, kad draudėjai duomenis apie apdraustųjų asmenų profesiją pagal Lietuvos profesijų klasifikatorių teritoriniams registro tvarkytojams turi pateikti nuo 2013 m. lapkričio 1 d. iki 2014 m. kovo 1 d. Manysčiau, į klausimą apie tokių lūkesčių įgyvendinimą galėtų atsakyti pačios aukštosios mokyklos arba su tuo susijusį teisės aktų rengusios institucijos. Apie tai yra rašęs ir jūsų savaitraštis. ●

„BFL“ NUOTR.

ĮVERTINIMAS

LIETUVOS MOKSLO PREMIJOS – ŠEŠIEMS DARBAMS

Prestižinėmis Lietuvos mokslo premijomis (po 101,4 tūkst. Lt) šiemet įvertinti šeši mokslo darbai. Tai istoriko prof. **Zigmunto Kiaupos** darbų ciklas „Lietuvos istorijos sintezės ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų tyrimai“, psichologės Ritos Žukauskienės darbas „Lietuvos

vaikų, paauglių ir suaugusiųjų psichologinės gerovės tyrimai“. Mokslo premijos bus įteiktos ir fundamentinių bei taikomųjų mokslinių tyrimų srityje dirbantiems mokslininkams Vytautui Balevičiui bei Valdui Šablinskiui, taip pat Romui Baronui bei Feliksui Ivanauskui. Aukščiausią mūsų šalyje moks-

prezidentas prof. Valdemaras Razumas apgailestauja, kad šiemet nė vienas iš pateiktų darbų technologijos mokslų srityje nebuvo vertas premijos, nes neatitiko aukščiausio lygio.

„Anksčiau premijos buvo skiriamos už viso gyvenimo darbus, o dabar komisija vertina

lininkams skiriamą įvertinimą pelnę ir Daumantas Matulis už „Karboanhidrazių ir šaperonų slopiklių kūrimą ir tyrimą naudojant biotermodinaminius metodus“. O geriausiu taikomosios mokslinės veiklos darbu šiemet pripažintas Prano Viškelio ir Živilės Lukšienės darbų ciklas. Lietuvos mokslų akademijos

per 15 metų atliktus tyrimus, tačiau kokybė dėl to nesmunka. Tiesa, tai apriboja nemažai mokslininkų, nes dabar, kai mokslas taip sparčiai plėtojamas, tyrimai atliekami per penkerius ar net dvejus metus“, – dėsto Lietuvos mokslų akademijos prezidentas. ●

ŽINIASKLAIDA

VADOVO IŠPUOLIAI IMA ATSLIEPTI JO VADOVAUJAMOMS AR ATSTOVAUJAMOMS ĮMONĖMS IR ORGANIZACIJOMS

Vieši necenzūriniai žurnalisto ir tinklaraštininko Artūro Račo išpuoliai prieš kolegas žurnalistus kenkia ne tik jo paties, bet jau ir jo vadovaujamų bei atstovaujamų organizacijų vardui. „Praėjusią savaitę vykusiam „Transparency international“ Lietuvos skyriaus (TILS) valdybos posėdyje Artūras pats atsi-

kuriose dirba ar dalyvauja pats A.Račas.

„Tokio pobūdžio organizacijose sprendimai negali būti priimami balsų dauguma. Todėl, kai reagudamas į dunduko laišką, vienas TILS valdybos narys suabejojo, ar mano pastangos švarinti viešąją erdvę nuo ramanaukų ir užkalnių yra tinkamos, sprendimas

(pasitraukti iš TILS valdybos narių) nekėlė jokių abejonių“, – viešai atsisakė dalyvavimo motyvus išdėstė pats A.Račas.

Neoficialių šaltinių duomenimis, dėl ne visados pagar-

konu pasisakė apie buvusius bendradarbius ir kolegas.

Tiesa, A.Račas šį LŽLEK sprendimą apskundė teismui. Jis mėgina įrodyti, kad nepagarbią žinutę apie kolegas rašė savo asmeniniame tinklaraštyje, o ne atstovaujamojoje žiniasklaidos priemonėje. Tačiau, kaip iš karto po šio LŽLEK sprendimo sakė žurnalistų etikos inspektoriaus patarėjas Deividas Velkas:

„Nors A.Račo vadovaujamai naujienų agentūrai BNS šis sprendimas tiesiogiai ir neatsilieps, bet agentūros vadovui būti pripažintam pažeidusiu Žurnalistų ir leidėjų etikos kodeksą yra didžiulė negarbė, tai koreguoja ir požiūrį į pačią agentūrą, jos patikimumą, nes kaip vadovas A.Račas negali būti nuo jos visiškai atsietas.“ Beje, TV3 Naujienų tarnyba paskelbė, kad pastaruoju metu daugėja tiek žiniasklaidos, tiek kitų bendrovių, kurios dėl šio žurnalisto nevienareikšmių poelgių atsisako ir jo vadovaujamos naujienų agentūros BNS paslaugų. Šią situaciją „Veidas“ paprašė pakomentuoti BNS akcininkų Estijoje, tačiau šie savo vertinimų nepateikė. ●

statydino iš valdybos narių“, – informavo TILS vadovas Sergejus Muravjovas.

Vis dėlto kokios konkrečiai priežastys lėmė A.Račo pasitraukimą iš kovotojų su korupcija gretų, S.Muravjovas nenorėjo aiškinti: „Paklauskite jo paties.“ Remiantis neoficialiais duomenimis, pasitraukti A.Račą paraginę kai kurie kiti TILS valdybos nariai. Esą A.Račo viešumoje demonstruojama nepagarbi leksika menkina organizacijas,

baus ir objektyvaus tono A.Račas kiek anksčiau nebebuvo paskirtas ir į naujos sudėties LRT tarybą. Be to, praėjusią savaitę LRT tarybai paskelbus konkurso į visuomeninio transliuotojo vadovus sąlygas A.Račas neslėpė apgailestavimo negalėsiąs pretenduoti ir į LRT vadovus. Mat Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos komisija (LŽLEK) pripažino A.Račą pažeidus žurnalisto etiką, nes jis savo tinklaraštyje gavėsi leksi-

RENGINIAI

UŽGAVĖNĖS SOSTINĖS CENTRE

Nors nemažai Užgavėnių linksmybių šįmet atšaukta dėl gripo epidemijos, antradienį 18 val. Vilniaus mokytojų namų kiemelis lauks visų, kurie šeštadienį patingėjo arba jėgų neturėjo nuvykti į Rumšiškės. Čia taip pat žadama atkakti Lašininio ir Kanapinio dvikova,

Morės mirtis, šokiai ir dainos, kurias atliks kapelija „Ratilai“ bei Vilniaus mokytojų namų folkloro kolektyvai. Vadovaujami šventės gospatoriaus Dariaus Mockevičiaus, su trenksmu ir blynais varysime žiemą iš jaukaus sostinės Senamiesčio kiemo. ●

SKAITMENINĖ AUSTRALŲ „GREITAPELĖ“

Penktadienį 19 val. sostinės Teatro arenoje viešės australų komikų duetas „The Umbilical Brothers“ su spektakliu „Greitapelė“, Australijos komedijų rinkimuose pelniusiu geriausio scenai skirtu šou prizą. Dueto nariai Shane'as ir Davidas žengia koja kojon su naujausiomis technologijomis, todėl nuo šiol jų pasirodymas tobulesnis – jis skaitmeninis. Tai reiškia, kad jie gali akimirksniu peršokti prie bet kurio epizodo ir praleisti nuobodžias scenas. Deja, paaiškėja, kad dingo nuotolinio valdymo pultas, kuriuo galima reguliuoti visą šou. Davidas kaipmat susirieja su administratoriumi, šis pareiškia esąs nereikalingas, nes pasirodyme nėra jokios scenografijos bei rekvizito, kurį reikėtų gabenti iš vietos į vietą... Ir vis tiek pamatę, kaip šiame šou veikia skaitmeninės technologijos, greičiausiai niekuomet nebeisite į analoginę komediją. ●

◀ **A. Pabedinskienė** jaunimo nedarbą ketina mažinti specialia savanorystės programa ugdant jaunimo darbinius įgūdžius ir pilietiškumą. Dvejų metų programai skirta 4 mln. Lt

sudarėme darbo grupę, kuri ieško sprendimų. Tikrai gal nelabai teisinga, kai reikia iš valstybės skolintis Valstybės socialinio draudimo fondui, o palūkanų norma nėra tokia jau kukli – pastarąjį kartą skolintasi su 4,62 proc. palūkanomis.

VEIDAS: Kokių kitų instrumentų „Sodros“ biudžeto deficitui mažinti įžvelgiate?

A.P.: Galimybių yra įvairiausių, bet konkretinti nenorėčiau, nes darbo grupė analizuoja, pasiūlys konkrečius variantus, ir tada galėsime priimti sprendimus.

VEIDAS: Eksperimento tvarka pačios dalijusios socialines išmokas savivaldybės sutaupė daug lėšų. Jei eksperimentas toks sėkmingas, kodėl nuo šių metų nesiřyzote tokios tvarkos taikyti visose savivaldybėse?

A.P.: Eksperimentas tikrai pasiteisino, nors jis vyko tik metus. Tose penkiose savivaldybėse, kurios pačios skirstė socialines išmokas, išmokų sumos sumažėjo per 20 proc., o kitose – maždaug 2 proc. Tačiau norint tai įdiegti visose savivaldybėse ne eksperimento tvarka reikia parengti teisinę bazę, jos mechanizmą. Tai parengsime ir nuo 2014 m. ketiname atiduoti savivaldybėms socialinių išmokų mokėjimą kaip savarankišką funkciją. Savivaldybės žino, kad gali panaudoti sutaupytus pinigėlius, tad yra suinteresuotos nedalyti jų be reikalo.

Tačiau reiktų visos visuomenės iniciatyvos, nes vien socialinis darbuotojas negali nuspręsti, ar kuri šeima neturi kokių papildomų pajamų. Į šiuos procesus turėtų įsitraukti ir darbo inspekcijos, darbo biržos, „Sodra“, kad išmokas gaunančios šeimos būtų įvertintos kompleksiskai.

VEIDAS: Paini daugybės įvairiausių išmokų sistema sudaro galimybę nepagrįstai išlaidauti (kaip įrodė penkių savivaldybių eksperimentas), piktnaudžiauti (kaip įrodė Valstybės kontrolės auditas dėl išmokų neįgaliesiems) ar stabdyti būtinus projektus (kaip rodo kompensacijos už šildymą, neskatinančios renovuoti daugiabučių). Ar neketinate sistemą padaryti paprastesnę ir skaidresnę?

A.P.: Negali būti tiek daug rūšių išmokų. Suprantu, kad žmogui, kuris papuolė į keblį padėti netekęs darbo ar ištiktas negalios, valstybė yra įsipareigojusi padėti, bet kai tai tapo piktnaudžiavimu, kai trunka dvylika ar net 36 mėnesius – taip neturėtų būti. Socialinių išmokų sistema artimiausiu metu bus peržiūrėta ir, manau, nuo 2014 m. bus keičiama.

VEIDAS: Ką patartumėte žmonėms – grįžti į „Sodrą“ ar likti antros pakopos pensijų draudimo fonduose? Beje, ar pati dalyvaujate antros ir trečios pakopos pensijų fonduose?

SAVAITĖS INTERVIU

A. Pabedinskienė: „Nuo 2014 m. socialinių išmokų sistema bus keičiama“

Aušra Lėka

„Sodros“ biudžeto skola pasiekusi 9,7 mlrd. Lt, nedarbas – 12 proc. Emigracija neslūgsta. Šių opijų bei visiems valstybės piliečiams aktualių problemų sprendimas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencija. Tačiau atsakomybė vadovauti šiai sričiai prieš du mėnesius patikėta didžiosios politikos debutantei *Algimantai Pabedinskienėi*, iki ministravimo – Marijampolės kolegijos lektorei ir Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmų Marijampolės filialo direktorei.

Ministrė į daugelį opiausių klausimų kol kas tebeatsako taip: sudaryta darbo grupė,

kai ji pateiks išvadas, priimsime sprendimus. Ar ministrė turi savo viziją? A. Pabedinskienė savo nuomonę vadina tik savo nuomone. O neatsakytas klausimas apie Darbo partiją, kurios atstovė Vyriausybėje yra A. Pabedinskienė, iškalbingesnis už atsakymą.

VEIDAS: Kaip spręsite „Sodros“ biudžeto deficito problemą? Gal reiktų tiesiog sujungti „Sodros“ ir valstybės biudžetus, užuot iš valstybės vienos kišenės skolinusis kitai, ir dar su nemenkomis palūkanomis?

A.P.: Tai viena opiausių problemų, ją žinome,

A.P.: Antros pakopos pensijų fonde dalyvauju, bet mano nuomonė neturėtų būti pavyzdys. Kiekvienas pilietis turės galimybę pasirinkti. Vasarį ministerijos interneto puslapyje paskelbsime skaičiuoklę, ir kiekvienas galės apsiskačiuoti, kuris variantas jam naudingesnis. Bet kai kalbama apie socialines garantijas, akivaizdu, kad geriau gauti pajamų iš kelių šaltinių: jei viename kiltų rizika, kitas būtų balansas.

VEIDAS: Tai ar jau apsisprendėte, ką darysite balandį – grįšite į „Sodra“ ar liksite antros pakopos fonde?

A.P.: Kai apsispręsiu, tada ir informuosiu.

VEIDAS: Vis dėlto ar tikite, kad „Sodra“ dabartiniais keturiasdešimtmečiams bus pajėgi mokėti pensijas, iš kurių būtų galima oriai gyventi? Ar, jūsų skaičiavimais, 2015 m. „Sodros“ biudžetas jau gali būti nedeficitinis, kaip anksčiau prognozuota?

A.P.: Be abejonės, tikiu, kad „Sodros“ deficitas bus sumažintas, o 2015 m. taps nedeficitinis. Tikiu ir tuo, kad „Sodra“ bus pajėgi mokėti pensijas, leisiančias oriai gyventi.

VEIDAS: Ar dabartinės motinystės išmokos, jūsų manymu, adekvačios valstybės finansiniam pajėgumui?

A.P.: Valstybė finansų turi tiek, kiek turi. Bet žinodami visuomenės senėjimo procesą, gimstamumo mažėjimą, bet koku atveju

turėtume skatinti gimstamumą.

VEIDAS: Tik tapusi ministre žadėjote socialines paslaugas artinti prie žmogaus, o didžiulės globos įstaigas pamažu pertvarkyti į nedideles šeimyninio tipo įstaigas, didinti socialinių paslaugų įvairovę. Ar dabar, jau pasėdėjusi ministro kėdėje, dar vis matote tam galimybių?

A.P.: Puikiai žinome, kad mūsų tauta, kaip ir visa Europa, senėja, kiekvieną dieną atsiranda vis didesnis šių paslaugų poreikis. Vienuose globos namuose vidutiniškai gyvena apie 170 žmonių, bet kai kuriuose – ir trys keturi šimtai. O juk yra ir vaikų, ir neigaliųjų, ir psichinės negalios žmonių globos namų. Jei juose dirba 30 žmonių, ar jie gali suteikti tokią paslaugą, kurios šioms žmonėms reikia?

VEIDAS: Tačiau masto ekonomija šiek tiek sutaupo lėšų. Kur gautumėte lėšų 400 vietų senuose pastatuose įkurdintiems globos namų gyventojams perkraustyti į daug mažų jaukių namų?

A.P.: Tikiu, kad su struktūrine ES parama situaciją įmanoma keisti. Daug nevyriausybinių organizacijų, bendruomenių galėtų teikti paslaugas. Džiugu, kad Lietuvoje atsiranda ir privačių iniciatyvų. Tokių instrumentų, kaip „Maisto fabrikas“, galėtų būti daugiau. Arba štai privati įmonė ketina statyti slaugos namus, skirtus Alzheimerio liga sergantiems

žmonėms. Verslas tampa vis labiau socialiai atsakingas. Šioje srityje labai svarbus pačios visuomenės požiūris. Apie tai reikėtų daugiau kalbėti, šviesti žmones, būti kuo atviresniems, kuo nuoširdesniems. Ne viena Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turi spręsti šias problemas.

VEIDAS: Prezidentė Dalia Grybauskaitė du jūsų pirmtakus kritikavo už kompleksinės socialinio draudimo sistemos reformos nevykdymą, už bandymą taisinėti atskirus šios srities elementus, o ne visumą. Kaip jūs suprantate, ką turėtumėte padaryti?

A.P.: Sudėtingas klausimas. Kiekviena valdžia diskutuoja, dabar ir mums svarstymo laikotarpis. Gal balandžio mėnesį galėsime pasakyti konkrečiau.

VEIDAS: O jūs pati viziją turite?

A.P.: Reikėtų pasiklausti ekspertais.

VEIDAS: Bet jūs – ministrė.

A.P.: Mano nuomonė yra mano nuomonė.

VEIDAS: Jūsų vadovaujamai ministerijai priskirti ir socialiniai, ir darbo reikalai. Ar jums atrodo logiška, kad darbas siejamas su socialiniais, o ne ekonomikos klausimais? Kitose šalyse, pavyzdžiui, Suomijoje, darbas priskirtas ekonomikos ministerijai.

A.P.: Svarstymų yra visokių. O europinė patirtis įvairi: vienur ministerijos – tik socialinių reikalų, Latvijoje – gerovės. Gal ateityje rei-

KLAIPĖDOS VALSTYBINĖ KOLEGIJA

Sveikatos mokslų fakultetas:

Burnos higiena
Kineziterapija
Grožio terapija
Odontologinė priežiūra
Bendrosios praktikos slauga
Socialinis darbas

Technologijų fakultetas:

Automobilių techninis eksploatavimas
Sausumos transporto technologijos
Elektros ir automatikos įrenginiai
Mechanikos inžinerija
Statyba
Geodezija
Kraštovaizdžio dizainas
Informatika
Maisto technologijos

Socialinių mokslų fakultetas:

Įstaigų ir įmonių administravimas
Buhalterinė apskaita
Finansai
Kultūrinės veiklos vadyba
Logistikos vadyba
Prekybos vadyba
Sporto ir pramogų vadyba
Turizmo administravimas
Verslo vadyba
Ikimokyklinio ugdymo pedagogika
Socialinė pedagogika
Anglų kalbos pedagogika

KOKYBĖ
www.kvk.lt

VERTYBĖS KARJERA
ieškokite mūsų

facebook

A. Pabedinskienė į Vyriausybę delegavo Darbo partiją. Bet į klausimą, ar ji sutinkanti su šios partijos veiklos metodais, ministrė atsakyti nesutiko

► kėtų pagalvoti apie tai, nes darbo politika – tik dalis socialinės politikos.

VEIDAS: Ar žvelgiant į „Sodros“ biudžetą ir nedarbo skaičius jau matyti minimalios algos didinimo padariniai? Ar tikrai darbdaviai, kaip gąsdinta, masiškai perveda dirbti ne visu etatu, ar smulkiosios įmonės pradėjo atleidinėti darbuotojus?

A.P.: Minimalios algos padidinimas turėjo įtakos apie 200 tūkst. darbuotojų, tarp jų 50 tūkst., dirbančių biudžetinėse įstaigose. Buvo kalbama, kad smulkusis verslas, ypač regionų dimensijoje, smarkiau nukentės, kad jis neišgalės mokėti 1 tūkst. Lt minimalios algos.

Kiek turime informacijos iš Trišalės tarybos ir bendravimo su verslo įmonėmis, aziotazas buvo didesnis nei tie pavieniai atvejai, kai smulkesnis silpnesnis verslas, kuriame tik kelios darbo vietos ir pinigų generavimas ne toks greitas, gal susiduria su sunkumais. Minimalios algos didinimas yra Vyriausybės programoje, ir tai turi daug pliusų, pavyzdžiui, didina žmonių perkamąją galią. O balandį tai aptarsime su savo socialiniais partneriais Trišalėje taryboje.

VEIDAS: Kokiomis priemonėmis siūlysite didinti darbo santykių lankstumą? Tai, darbdavių manymu, sumažintų nedarbą?

A.P.: Manau, darbo lankstumą reikia didinti. Turime sudarę grupę Darbo kodeksui peržiūrėti. Lig šiol Darbo kodeksas buvo vis lopus, bet nebuvo kompleksinio požiūrio. Darbo grupė pateiks išvadas, šie klausimai keliami per pokalbius su partneriais Trišalėje taryboje. Bendromis pastangomis sprendimą rasime.

VEIDAS: Ką jūs pati siūlytumėte keisti?

A.P.: Pavyzdžiui, padaryti lankstesnį darbo laiką turintiems mažų vaikučių – gal jiems patogiau vėliau į darbą ateiti ir vėliau baigti.

VEIDAS: Europiniu mastu esame tarp didžiausio jaunimo nedarbo šalių. Ko konkrečiai imsitės šiai situacijai keisti? Ką reikšia jūsų siūlymas mažinti jaunimo nedarbą, įtraukiant jį į visuomeninę veiklą?

A.P.: Iki balandžio 1 d. ministerija parengs nacionalinę užimtumo programą. Joje išskirsime jaunimą, nes ir europinėje plotmėje tai labai akcentuojama, o Lietuvai pirmininkaujant ES Tarybai tai bus vienas iš svarbių keliamų klausimų. Bet ir kitos socialinės grupės pateks į rengiamą strategiją – neigalieji, pensinio, ikipensinio amžiaus žmonės.

Jaunimo užimtumo didinimo klausimais, be abejonės, kalbamės su Švietimo ir mokslo, Ūkio ministerijomis, svarstome, kaip nuo pirmųjų studijų metų integruoti jaunimą į darbinę veiklą. Čia ir verslas turi pasakyti savo žodį.

Be to, vykdysime savanorystės programą, kuriai dvejiems metams skirta 4 mln. Lt. Per

V. SKARPUČIO, BFL – NUOTR.

savanorystę bus ugdomas pilietiškumas, darbiniai įgūdžiai, pavyzdžiui, jaunas žmogus bus siunčiamas padirbėti į ligoninę. Ši priemonė labiau skirta tam jaunimui, kuris nesiintegruoja – nei mokosi, nei dirba.

VEIDAS: Bet savanorystė nėra mokama, o jaunuoliui reikia ir pajamų gyventi.

A.P.: Bet jis ir iki savanorystės iš kažko gyvena. Programa mokys darbo įgūdžių, kad žmogus galėtų ateityje savimi pasirūpinti ir nebūtų našta valstybei ar tėvams.

VEIDAS: Kaip didinsite darbo biržų veiklos efektyvumą?

A.P.: Mūsų darbo biržų veikla visiškai nelanksti ir neorientuota į galutinį rezultatą – žmogaus nuvedimą į darbo vietą. Darbo birža neatlieka pagrindinių funkcijų. Ji – instrumentas žmonėms įdarbinti ir kiekvienas biržos darbuotojas turėtų kalbėtis su verslo įmonėmis, joms pristatyti žmogų, turintį tam tikrų kompetencijų dirbti. Kalbėjau su Darbo biržos direktoriumi, aptarėme, kaip matome Darbo biržos veiklą. Per savaitę jis turi pateikti priemones, kaip jis mano efektyvinti darbo biržų veiklą. Jos negali vien priimti žmones, užregistruoti, išregistruoti, kontroliuoti, atvyko ar neatvyko registruotis. Ypač regioninėje dimensijoje labai svarbus bendradarbiavimas su darbdaviais, jų organizacijomis, darbo vietų analizė, bent minimalus prognozavimas, rinkos paklausa – aibė dalykų, kuriuos turėtų padaryti darbo biržos.

VEIDAS: Premjeras minėjo, kad jūsų vadovaujama ministerija atsakinga ir už emigracijos mažinimą, turi parengti tam skirtą programą. Kokiomis konkrečiomis priemonėmis to sieksite?

A.P.: Nemanau, kad tik mūsų ministerija už tai atsakinga. Be abejo, emigracija – didžiulė problema. Per užimtumo didinimo programą, darbo vietų kūrimą sieksime mažinti emigraciją, bet šį klausimą reikia spręsti kompleksiskai, vieni negalime prisiimti atsakomybės už emigracijos srautus.

VEIDAS: Ar veiksite tik prevenciškai, kad žmonės neišvyktų, ar imsitės specialių

programų emigrantams susigrąžinti?

A.P.: Pirmas mano vizitas į užsienį – į Dubliną, į ES Tarybos posėdį užimtumo klausimais. Bet pats pirmas susitikimas Dubline – su Airijos lietuvių bendruomene. Jie norėtų grįžti į Lietuvą, bet teiraujasi socialinių garantijų. Išklause jų išsakytą informaciją siūlysiu, kaip jiems pagelbėti.

VEIDAS: Tik tapusi ministre žadėjote mažinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio už analogišką darbą skirtumą. Kaip – juk privataus verslo negalite versti to daryti?

A.P.: Apie prievartą niekas nekalba. Dirba darbo grupė, kurios pateiks siūlymų. Žinoma, verslo negalime priversti mažinti atotrūkio tarp vyrų ir moterų analogiško darbo atlygio, bet moterys turėtų saugiai jaustis ir už savo darbą turėtų būti įvertintos.

VEIDAS: Manote, kad reikia kvotų moterims vykdomojoje valdžioje, partijų rinkimų sąrašuose, įmonių valdybose?

A.P.: Europos Komisijos direktyvos projekto pirminiame variante net buvo siūloma priverstinai taikyti 60 ir 40 proc. vyrų ir moterų proporcijas biržinių ES įmonių valdybose. Bet EK nuostata sušvelnėjusi ir yra rekomendacinio pobūdžio. Tai svarstysime, bet nemanau, kad prievarta galima ką nors padaryti. Tai sąmoningumo reikalas.

VEIDAS: Ar kaip ministrė, atsakinga už sritį, priklausomą nuo valstybės piliečių sąžiningo mokesčių mokėjimo, neįaučiata moralinių dvejonių dėl savo narystės Darbo partijoje, kuri veikia vadovaudamasi kitokiais principais?

A.P.: Aš nesu kaltinama.

VEIDAS: Bet esate kaltinamos mokesčių slėpimu Darbo partijos narė ir jos atstovė Vyriausybėje.

A.P.: Kadangi Jos Ekscelencija prezidentė ir premjeras pasitikėjo manim, manau, kad pasitikėjimą pagrįšiu ir stengsiuosi daryti viską, kas pagal mano galias.

VEIDAS: Bet ar su Darbo partijos veiklos metodais sutinkate?

A.P.: Galėčiau į šį klausimą neatsakyti? ■

SKALŪNŲ DUJOS SKALDO VALDANČIUOSIUS

Prieš skalūnų dujų išteklių Lietuvoje žvalgybą sukilęs Seimo Aplinkos apsaugos komitetas kartu sukilo ir prieš Aplinkos ministeriją, ir prieš premjerą Algirdą Butkevičių, kuris bent jau praėjusios savaitės pradžioje rėmė skalūnų dujų paieškas.

Audrius Bačiulis

Praėjusį trečiadienį premjeras Algirdas Butkevičius, jau pagarsėjęs dažna nuomonių ir požiūrių kaita, regis, pasiekė rekordą. LRT televizijos laidoje „Labas rytas, Lietuva“ jis dar teigė esąs įsitikinęs, kad JAV energetikos milžinės „Chevron“ ketinimai pradėti skalūnų dujų žvalgybą Lietuvoje negali kelti jokio pavojaus. „Mes, Vyriausybės nariai, esame įsitikinę, kad ten viskas saugu“, – tvirtino premjeras, pridurdamas, jog blogai, kai galutinių sprendimų priėmimo etape prasideda viešos diskusijos. Mat diskutuoti reikėjo prieš metus, o dabar – laikas veikti.

Tai buvo tiesiog puiki Vyriausybės vadovo kalba, akivaizdžiai įkvėpta diena anksčiau vykusio susitikimo su didžiausiu investuotojus Lietuvoje vienijančios organizacijos nariais, tarp jų – ir „Chevron“ atstovais. Gali būti, papildomai premjerą įkvėpė ir tai, kad keliomis dienomis anksčiau su „Chevron“ atstovais susitiko ir paramą jų veiklai pareiškė ir prezidentė Dalia Grybauskaitė.

Deja, vos po kelių valandų A. Butkevičius skalūnų dujų paieškos klausimu jau jungė atbulinį bėgį ir prakalbo apie skalūnų dujų žvalgybos klausimo svarstymą Socialdemokratų partijos politinėje taryboje ir valdančiojoje koalicijoje. Kas atsitiko, kad premjero ryžtas ir valstybinis mąstymas vienu svarbiausių Lietuvos energetinės nepriklausomybės klausimų išgaravo?

Ogi žymaus socialdemokrato vadovaujamas Seimo Aplinkos apsaugos komitetas pasiūlė Vyriausybei stabdyti skalūnų dujų žvalgybą. Sprendimas skandalingas. Ne tik tuo, kad padarytas jau po to, kai įvyko konkursas dėl skalūnų dujų paieškos ir tapo žinoma, kad viena jo nugalėtojų tapo „Chevron“, turinti bene didžiausią pasaulyje patirtį ieškant ir išgaunant skalūnų dujas, bet ir tuo, kokiais argumentais remdamiesi Seimo nariai balsavo prieš skalūnų dujų paiešką. Buvo graudu ir tuo pat metu kraupu klausytis, kaip Seimo veteranas Algimantas Salamakinas, lig šiol buvęs vienas šviesiausių mąstančių socialdemokratų, rimtu veidu kliedį apie tai, kad išgaunant skalūnų dujas žmonėms iš čiaupo vietoj vandens pradeda tekėti dujos ar kad Lietuvoje esą nėra nė vieno mokslininko, kuris pasisakytų už skalūnų dujų gavybą.

Tiesa, Lietuvos geologai, geriausiai iš visų išmanantys, kas yra skalūnų dujos ir kokiais būdais jos išgaunamos, pasisako už, bent jau

tikrai už išteklių žvalgybą, bet jie Seimo Aplinkos komitetui, pasirodo, pasitikėjimo nekelia. Vietoj jų A. Salamakinas visiškai rimtai pakvietė į komiteto posėdį Puslaidininkų instituto metrologą (!), kuris pasakojo, anot jo, JAV spaudoje perskaitytus baubus apie skalūnų dujas. Metrologą vietoj geologo Seimo Aplinkos komitetas pasirinkęs todėl, kad, pasak A. Salamakino, jis esąs „įsitikinęs, jog geologai neatstovauja Lietuvos žmonių interesams“ ir visa „jų veikla kelia rimtų įtarimų“. Tad reikėtų atlikti parlamentinį tyrimą. Galima tik įsivaizduoti, kaip vyktų tas tyrimas, kai geologijos mokslo argumentai būtų nukalinėjami šamanų užkeikimais apie degantį vandenį.

Matydamas, kaip tokios Seimo komiteto kliesienos akivaizdoje ėmė skysti premjero A. Butkevičiaus lig tol, regis, nepajudinamai tvirtas požiūris į skalūnų dujų žvalgybą, imi suprasti, ką Socialdemokratų partijai reiškė jos pirmininkas Algirdas Brazauskas. Sunku įsivaizduoti, kad kuris nors iš rimtesnių tos partijos politikų būtų drįsęs stoti į atvirą kovą su partijos ir Vyriausybės vadovu tokiu svarbiu šalies ekonomikai klausimu tais laikais, kai ši postą užėmė A. Brazauskas.

Šiandien neįmanoma pasakyti, kokia būtų

Skalūnų dujų priešininkai atvirai sukčiauja: siekdami sustabdyti žvalgybos darbus, gąsdina žmones baubais apie tai, kas būtų, jeigu skalūnų dujos būtų išgaunamos.

buvusi A. Brazausko pozicija dėl skalūnų dujų išteklių žvalgybos, bet akivaizdu, kad kartą išsiaiškinęs su specialistais, jog tai reikalingas ir jokio pavojaus žmonėms bei aplinkai nekeliantis dalykas, A. Brazauskas savo sprendimo nebūtų keitęs dėl kurio nors Seimo komiteto pirmininko kliesių, o ir norinčiųjų prieštarauti partijos pirmininkui vargu ar būtų atsiradę.

Ne vien todėl, kad rimta Vyriausybė nekeičia kartą priimtų sprendimų (reikia pabrėžti, kad vienintelis balsavęs prieš Seimo Aplinkos apsaugos komitetą buvo aplinkosaugos ministras Valentinas Mazuronis). Svarbiausia, todėl, kad skalūnų dujų priešininkai atvirai sukčiauja: siekdami sustabdyti žvalgybos darbus, jie gąsdina žmones baubais apie tai, kas būtų, jeigu skalūnų dujos būtų išgaunamos. Ir tie pasakojimai būna paremti įvykiais, nutikusiais kažin kadaise, kai skalūnų dujų išgavimas buvo tik pradedamas, nutylint,

kad per tą laiką „baisiosios“ giluminio skaldymo (na, kodėl nevartoti esmę geriausiai nusakančio žodžio „purenimas“) technologijos buvo smarkiai patobulintos.

Maža to, kaip pasakoja Lietuvos geologijos tarnybos direktorius Juozas Mockevičius, tos pačios giluminio skaldymo ir sūraus skysčio pumpavimo į gręžinį technologijos Lietuvoje naudojamos jau du dešimtmečius, pajūryje išgaunant naftą. Ir per visą tą laiką nebuvo jokių vandens užteršimų, kuriais naivius Žygaičių kaimo žmones ir politikus gąsdina skalūnų dujų priešininkai.

Skalūnų dujų gavybos oponentai ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Europoje dažniausiai naudojami argumentais iš serijos „mes nežinome, kas būtų, bet jeigu būtų, tai blogai“. Juoba kad aplinkosaugos reikalavimai Europos Sąjungoje, kurios narė, laimei, yra ir Lietuva, daug griežtesni nei JAV, ir „Chevron“, ateidama dirbti į Europą, tą labai gerai supranta, tad pasirengusi prisitaikyti prie visų vietos reikalavimų.

Galiausiai Lietuva turėtų atlikti skalūnų dujų žvalgybą vien tam, kad sužinotų, kokia dalis teorinių tų dujų išteklių gali būti išgaunama praktiškai. Nes šiandien Lietuva dar nežino, ar toji skalūnų dujų gavyba, kurios baisumais gąsdinami žmonės, paprasčiausiai apsimoka. Pasak to paties J. Mockevičiaus, geologų – tiek JAV, tiek Lietuvos – vertinimais, vertų išgauti skalūnų dujų kiekis gali būti keliasdešimt kartų mažesnis, nei prieš kelerius metus svajoto energetikai. Tačiau negręžęs – nesužinosi, kaip yra iš tikrųjų.

Visa bėda, kad tai, ką kalba geologai, yra argumentai, skirti sveikam protui, bet ne provincijos naivuoliams, kurių baimėmis ir tamsumu begėdiškai naudojasi ir skalūnų dujų priešininkai (tai pirmiausia „Gazpromas“ ir su juo susijusios energetikos bendrovės Europoje, taip pat Artimųjų Rytų suskystintų dujų gamintojai, kuriems masinė skalūnų dujų gavyba Europoje reikštų šimtus milijardų nuostolių), ir į tamsybininkų elektoratą besiorientuojantys politikai. Pastarieji žino, kad dalis provincijos visada balsuos už tuos, kurie garsiai rėkia, žadėdami kovoti su baubais, bet ne už tuos, kurie daro kažką naudinga šaliai. Deja, tokių rinkėjų daugiau tarp dabartinės valdančiosios daugumos partijų šalininkų, todėl premjeras ir ėmė skysti. ■

SVEIKATA

Ar sveikatos apsaugos komunizmas būtų pacientų rojus

Nemokama medicina įmanoma, tačiau šis tikslas pasiekiamas ne sužlugdant privatinius, o padidinant mokesčius.

Aušra Lėka

„Aš matau baisius dalykus: vyksta viešųjų finansų užvaldymas ir valstybės demonstrovimas“, – taip sveikatos apsaugos ministras Vytenis Andriukaitis interviu „Veidui“ apibendrino privačių medicinos įstaigų neva keliamą pavojų nacionaliniam sveikatos sektoriui. Ministro vizijose užkardžius „užvaldymo“ procesus valstybės ir viešosios sveikatos įstaigos (trumpiau vadinkime jas tiesiog valdiškomis) suklestės, ir visi galėsime gydytis nemokamai.

Sveikatos apsaugos komunizmui – valio! Bet ar tikrai?

Kodėl privatininkai atlieka keliskart daugiau brangių procedūrų

„Negaliu suprasti, kodėl tiek daug brangių tyrimų, ir kylančia kreive, atliekama privačiame sektoriuje, kai viešajame pripirkta labai daug aparatūros“, – piktinasi V.Andriukaitis.

Valstybinės ligonių kasos pateiktais duomenimis, iš tikrųjų nuo 2005 iki 2012 m. kasmet sudaroma vis daugiau sutarčių su privačiomis medicinos įstaigomis, o pirminės asmens sveikatos priežiūros srityje jos jau lenkia valdiškas. Didėja ir privačiam medicinos sektoriui tenkančios sumos – 2012 m. sudaryta 215,6 mln. Lt vertės sutarčių. Tačiau su viešosiomis įstaigomis sudarytų sutarčių suma viršija 2,6 mlrd. Lt, taigi yra per 12 kartų didesnė.

V.Andriukaitis pateikia ir konkrečių pavyzdžių, kaip privačios įmonės „užvaldo“ viešuosius finansus: privati „Medea diagnostikos“ grupė per metus atliko 21 tūkst., o Vilniaus Santariškių klinika su Vaikų ligonine – 8,1 tūkst. magnetinio rezonanso tomografijos tyrimų. Kaip privatus sveikatos „cechelis“ galėjo aplenkti sveikatos „fabriką“? Bent kiek pasigilinus pasidaro akivaizdu, kad gali.

„Medea diagnostikos“ grupę valdančios „Euromedic Lietuva“ vadovas Vitalijus Orlovas aiškina: „Mūsų diagnostikos centras bendradarbiauja su keturiolika gydymo įstaigų, o Santariškėse tyrimai atliekami tik jos gydytojų siunčiamiems pacientams. Svarbi ir gydytojų specializacija, kuri mums leidžia atlikti tyrimus sparčiau.“

Į kritiką, kad privatininkai įsikuria valdiškų įstaigų patalpose, taip viliodami jų pacientus, V.Orlovas irgi turi atsakymą: „Mūsų diagnostikos centrai teikia paslaugas Respublikinėje Vilniaus universitetinėje ligoninėje, Vilniaus onkologijos institute, Šiaulių

Privačios įstaigos „Medea diagnostika“ centrų, dažniausiai įsikurian

apskritis ligoninėje, Respublikinėje Pakenėžio ligoninėje, taip pat Druskininkuose. Įsikuriame ten, kur paslauga reikalinga, kad būtume arčiau paciento. Konkurso būdu nuomojamės patalpas, jas įrengiame, mokame mokesčius. O valstybės gydymo įstaigos taip net sutaupo apie 4 mln. Lt investicijų (tokia vieno tomografijos aparato su papildoma būtina įranga kaina).“

Tačiau, atrodytų, privačios investicijos atsiperka tuoj pat ir su kaupu. Štai V.Andriukaitis siūlė patiems susiskaiciuoti, kiek „Medea diagnostika“ gavo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (PSDF): 21 tūkst. per metus atliktų tomografijos tyrimų padauginti iš bazinės kainos – 358 Lt. Tačiau „Medea diagnostikos“ vadovas V.Orlovas ministro aritmetiką koreguoja: „Baziniai tyrimų įkainiai neatspindi tikrosios kainos, nes yra taikomas vadinamasis plaukiojantis balas. Nepaisant tyrimų skaičiaus, valstybė jiems finansuoti skiria fiksuotą biudžetą, kitaip tariant – kuo daugiau tyrimų atliekame, tuo mažesnę finansavimą už kiekvieną tyrimą gauname. 2012 m. šio balo vidurkis buvo apie 0,68 Lt, apie 30 proc. mažesnis nei ministro minėti teoriniai įkai-

niai.“ Vis dėlto „Medea diagnostikos“ grupė iš ligonių kasų gavo tikrai nemažai – 12,2 mln. Lt, o 2012 m. – 11,2 mln. Lt.

Tačiau „Medea diagnostika“ tikrai negaudo gatvėje žmonių tyrimams atlikti – juos atsiunčia gydytojai specialistai, užpildę dešimties punktų siuntimo pagrindimą. „Apie kokią dirbtinai išpūstą tyrimų skaičių galime kalbėti, kai, sausio mėnesio duomenimis, 97 proc. mūsų tyrimų rezultatų pacientui nustatė vienokią ar kitokią diagnozę, ir tai patvirtina tyrimų būtinybę“, – argumentuoja V.Orlovas.

Be kita ko, jei kam kelia abejonių tomografo apskukos, tikslų tyrimų skaičių gali pasakyti akredituotas licencijas turinčių įmonių inžinieriai, instaliavę aparatūros programinę įrangą. Beje, ir valdiškose įstaigose galima patikrinti, ar tomografai nedirba „pro šalį“. Juk medicinoje korupcijos lygis vienas aukščiausių, tai net vadinama mūsų kultūrinio ypatumu. Bet privačiose gydymo įstaigose juk to nėra. Gal dėl to valdiškose įstaigose taip stringa ir e.sveikatos projektas?

Galima apskaiciuoti ir vieno tomografijos aparato efektyvumą: „Medea diagnostikos“ grupė juos turi devynis ir 2011 m. atliko beveik 37,9 tūkst. tyrimų. Kaip informavo

Santariškių klinika (kartu su Vaikų ligonine), jos turi penkis tomografus ir, bent jau ministro duomenimis, atliko 8,1 tūkst. tyrimų. Santariškių kliniką atstovė Gitana Letukienė pripažįsta, kad jų įstaigos pajėgumai leistų daryti daugiau tyrimų, bet stengiamasi kuo mažiau viršyti Ligoninių kasų nustatytą sutarčių skaičių, mat ir taip kasmet apie 5 mln. Lt už

atsiranda „langų“ mokamiems pacientams? Pasirodo, laukiame ne eilės prie aparatūros ar medikų, o prie ligonių kasų pinigų kvotos, nes labdarai, kaip praėjusią savaitę tikino valdiškų gydymo įstaigų vadovai, dirbama, bet tam yra ribos. Privatiniškai šią ribą gali „pastumti“, nes dirba efektyviau.

„Būtent todėl, kad esame verslo įmonė,

įstaiga nedirbtų, jei būtų nuostolinga, nors ir kaip privačių sveikatos įstaigų vadovai gražiai sako, esą jiems svarbiausia – pacientų sveikata. Kad ir toks pavyzdys: „Medea diagnostika“ tikina, kad už procedūrą, apmokamą iš ligonių kasos, jie negali iš paciento imti priemokos. Tačiau ligonių kasos moka už procedūrą, tad „Medea diagnostika“ ima mokėti už nuotrauką, kurios pacientui tikrai reikės. Iš esmės tai ta pati priemonė, tik kitaip pavadinta. Antra vertus, ir valdiškoje įstaigoje už tai moki, tik mažiau nei privačioje. Bet privačioje daugiau moki už tai, kad nereikia laukti eilės ir klausytis nervingų laborančių replikų.

Ministras nori, kad viešaisiais pinigais privatinių paslaugos būtų apmokamos tik tuo atveju, jei tokių neteikia valdiška įstaiga. Tačiau, kaip primena Mykolas Romeris universiteto Politikos ir vadybos fakulteto prodekanė prof. dr. Danguolė Jankauskienė, nereikėtų užmiršti, kad privatiniškai pradėjo kurtis, kai valstybei labai trūko investicijų įrangai, ir jie tikrai tuomet atliko labai svarbų darbą.

Beje, pastaruosius trejus metus privačios medicinos plėtra sustojusi, išskyrus odontologiją, kuri tapo praktiškai privati (kodėl – taip pat įdomi tema). Su ES struktūrinių fondų pagalba aparatūros nupirkus ir valdiškos įstaigos, privatioms siūloma kraustyti dirbti į provinciją, nes juk būtent ten šiandien trūksta valdiškų įstaigų.

Valstybinės ligonių kasos direktorius Algis Sasnauskas pateikia tokius sveikatos priežiūros paslaugų šalies regionuose kontrastų skaičius: 2010 m. ambulatorinių konsultacijų vartojimas Vilniuje viršijo Lietuvos vidurkį 29,7 proc., o Panevėžyje – net 35,9 proc., tačiau Varėnos, Šalčininkų, Kalvarijos, kitose savivaldybėse jis per 30 proc. mažesnis už šalies vidurkį.

„Tad pagal siūlomas Sveikatos draudimo įstatymo pataisas sudarydama sutartis tiek su privačiomis, tiek su viešosiomis įstaigomis Valstybinė ligonių kasa teiktų prioritetą tiems šalies regionams, kuriuose tam tikros paslaugos vartojimas yra 10 proc. mažesnis, nes esant ribotoms finansinėms galimybėms neįmanoma sudaryti sutarčių su visais norinčiais ir dėl visų pageidaujamų paslaugų finansavimo“, – aiškina A. Sasnauskas.

Tačiau privačios medicinos atstovai L. Paškevičius piktinasi, kodėl tuomet valdiškos įstaigos pirkto milijonus kainuo-

čių valdiškose gydymo įstaigose, vienas tomografas kasdien (skaičiuojant visas metų dienas) atlieka 12 tyrimų (įskaitant komercinius), o Santariškių klinika – 4,4

viršplaninius tomografijos tyrimus tenka sumokėti iš ligoninės lėšų.

Kodėl privaciai įstaigos apsimoka tai, kas neapsimoka valdiškai

Vis dėlto kodėl privataus verslo įstaiga daro kur kas daugiau viršplaninių tyrimų, nors taip mažėja jų įkainis? Maža to, kaip pastebi Lietuvos privačių sveikatos priežiūros įstaigų asociacijos prezidentas, „SK Impeks“ Medicinos diagnostikos centro direktorius dr. Laimutis Paškevičius, ligonių kasų įkainiai skaičiuojami pagal valstybinių įstaigų išlaidas, o juk joms valstybė iš savo biudžeto skiria pastatus, superka įrangą, jos turi teisę pretenduoti į ES fondų pinigus. „Todėl turime sukurti 24 valandas per parą, kad brangi įrangą atsipirktų“, – sako privataus centro vadovas.

Beje, kvotų sistema atskleidžia ir eilių valdiškose gydymo įstaigose kilmę. Jose įstaigose glumina siūlymas, kad jei nori procedūros ar konsultacijos skubiau, užsimokėk, ir gali tiesiai žengti į reikiamą kabinetą. Nekalbame apie nelegalius mokėjimus – viskas vyksta oficialiai. Atrodytų, jei eilė surašyta keliems mėnesiams į priekį, kaip

galime siekti maksimalaus veiklos optimizavimo: derybose gauti geriausias kainas investuodami į modernią įrangą, prireikus – mažinti kitas įmonės sąnaudas, tarp jų ir darbo užmokesčių, todėl sugebame amortizuoti mažesnių pajamų poveikį“, – į klausimą, kodėl verslo įstaiga atlieka tyrimus ir virš kvotų, atsako „Medea diag-

ASMENINIO ARCHIVO NUOTRA.

MRU prof. dr. D. Jankauskienė:
„Jei norime pakeisti sistemą, reikia sutarti: arba didesni mokesčiai, arba mažesnis nemokamų paslaugų krepšelis“.

nostikos“ vadovas.

Prie to reikėtų pridurti L. Paškevičiaus siūlymą paanalizuoti nors vieną privačių ir valdiškų gydymo įstaigų efektyvumo eilutę, pavyzdžiui, kokia kaina analogišką įrangą perka valstybinės, o kokia – privačios medicinos įstaigos. Jo duomenimis, privatiniškai nusiperka 20 proc., o būna – ir 40 proc. pigiau.

Vis dėlto akivaizdu ir tai, kad jokia privati

jančią įrangą be jokių verslo planų, neįvertinusios, kur ir kiek jos reikia.

Antra vertus, argi užtikrinti sveikatos paslaugas nėra valstybės, o ne privataus verslo, misija? O privatus verslas, natūralu, visada eis ten, kur pelninga. Tad ar realu, kad kokiose Pimpšiškėse įsikurs privatus mediko kabinetas, kaip norėtų sveikatos apsaugos ministras?

Sveikatos vadybos ekspertė D.Jankauskienė sako: „Kodėl ne – tik reikia sudaryti sąlygas, pavyzdžiui, parengti privačios sveikatos priežiūros plėtros kaimiškuose rajonuose programą, finansuojamą iš ES struktūrinių fondų. Teisingai ministras sako: privatinių steigimasis „ant galvos“ valstybės įstaigai, net tame pačiame pastate, neracionalus. Bet esame laisvos konkurencijos šalis, įstatymai leidžia steigtis, kur nori. Jei nori reguliuoti, turi kažką duoti, tad jei valstybė remis privačių centrų steigimą regionuose, tada savivaldybės gali pasakyti, kur jų reikia, o kur ne.“

Sunkiai įgyvendinamas ir ministro V.Andriukaičio užmojis sušvelninti medikų norą dirbti ir valdiškoje, ir privačioje gydymo įstaigoje, nors ir yra teisybės jo žodžiuose, kad taip į privačias poliklinikas viliojami pacientai, ypač sveikesnieji, ar privačiam pacientui tirti naudojama valdiškos įstaigos įranga. „Demokratinėje pasaulyje nesakoma, kur dirbti ar kur važiuoti. Be to, privačios sveikatos įstaigos užima labai nedaug rinkos, daugiausia teikia pirminę priežiūrą ir brangius tyrimus. Jei gydytojas nori palaikyti savo kvalifikaciją, turi dirbti ir didesniuose medicinos centruose“, – neabejoja D.Jankauskienė.

Ką garantuoja Konstitucija

V.Andriukaitis piktinasi, kad Lietuvoje pažeidžiama piliečių konstitucinė teisė į nemokamą sveikatos apsaugą. Teisybės dėlei Konstitucijoje rašoma taip: „Valstybė rūpinasi žmonių sveikata ir laiduoja medicinos pagalbą bei paslaugas žmogui susirgus. Įstatymas nustato piliečiams nemokamos medicinos pagalbos valstybinėje gydymo įstaigoje teikimo tvarką.“

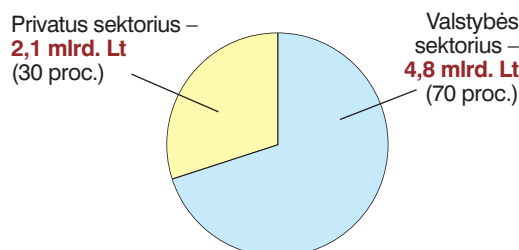
Privačios klinikos vadovas L.Paškevičius pastebi, jog parašyta, kad ne Konstitucija, o įstatymas nustato nemokamos medicinos pagalbos tvarką, ir nemini, kad visa ji nemokama. Antra vertus, 46-ame Konstitucijos straipsnyje nurodyta, kad „įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę. Valstybė gina vartotojo interesus“.

Zvelgiant iš paciento pozicijų taip ir

neaišku, ką ministras gina – teisę į nemokamą sveikatos apsaugą ar valdišką sveikatos įstaigų tinklą. Sveikatos apsaugą daugiausia išlaikančio Privalomojo sveikatos draudimo fondo (PSDF) didžioji dalis – iš privalomų sveikatos draudimo įmokų. Tikėtina, didžioji dalis to trečdalis Lietuvos piliečių, kurie naudojami privačios medicinos paslaugomis, – labiau pasiturintys, mokantys didžiausias draudimo įmokas. Ar tai nebūtų jų draudimo lėšų visiška „prichvatizacija“, jei jie prarastų teisę pasinaudoti privalomojo sveikatos draudimo lėšomis bazinei paslaugos kainai kompensuoti privačioje medicinos įstaigoje?

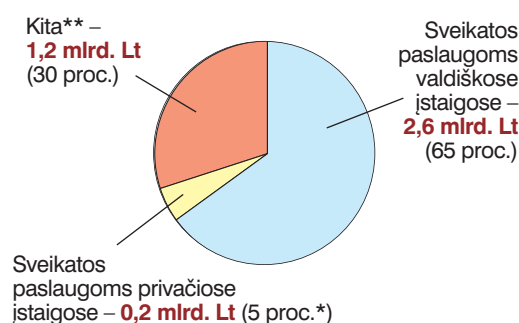
LIETUVOS NACIONALINĖ SVEIKATOS SĄSKAITA:

APIE 6,9 MLRD. LT*

* PSDF lėšos – apie 62 proc., privatus gyventojų mokėjimai už vaistus, kyšiai ir kt. – 28 proc., kitos lėšos – 10 proc.

PSD FONDO IŠLAIDOS (2012 M.): 4 MLRD. LT

* Užsienio šalyse – vidutiniškai apie 20 proc. ** Kompensuojamiesiems vaistams, sveikatos programoms, sanatoriniam gydymui, centralizuotai perkamiems vaistams ir kt.
Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa, D.Jankauskienės (MRU) analizė

Juk ir dabar, priešingai, nei galima suprasti iš ministro pareiškimų, jokie pinigai privačioms sveikatos priežiūros įstaigoms neskiriami savaime – jie sumokami po to, kai specialistų atsiųstam pacientui suteikiama paslauga ir pateikiami visi tai įrodantys dokumentai.

Maža to, kaip primena D.Jankauskienė, net už maždaug 1,8 mln. šalies gyventojų – vaikus, pensininkus – sveikatos draudimo mokestį moka valstybė, tiksliau, tie patys mokesčių mokėtojai. Vadinas, tiesiogiai suprantant žodžio „draudimas“ reikšmę, ištikus bėdai išmoka lyg ir turėtų priklausyti nuo įmokų. Tai reikštų, kad didžioji dalis privačios medicinos dabartinių pacientų vargu

ar turėtų prisimokėti už paslaugas net privačioje įstaigoje, o valdiška medicina visai nuskurstų, nes ja daugiausia naudojasi mažas įmokas ar valstybės draudžiami piliečiai.

Bet Lietuva, kaip ir visos Centrinės ir Rytų Europos valstybės, pasirinkusi mišrią – ne vien draudžiamąją – sveikatos sistemą. 1994 m. Seimas priėmė Sveikatos sistemos įstatymą, pagal kurį įtvirtinta, kad dalis sveikatos sistemos finansuojama valstybės ir savivaldybių, o kita – draudimo. 1998–2000 m. ši sistema pakeista, daugiau svorio atiduodant privalomajam sveikatos draudimui.

D.Jankauskienė pripažįsta: ministras teisis – nemokamos sveikatos pagalbos dalis per pastarąjį laikotarpį labai susitraukė. „Santykis tarp mokamų ir nemokamų paslaugų gali būti peržiūrėtas. Bet pasakius „A“ reikia pasakyti ir „B“ – tai susiję su mokesčių pakėlimu. Negalima didesnių garantijų suteikti už tą pačią kainą“, – neabejoja D.Jankauskienė.

Ji pabrėžia, kad draudžiamoji sveikatos apsaugos sistema veikia, kai sveikatos draudimo mokestis yra bent jau apie 13 proc. nuo bruto darbo užmokesčio (Vokietijoje – 14,9, Prancūzijoje – 13,6, Čekijoje – 13,5, Estijoje – 13 proc.). Už mūsų 9 proc. tarifą negalima norėti suteikti tiek paslaugų, kiek kitur suteikiama už 13 proc.

„Nemokama medicina? Ne, komunizmu netikiu“, – pabrėžia L.Paškevičius ir siūlo susiskaiciuoti, kiek realiai kainuoja sveikatos apsaugos paslaugos, kiek valstybė pajėgi mokėti, o likusiai daliai oficialiai įtvirtinti priemokas, kaip, beje, yra visose ES valstybėse.

D.Jankauskienė neatmeta, kad galvoti apie sistemos keitimą reikės: „Bet jei nori pakeisti sistemą, reikia sutarti: arba visuomenė pasirengusi mokėti didesnius mokesčius, arba reikia sumažinti nemokamų paslaugų krepšelį.“ Bet dabar, tik po

krizės, jos manymu, ne laikas imtis reformos. Šiuo metu reikėtų spręsti vadybos trūkumus, padidinti kontrolę, sukuriant labai aiškius gydymo, tyrimų skyrimo, apmokėjimo už juos standartus, aiškiau apibrėžiant nemokamą paslaugų krepšelį.

Galų gale net jei, kaip vizijoje mato ministras V.Andriukaitis, privati medicina lauktų tik nuo valdiškos likusio kšnio, tai nebūtų panacėja. Ką jau kalbėti apie tokiu atveju didėjančias eiles, kurios savo ruožtu gimdo korupcinius santykius. Tačiau svarbiausia pateikiant tiek daug skaičių neužmiršti pridurti, kad iš visų PSDF 4 mlrd. Lt privačiai medicinai tenka vos 5 proc. ■

KODĖL V.ANDRIUKAITIS NORI SOVIETINĖS CARTE BLANCHE MEDICINOS FINANSAVIMUI?

V.Andriukačio prieš privatų verslą nukreipta retorika yra tik dar vienas kairiųjų politikų troškimas susigrąžinti sovietmečiu turėtą carte blanche (veiksmų laisvę) skirstant mokesčių mokėtojų pinigus.

Dr. Algimantas Šindeikis

Ministras Vytenis Andriukaitis tvirtina, kad apsukrūs vyrukai privačioje medicinoje elgiasi nesąžiningai ir lobsta vargšų žmonių, kuriems paskiriami nereikalingi brangūs tyrimai, apmokami ligonių kasų, sąskaita. Toks kalbėjimas jau duoda „rezultatų“. Algirdo Butkevičiaus Vyriausybės pasitikėjimo reitingas pasiekė jokiai Lietuvos Vyriausybei nepasiektą aukštumą – 41 proc. Tai liudija, kad populizmas ir toliau išlieka mėgstamiausias Lietuvos rinkėjų patiekalas.

Ką reiškia sveikatos apsaugos ministro V.Andriukačio isterija, nukreipta prieš privačią mediciną? Ar tai tikrai nuoširdus susirūpinimas prasta padėtimi Lietuvos sveikatos apsaugos sistemoje ir noras spręsti neskaidraus jos finansavimo problemas? Ar tikrai privati medicina elgiasi neetiškai, o valstybinė yra skaidri ir dirbanti sąžiningai?

„Transparency international“ tyrimai rodo, kad tai akivaizdus melas. Viskas yra priešingai – valstybinėje medicinoje tiesiog klesti korupcija. Neatmestina, kad privačioje medicinoje taip pat yra sukčiavimo atvejų ir juos reikėtų išsiaiškinti. Bet teigti, kad privačios medicinos sukčiavimas prilygsta ar net lenkia valstybinės medicinos korupcijos lygį, yra aki-vaizdus perdėjimas.

V.Andriukaitis tai puikiai supranta. Tai, kas privačioje įstaigoje mokama į kasą, valstybinėse imama į kišenę. Nuo sovietmečio beveik niekas nepasikeitė. Vokeliai kaip buvo, taip ir tebėra duodami. Jei skaičiuosime visą pinigų sumą, kurią neoficialiai reikia išleisti gydymui valstybinėje sveikatos priežiūros įstaigoje, dažnai paaiškės, kad ji nėra mažesnė už sumą, išleidžiamą oficialiai susimokėjus į kasą privačioje medicinos įstaigoje. O paslaugos kokybė dažniausiai būna ne valstybinės medicinos naudai.

Tai apie ką ir kodėl taip kalba ministras? Kokių tikslų siekiama ir ką norima padaryti? Kokioms permainoms bandoma parengti Lietuvos visuomenę? Atsakymų į šiuos klausimus reikėtų ieškoti Konstitucijos 53 straipsnyje ir to paties V.Andriukačio kreipimesi į Konstitucinį Teismą išaiškinti, ar dabartinė Lietuvos medicinos finansavimo sistema neprieštarauja Konstitucijai.

Dar būdamas Seimo nariu dabartinis sveikatos apsaugos ministras su Seimo narių grupe kreipėsi į Konstitucinį Teismą klausdamas, ar dabartinė sveikatos apsaugos finansavimo sis-

tema, kai piliečiai moka specialų privalomojo sveikatos draudimo mokestį, iš kurio finansuojamos ligonių kasos ir šie pinigai gali patekti tiek valstybinėms, tiek privačioms sveikatos priežiūros įstaigoms, neprieštarauja Konstitucijai. Nors kasdien vis sunkiau suvokti, apie ką kalbą sveikatos apsaugos ministras, jei jo šandieninė retoriką sulygintume su jo paties ranka rašytu kreipimusi į Konstitucinį Teismą, pamatyti, kad ministras turi labai aiškų tikslą.

Pirma, jis norėtų, kad kompromituojant privačią mediciną būtų sunaikinta privalomojo sveikatos draudimo tvarka ir sveikatos priežiūra finansuojama tiesiog iš biudžeto, kasmet politikų susitarimu nustatant medicinos eilutės dydį biudžete. Antra, ministras norėtų, kad ta biudžeto eilutė būtų skirstoma ministro valia. Tokius norus verčiant į paprastų žmonių kalbą aiškėja, kad norima grįžti į sovietmetį ir šiandien pakankamai atsakingai bei skaidriai skirstomas piliečių privalomojo sveikatos priežiūros sumokėtas lėšas skirstyti ministerijos nurodymais. Tai yra kad vyriausieji gydytojai ir kiti medicinos įstaigų vadovai išsirikiuotų į eilutę prie ministro kabineto ir gautų, kas kiek „nusipelno“. Pacientai būtų gydomi „nemokamai“, taip kaip „nemokamai“ buvo gydomi

Ministras V.Andriukaitis socialinį solidarumą supranta taip: visi mokame mokesčius, bet jais naudojasi tik tie, kurie gydosi valstybinėje gydymo įstaigoje.

sovietmečiu. Piliečiai, norintys gydytis privačioje sveikatos priežiūros įstaigoje, turėtų tiesiog patys susimokėti visą gydymo kainą ir pamiršti savo sumokėtus mokesčius.

Toks yra V.Andriukačio socialinio solidarumo supratimas. Visi mokame mokesčius, bet jais naudojasi tik tie, kurie gydosi valstybinėje gydymo įstaigoje. Einantieji į privačias medicinos įstaigas (pas „sukčius“) jokio solidarumo nėra verti.

Ar taip kaip V.Andriukaitis Konstitucijos 53-ą ir kitus straipsnius supranta ir Konstitucinio Teismo teisėjai? Nuo Konstitucijos interpretavimo priklausys labai svarbus dalykas: ar mes toliau eisime į priekį kaip moderni valstybė ir galutinai atsiveikinsime su sovietiniu ministeriniu mokesčių mokėtojų pinigų skirstymu ir su „nemokama“ bet korupcijoje paskendusią sveikatos priežiūros sistema, ar žengsime žingsnį atgal ir grįšime į „geruosius“

laikus. Ministro V.Andriukačio noras sustatyti visus pacientus į vieną eilę valstybinėse gydymo įstaigose, matyt, bus aktyviai palaikytas ne tik skurdesnio socialinio sluoksnio piliečių, bet ir nemažos dalies medikų, valstybinės medicinos įstaigų vadovų bei kitų funkcionierių. Pastarieji labiausiai suinteresuoti sveikatos apsaugos gėrybių korumpuotu perskirstymu, nes patys dalyvaudami šiame perskirstyme visada gali skirstyti taip, kad dalis nubyrėtų ir patiems.

Konstituciniam Teismui sprendžiant šią Lietuvos sveikatos apsaugos sistemos organizavimo ir finansavimo problemą teks atsakyti į svarbų Lietuvos viešųjų finansų valdymo konstitucingumo klausimą: ar biudžeto sudarymas yra tik politikų kompetencija, ar vis dėlto atskirų fondų egzistavimas („Sodros“, privalomojo sveikatos draudimo) konstituciškai pateisinamas ir gali būti skaidresnis? Šiandieninė ES (ir ne tik) valstybių viešųjų finansų krizė yra neatsakingo politikų požiūrio į mokesčių mokėtojų pinigus pasekmė, kilusi tiek dėl biudžetinių lėšų neatsakingo skirstymo, tiek dėl beribio skolinimosi finansuojant įvairius populistinius politikų pažadus.

Senajoje Europoje gimusi ir visos ES valstybės įpareigoti atsakingai elgtis su viešaisiais finansais turinti naujoji fiskalinė drausmė yra galimas mokesčių mokėtojų apsaugojimas nuo politikų neatsakingumo. V.Andriukačio prieš privatų verslą nukreipta retorika – tik dar vienas kairiųjų politikų troškimas susigrąžinti sovietmečiu turėtą carte blanche skirstant mokesčių mokėtojų pinigus. Jei politikams vėl būtų grąžinta tai, kas šiandien visos ES mastu yra atimama, tai yra pačių prisiimti neriboti įgaliojimai tvarkyti biudžetą taip, kaip jiems atrodo geriau ir reikalingiau, neišvengiamai susidurtume su jų noru „padėti“ žmonėms geriau gyventi ir už mus nuspręsti, kam turi atitekti mūsų mokami visi mokesčiai. Vienais metais tie mokesčiai būtų išleidžiami sveikatos priežiūros paslaugoms, kitais metais – tankams ar sraigtasparniams pirkti, trečiais būtų didinama parama žemės ūkiui, priešrinkiminiais metais jie apskritai būtų išdalijami kaip socialinė parama.

Tikrai verta svarstyti, ar mūsų politikai yra verti tokios carte blanche, ar vis dėlto tam tikri fondai, tokie kaip „Sodra“, privalomasis sveikatos draudimas, turi likti už politikų valios ribų. ■

TEISĖ

Lietuvos advokatūra: aukso gysla ar šiukšlių dėžė?

Nuo 1995 m. advokatų šalyje padaugėjo daugiau negu tris kartus. Ar tikrai Lietuvai jau reikia tiek pat advokatų, kiek ir Švedijai?

Giedrė Bolzanė

Prieš dešimt metų dalyvaudamas Šiaurės ir Baltijos šalių advokatų kontorų vadovų susitikime mačiau duomenis, kad Lietuvoje, vertinant pagal gyventojų skaičių, advokatų yra dvigubai mažiau negu Švedijoje. Tokią statistiką neseniai vėl mačiau, bet šiuo metu advokatų atitinkamam skaičiui Lietuvos gyventojų jau tenka daugiau negu Švedijoje. Per dešimtmetį įvyko dramatiškas šuolis. Advokatų skaičius šalyje yra labai didelis, – „Veidui“ teigė advokatų kontoros LAWIN vadovaujantis partneris Rolandas Valiūnas.

Kad Lietuvoje advokatų net ne daug, o jau per daug, nurodo ne vienas šios profesijos atstovas, nors problemą čia labiau įžvelgia mažesnių Vilniuje veikiančių kontorų advokatai. Sostinėje yra susitelkę daugiau nei pusė visų šalies advokatų ir čia jų konkurencija pastarąjį penkmetį tapo itin nuožmi. „Advokatų skaičius jau gerokai per didelis. Tai iškrepė rinką, kainų už paslaugas politiką“, – teigia advokatas Ridas Žemkauskas.

Jo įkurtoje kontoroje Vilniuje dirba tik vienas advokatas – jis pats ir du padėjėjai, tačiau teisininkas neslepia turįs daug stengtis, kad kontora išliktų. „Reikia kovoti dėl išgyvenimo. Pasidomėję rastumėte ne vieną senos kartos advokatą, kuris nebepajėgia net už patalpas susimokėti“, – tvirtina R.Žemkauskas.

Panašios nuomonės ir advokatas Andrejus Tiščenko. „Advokatų per daug, konkurencija didžiulė, darbo neužtenka. Bet pati rinka viską turėtų sureguliuoti“, – viliasi teisininkas.

Advokatas Vytenis Dziegoraitis taip pat linkęs manyti, kad advokatūroje, kaip ir versle, naujus iššūkius smarkiai prasipletus advokatų luomui įveiks tik geriausieji, o mažiau kvalifikuoti, klientų pasitikėjimo nesugebėję užsitarnauti advokatai natūraliai atsisijos. „Be to, vienareikšmiškai galiu pasakyti, kad provincijoje advokatų ir šiandien trūksta“, – pastebi V.Dziegoraitis.

Kas lėmė tokį advokatų skaičiaus šuolį

Apie tokį advokatūros darbuotojų pagausėjimą teisininkai kalba ne veltui: 1995 m. Lietuvoje buvo 490, šiuo metu – jau apie 1900 advokatų. Tiesa, jų

nuomonės, daug tai ar mažai, išsiskiria.

Advokato profesija Lietuvoje tebe laikoma prestižine, dažnam teisininkui – tai teisininko karjeros viršūnė, nors Advokatų tarybos pirmininkas doc. dr. Virginijus Leonas Papirtis mano, kad pastaruoju metu advokato profesijos prestižas yra smuktelėjęs.

Labiausiai advokatų gretos plėtėsi pastarąjį dešimtmetį, kartu su ekonomikos pakilimu, kai šalies ūkis sparčiai augo, o sykiu didėjo ir teisinių paslaugų poreikis, ypač verslo srityje. Kita vertus, keletą pastarųjų metų ekonomika ir verslas sunkiai kapanojasi iš krizės, daugybė įmonių bankrutavo, bet advokatų toliau daugėjo, nors ir nuosaikiau.

Tai gi susitraukusioje rinkoje advokatų yra ne mažiau nei per ekonomikos pakilimą, tik

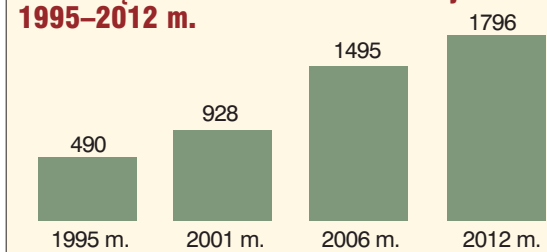

Advokatų tarybos pirmininkas V.L. Papirtis:
„Mus neramina, kad kartais į advokatūrą žiūrima kaip į šiukšlių dėžę.“

pajamų pyragas, kurį jie dalijasi, dabar gerokai sumažėjęs, nors turbūt dar ne tiek, kad atsirastų badaujančiųjų.

Pagal tai, kiek turime advokatų, skaičiuojant 100 tūkst. gyventojų, Lietuva jau iš tiesų susilygino su Švedija, bet panaši padėtis ir Latvijoje bei Estijoje. Be to, nuo labiausiai išsivysčiusių Vakarų valstybių, tokių kaip Vokietija, Lietuva advokatų skaičiumi vis dar smarkiai atsilieka.

Advokatų skaičiaus kitimas Lietuvoje 1995–2012 m.

Šaltinis: Advokatų taryba

Viena prie

Vis dėlto kiek advokatų šiandien reikia Lietuvai, kuri, nors ir yra sparčiai auganti, bet vis dar šliejasi prie neturtingiausių ES valstybių?

Pasak V.L. Papirtio, atsakyti į šį klausimą vargiai įmanoma: „Absoliutūs skaičiai neparodo tikrosios padėties ir nepasako, ar užtenka advokatų, kurių pagrindinė funkcija yra ginti žmogaus teises, ar ne.“ Advokatų esą daugėja dėl objektyvių priežasčių – valstybei vystantis didėja ir teisinių paslaugų poreikis, bet pirmininkas prognozuoja, kad artimiausioje ateityje advokatų skaičius Lietuvoje neturėtų viršyti pustrčio tūkstančio. Maždaug tiek dabar Lietuvoje yra advokatų ir jų padėjėjų kartu sudėjus.

Advokatų tarybos sekretorius Rytis Jokubauskas pastebi, kad ne tik verslui, bet ir visuomenei vis dažniau prireikia profesionalios teisininkų pagalbos. Pasak R. Jokubausko, pamažu daugėja žmonių, kurie net priimdami savo šeimai svarbius finansinius sprendimus (pavyzdžiui, imdami būsto paskolą) konsultuojasi ne tik su bankininku, bet ir su advokatu. „Vakarų valstybėse, į kurias mes stengiamės lygiuotis, įprotis pasitelkti advokatą vykdam tam tikrą savo veiklą dar labiau paplitęs, todėl ir advokatų ten daugiau, – teigia pašnekovas. – Manau, ir Lietuvoje kuo toliau, tuo labiau į advokatą

žasčių, lėmusių didelį advokatų skaičiaus šuolį – rekordiniai bylų kiekiai Lietuvos teismuose

bus kreipiamasi pačiais įvairiausiais klausimais.“

Seimas ruošia naują „dovanėlę“

Advokatų skaičius įstatymais nėra ribojamas, o vienas pagrindinių reikalavimų norin-

tiesiems tapti advokatais yra turėti ne mažiau kaip penkerių metų teisinio darbo stažą (arba ne mažiau kaip dvejus metus būti dirbus advokato padėjėjais) bei išlaikyti kvalifikacinį egzaminą. Egzamino nereikia laikyti teisėjams, turintiems ne mažesnę kaip septynerių metų darbo stažą, taip pat teisės krypties mokslų daktarams. V.L.Papirtis bei kiti autoritetingi teisininkai nemano, kad šiuos reikalavimus reikia griežtinti, tačiau kritiškai vertina naujausius politikų bandymus atverti kelius į advokatūrą jau ne tik teisėjams, bet ir prokurorams.

Seimas kartą jau buvo padaręs advokatūrai meškos paslaugą: 2004 m. priimtos Advokatūros įstatymo pataisos leido beveik kiekvienam norinčiam teisininkui tapti advokatu net be egzamino, pakako turėti penkerių metų teisinio darbo stažą. Be to, advokatais galėjo tapti ir neturintieji teisės bakalauro laipsnio, o tik įgijusieji teisės magistro laipsnį po kitų, nebūtinai teisės, studijų. Tai lėmė dar vieną didelę naujų advokatų, kurių kompetencija kėlė didelių abejonių, bangą Lietuvoje. Tiesa, 2005 m. liepą didžiulės kritikos iš advokatūros elito sulaukusios įstatymo nuostatos buvo pakeistos ir labiau sugriežtintos.

Na, o šiandien V.L.Papirčiui nerimą kelia nauji Seimo žingsniai – naujos Advokatūros įstatymo pataisos, kurias priėmus advokatais be kvalifikacinio egzamino galėtų tapti ir dešimties metų darbo stažą turintys prokuro-

Praktikuojančių advokatų skaičius 100 tūkst. gyventojų

Suomija	35,2
Lietuva	51,2
Švedija	53,1
Estija	58,8
Latvija	61
Lenkija	77,1
Prancūzija	79,6
Vokietija	190,4

Pastaba: remtasi 2010 m. duomenimis. Šaltinis: CEPEJ

rai. „Vyksta prokuratūros reforma, yra daugiau nei 500 prokurorų perteklius, ir iškart atsiranda įstatymo pataisa – dešimt metų prokuratūroje atidirbęs prokuroras gali be jokių egzaminų ateiti į advokatūrą. Tai reiškia, kad prokuroras, neturintis supratimo apie advokato darbą, galės netrukdomai užsivilkti advokato mantiją. Kalbame, kad reikia kelti advokatūros prestižą, o kaip elgiamės?“ – stebisi V.L.Papirtis.

„Nors ir nesinori šitaip sakyti, bet mums neramu, kad kartais į advokatūrą žiūrima kaip į šiukšlių dėžę...“ – pridūrė pirmininkas.

Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pirmininko pavaduotojas Stasys Šedbaras patvirtino, kad dėl naujų Advokatūros įstatymo pataisų Seimas greičiausiai balsuos vykstant pavasario sesijai. Ar advokatūra taps bedarbių prokurorų užuovėja ir kokių tai turės pasekmių, sužinosime netrukus. ■

„PROFESIONALIŲ ADVOKATŲ NEBUVO IR NEBUS PER DAUG“

I „Veido“ klausimus at-sako dr. Irmantas Norkus, advokatų kontoros „Raid-la Lejins & Norcous“ vadovaujantysis partneris

VEIDAS: Jūsų nuomone, ar advokatų skaičius Lietuvoje didėjo pagrįstai ir atitinka šiandieninį poreikį?

I.N.: Profesionalių advokatų, gerai išmanančių savo darbą, nebuvo ir nebus per daug. Vilniuje teisinių paslaugų pasiūla išties didelė, tačiau čia įsikūrusios didžiausios Lietuvoje advokatų kontoros, kurios teikia paslaugas ne tik vietinei rinkai, bet ir klientams, veikiantiems tarptautinėse rinkose. Geografinė teisinės paslaugos teikėjo plėtra yra viena iš pastarojo meto tendencijų. Atsiranda vis daugiau advokatų kontorų, kurios dirba Baltarusijoje, Latvijoje, Estijoje, Skandinavijos šalyse. Pagal Lietuvos advokatūros įstatymą advokatų skaičius Lietuvoje neribojamas. Tik tuomet būtų patenkinti vartotojų poreikiai

ASMENIO ARCHIVO NUOTR.

ir užtikrintas tinkamas teismų darbas. Lietuvos ūkis kasmet auga po 3–4 proc. Kuo didesnis ekonomikos augimas, tuo daugiau vyksta prekybinių, investicinių santykių ir ginčų, kuriems sureguliuoti reikalinga advokato pagalba.

VEIDAS: Kokiais profesionaliais gebėjimais, kompetencija pasižymi pastaraisiais metais ateinanti nauja

advokatų karta?

I.N.: Tradicinis advokato, kaip asmens gynėjo ir patarėjo, poveikslas keičiasi. Šiandien nebeužtenka gynybos baudžiamajame procese, atstovavimo darbo šeimose ginčiuose ar skolų išieškojimo paslaugų. Žmonėms reikia teisinės pagalbos kitose srityse: asmens duomenų ir privatumo apsaugos, pacientų ir vartotojų teisių užtikrinimo, konsultacijų autorių teisių srityje, būtina apsauga investuojant turtą, išsaugant jį ir perduodant kitoms kartoms. Todėl ir žinios, kurias jaunas teisininkas atsineša iš studijų, turi atitikti šios dienos kontekstą.

Vertiname jaunimą, kuris studijavo tarptautinėse mokyklose ar atliko praktiką užsienyje.

Jaunoji karta – smalsi ir labiau apsisprendusi dėl savo karjeros. Ateinantys žmonės savo ateitį sieja su advokato darbu. Esminių „buvusio“ ir „dabartinio“ jaunimo kompetencijos pokyčių nepastebėjau.

VEIDAS: Advokatų tarybos vadovo V.L.Papirčio teigimu, šios profesijos prestižas Lietuvoje yra smuktelėjęs. Kaip manote, kokios priežastys tai lėmė?

I.N.: Prestižą pamatuoti sudėtinga. Tačiau turbūt teisinga būtų teigti, kad per pastaruosius penkerius metus buvo daugiau viešai aptariamų istorijų, kuriose dalyvavo advokatai, negu praėjusiais laikotarpiais. Tai daro neigiamą įtaką viešajai nuomonei. Kita vertus, Lietuvoje advokato profesija išlieka gerbiama, atrankos į advokatūrą sistema riboja žmonių, kurie gali sumenkinti advokato reputaciją, patekimą. Lietuvos advokatų taryba dirba savo darbą diegdama profesinės etikos standartus kasdieniame advokato darbe.

PERMAINOS

„Achemos grupė“ keičia kryptį

Prieš daugiau nei metus mirusio „Achemos grupės“ prezidento ir pagrindinio akcininko Bronislovo Lubio vadovaujamos verslo imperijos tikslas nebuvo vien pelno siekimas, tačiau jo įpėdiniai, kaip ryškėja, elgiasi ir elgsis kur kas pragmatiškiau.

Jurgita Laurinėnaitė-Šimelevičienė

Praėjus šešiolikai mėnesių po vienos iškiliausių verslo figūrų – „Achemos“ koncerno prezidento ir pagrindinio akcininko B.Lubio mirties išryškėjo, kad jo įpėdiniai turi kitokią jo sukurtos trąšų, krovos, žiniasklaidos, vėjo energetikos ir viešbučių verslo imperijos viziją bei filosofiją. Tai, kad ši vizija priimtina ne visiems, greičiausiai liudija masiškai iš koncerno pradėję trauktis ilgamečiai vadovai.

Atsisakys nepelningos veiklos?

Gal dėl to, kad buvo Lietuvos patriotas, gal dėl jį pažinojusių žmonių minimos plačios širdies, o gal iš dalies ir jausdamas tam tikrą skolą valstybei už tai, kad pigiai privatizavo „Achemos“ fabriką, ilgametis „Achemos grupės“ prezidentas ir savininkas B.Lubys dosniai dalijo paramą, retai atsakydavo prašančiajam. Ir nors daugelis konsultantų jam siūlė perregistruoti koncerną užsienyje dėl mažesnių mokesčių, B.Lubys atšaudavo, kad dirbs ir mokesčius mokės Lietuvoje. B.Lubys dažnai viešai išreiškėdavo savo nuomonę svarbiais šaliai klausimais, o norėdamas turėti svaresnį balsą ir įsivaizduojamą saugumo priemonę, kantriai dengdavo jam priklausančių žiniasklaidos priemonių kasmet pridaromus nuostolius.

Akivaizdu, kad pagrindinė akcininke tapusi B.Lubio našlė Lyda Lubienė, valdanti 50,4 proc. viso koncerno akcijų (38,8 proc. savo ir 11,6 proc. nepilnametės dukters Viktorijos Lubytės), ir naujoji koncerno valdyba, kurioje du iš penkių narių yra užsieniečiai, vadovaujasi visai kita filosofija. Kaip ryškėja, naujieji koncerno valdytojai žvelgia pragmatiškai: jei verslas nuostolingas ir nėra prielaidų, kad uždirbs pelno, jis nereikalingas. Praėjusiais metais „Achemos grupė“ pardavė Baltijos televiziją, 2011 m. pridariusią beveik 8 mln. Lt nuostolių. Finansų analitikai prognozuoja, kad kita ant prekybos gulianti prekė – dienraštis „Lietuvos žinios“, 2011 m. patyręs 1,5 mln. Lt nuostolių.

„Sprendžiant strateginius klausimus,

Netikėtas „Achemos grupės“ prezidento A.Laurinaičio atsistatydinimas kelia įtarimų, kad nesutapo vadovo ir pagrindinės akcininkės L.Lubienės požiūriai

žiniasklaida reikalinga, o B.Lubys ir sprendė strateginius klausimus – gamyba, gamtinės dujos, elektra. „Achemos“ gamykla energetiniu požiūriu yra ypač imli įmonė, todėl B.Lubiui buvo reikalinga ir žiniasklaida, ir uostas“, – kodėl ilgametis koncerno prezidentas išlaikė nuostolingą žiniasklaidą, „Veidui“ aiškino vienas smulkiųjų „Achemos grupės“ akcininkų Algirdas Ivanauskas.

Manoma, kad dabar koncerno valdytojai atsisakys ir kitų nepagrindinių veiklos sričių. Daugiausiai nuostolių 2011 m. pridarė įmonės „Achemos“ mokymo centras (3,7 mln. Lt), prekyba naftos ir metalo produktais užsiimanti „Metoil“ (1,9 mln. Lt), inžinerines paslaugas teikiantis

Projektų centras (2,5 mln. Lt), draudimo bendrovė „Industrijos garantas“ (1,7 mln. Lt), sveikatingumo centras „Radnyčėlė“ (1,3 mln. Lt).

„Žiūrint iš finansinės perspektyvos, būtų tikėtinas pagrindinių verslų peržiūrėjimas ir galbūt dalies jų pertvarkymas ar pardavimas. Juolab kad dabartinė valdyba per šį laikotarpį jau bus susidariusi savo nuomonę dėl esamos koncerno struktūros ir ateities vizijos“, – komentuoja „Prime Investment“ direktorius Darius Saikevičius.

Beje, tikėtina, kad naujieji koncerno akcininkai ir valdybos nariai kur kas mažiau šmėžuos viešumoje, kels nuosaikesnius tikslus ir labiausiai orientuosis į sukurtos vertės išsaugojimą, o ne į rizikingą plėtrą. „B.Lubys buvo nerami siela, norėjo plėstis, imtis ko nors nauja. Kiti akcininkai gal norės ramiau pagyventi“, – svars-to A.Ivanauskas.

Dar vienas per metus išryškėjęs pokytis – pasikeitus savininkams sumažėjo ir koncerno skiriama parama. Pavyzdžiui, viena pagrindinių įmonių „Achema“ 2010–2011 m. išmokėjo 1,83 mln. Lt paramos, o 2012 m. jau mažiau – apie 670 tūkst. Lt.

„Prezidento B.Lubio netektis kažkuria prasme sukėlė sumaištį labdaros sistemoje, nes anksčiau kelias nuo susitarimo su presiden-

tu iki labdaros gavimo buvo labai trumpas. Kiekvienais metais miestui skiriamos paramos vidurkis buvo apie pusę milijono litų, o praėję metai buvo tylėjimo stadija ir „Achema“ su savivaldybe bendrų projektų neplėtojo“, – pripažįsta Jonavos rajono vicemeras Vytautas Venckūnas ir viliasi, kad miesto mecenavimo tradicijos atsinaujins, nes koncernas įsteigė B.Lubio labdaros ir paramos fondą.

Jonavos moterų asociacijos „Jonavietė“, remiančios gerai besimokančių vaikų namų auklėtinius, vadovė Angelė Masiukienė taip pat pridūrė, kad šiemet iš ilgametės rėmėjos „Achemos“ kol kas nesulaukė paramos, nors paprastai įmonė paaukodavo prieš Kalėdas.

Kokios įtakos finansiniams rezultatams turės pasikeitusi koncerno valdymo filosofija, spręsti dar anksti, bet pirmieji metai be B.Lubio rodo, kad pagrindinio idėjinio vado netekęs koncernas, vienijantis apie penkiasdešimt įmonių, nesubybėjo ir netgi didino apyvartą. „Verslo žinių“ surinktais duomenimis, koncerno „Achemos grupė“ pardavimo pajamos per praėjusių metų tris ketvirčius padidėjo nuo 3 mlrd. Lt 2011 m. iki 3,59 mlrd. Lt 2012-aisiais.

„Atskiros verslo įmonės turi pajėgias vadovų komandas, todėl iš verslo pusės daugiau turėtume kalbėti apie rinkos sąlygas ir tendencijas. Matome, kad daugelis koncerno įmonių teigiamai ir su stabilium augimu baigė 2012-uosius, o visos „Achemos grupės“ pajamos per tris 2012-ųjų ketvirčius šoktelėjo daugiau nei 10 proc.“, – plėtros tendenciją pabrėžia D.Saikevičius.

A.Laurinaitį matė kaip B.Lubio politikos tęstinumo garantą

Tai, kad koncerno valdymo politika keičiasi, leidžia numanyti ir vienas po kito įmonių grupę paliekantys ilgamečiai vadovai. Po B.Lubio mirties prie „Achemos“ vairo stojusio buvusio koncerno viceprezidento Arūno Laurinaičio pasitraukimas buvo netikėtas ne tik įmonių darbuotojams, neseniai dar girdėjusiems, kaip prezidentas braižo ambicingus ateities planus, bet ir pagrindinių koncerno įmonių vadovams bei didžiausiai akcininkei. L.Lubienė tvirtino, esą apie A.Laurinaičio sprendimą atsistatydinti nieko nežinojusi.

Koncerno prezidento postą perėmusį A.Laurinaitį daugelis vertino kaip B.Lubio politikos tęstinumo garantą. B.Lubys pats gabų specialistą darė savo dešiniąja ranka – daugiau nei dešimtmetį jų kabinetai Vilniuje buvo greta, tad A.Laurinaitis buvo įsigilinęs ir perpratęs koncerno veiklą, dalyvavo priimant sprendimus, daug žinojo, mokėjo užsienio kalbų, palaikė santykius su įvairiomis Europos organizacijomis.

Kiti B.Lubio bendražygiai jau sulaukę pensinio amžiaus, tad A.Laurinaičio pasitraukimą rinkos dalyviai vertina kaip didelį „Achemos“ praradimą. Juolab kad pirmus jo vadovavimo metus ekspertai vertina palankiai – jam perėmus įmonių grupės vairą pavyko išsiderėti mažesnę dujų kainą „Achemai“, koncerne nebėliko prieštaringos reputacijos žmonių, tokių kaip įmonės „Metoil“, kurią keturių šalių mokesčių inspektoriai įtaria mokesčių slėpimu, vadovo Juozo Miltenio.

„A.Laurinaitis žinojo, kaip viskas turi būti. Į tokius fabrikus nenusiųs žmogaus, kuris nieko nesupranta. Neskirsi užsieniečio, kuris bendrus vadybos principus žino, bet į specifiką neįsigilinęs. Taip jau nutiko koncerne paskyrus užsienietį valdybos pirmininką – anksčiau sprendimai būdavo

„Achemos grupei“ pavyko išlaikyti augimą

Įmonė	Pardavimo pajamos	
	2011 m. I–III ketv., mlrd. Lt	2012 m. I–III ketv., mlrd. Lt
„Achemos grupė“	3,09	3,59
„Achema“	1,68	1,71
„Agrochema“	0,29	0,37
Klaipėdos jūrų krovinių kompanija KLASCO	0,12	0,13
„Ireimas“	0,036	0,05

Šaltinis: „Verslo žinios“

priimami per penkias minutes, o dabar šis procesas įmonėje gerokai sulėtėjęs“, – tvirtino vienas aukštas pareigas užimantis rinkos dalyvis.

Kodėl traukiasi vadovai

Kodėl paliko atsakingą postą, pats A.Laurinaitis nekommentuoja. Kaip nieko apie pokyčius nesako ir įmonės valdyba, vadovybė bei kiti pastaruoju metu įmonę palikę vadovai – personalo vadovė Jūratė Jurgilienė, atstovė spaudai Virginija Dunauskienė, ekonomikos ir finansų direktorė Violeta Latvienė. Beje, anksčiau iš „Achemos grupės“ valdybos pasitraukė ir koncerno valdybos narys, „Omnitel“ prezidentas Antanas Zabulis.

„Pokyčius išgyvena visi, taip pat ir ši kompanija. Aš nusprendžiau, kad šiame etape noriu kitko, – trumpai „Veidui“ pasitraukimo motyvus dėsto V.Latvienė, tapusi finansų ministro patarėja. – Pasikeitė visa

valdyba, vadovas. Anksčiau viename asmenyje turėjome tris – vadovą, valdybos pirmininką ir pagrindinį akcininką. Natūralu, kad kompanija turi keistis, atėjo nepriklausoma valdyba, ko niekada nebuvo.“

Įmonėje kilusi sumaištis jau atsispindi ir išorėje. Kai iš „Achemos“ grupės išėjo viena geriausių mokesčių specialistų Lietuvoje laikoma V.Latvienė, pasirodė žinučių, kad „Achemos“ koncerno specialistai nebesusigaudo, kaip mokėti mokesčius padidėjus minimaliam darbo užmokesčiui, todėl kreipėsi konsultacijos į Socialinės apsaugos ir darbo ministeriją. Vadovaujant V.Latvienei tokia suirutė būtų vargiai įmanoma.

„Veido“ šaltinių duomenimis, tarp akcininkų pleišta kala kai kurie pensinio amžiaus sulaukę smulkieji akcininkai, kurie pradėjo bruzdėti po B.Lubio mirties ir reiškia norą parduoti milijonais įkainotas savo akcijas.

► Investicinio banko „GILD Corporate Finance“ partneris Karolis Pocius mano, kad vadovų komandos pasikeitimas lėmė naujos koncerno „Achemos grupė“ valdybos su nepriklausomais nariais subūrimas ir naujų valdymo modelių diegimas. Penkių narių valdybai vadovauja buvęs „Carlsberg Group“ (Danija) prezidentas Flemmingas Lindeloevas.

„Gana radikalus pokytis pereiti nuo vieno akcininko valdymo modelio prie akcininkų grupių, kurių valdymo stilius gali skirtis. Anksčiau į valdybą pagrindinis akcininkas skirdavo savo patikėtinius ir pagrindinis dalykas buvo lojalumas, o nepriklausomo valdybos nario užduotis – ne klausyti akcininkų, o sekti įmonės veiklą, tobulinti strategiją ir turėti tikslą kelti koncerno vertę visiems akcininkams. Naujų žmonių atėjimas galėjo lemti ir naujų sprendimų modelių įgyvendinimą“, – komentuoja K.Pocius.

A.Ivanauskas priduria, kad dabartiniam koncerno prezidentui tęsti B.Lubio darbus sunku, nes tenka žongliuoti tarp daugybės pusių. „A.Laurinaičio ir B.Lubio darbo sąlygos nelygios: B.Lubys buvo pagrindinis savininkas, o A.Laurinaitis – smulkusis akcininkas. Kai žmogus turi tokią įtaką, kaip B.Lubys, jam lengviau dirbti, o naujam prezidentui bus kur kas sunkiau, nes jis turi įsiklausyti ir į akcininkų, ir į valdybos nuomonę“, – sudėtingas koncerno prezidento darbo aplinkybes mini ir A.Ivanauskas.

Neoficialiai nagrinėjamos kelios vadovų traukimosi versijos. Pirmą, kad prie visai kitokios tvarkos valdant B.Lubiui pripratusiems vadovams buvo nesuprantami visai kitokią viziją turinčių nepriklausomų valdybos narių reikalavimai.

Daugiausiai akcijų valdo L.Lubienė

Akcininkai	Kiek turi akcijų, proc.
Lyda Lubienė	38,8
Viktorija Lubytė	11,6
Jūratė Žadeikienė	11,1
Jonas Sirvydis	7
Marija Kaminskienė	7
Arūnas Laurinaitis	4,8
Rimantas Rėklaitis	4,4
Faustas Kriaucionis	4
Eduardas Plauška	2,3
Algirdas Ivanauskas	2
Juozas V.Jurgaitis	2
Česlovas Skiedra	2
Armantas Gintautas	1
Tautvydas Misiūnas	1
Adomas Žadeika	0,5
Romualdas Žadeika	0,5

Šaltinis: Registrų centras

Antra, esą trūko kantrybė dėl B.Lubio našlės priekabių. „Kaip sakė vienas žmogus, jei mane būtų taip taršiusi akcininkė, būčiau iš karto išėjęs“, – sakė vienas „Veido“ šaltinis.

„Veido“ sudaryto turtingiausių Lietuvos moterų reitinge pirmą vietą užimanti B.Lubio našlė L.Lubienė, kurios vien koncerno valdomų akcijų vertė siekia apie 288 mln. Lt, visai kitokia nei didelį autoritetą, bet kartu ir plačią širdį turėjęs B.Lubys. Kaip prisimena V.Venckūnas, B.Lubiui gyvam esant būdavo atvejų, kai į jį besikreipiantis žmogus dar tą pačią dieną gaudavo ir atsakymą, ir pagalbą – ypač „Achemos“ darbuotojai, kuriuos

visus B.Lubys pažinojo. Tuo tarpu L.Lubienė apibūdinama kaip griežta, valdinga, apsistaciūsi užsieniečiais advokatais ir patarėjais, kurie siunčia žinutes žiniasklaidai, vos pasiteiravus dėl jos nuotraukos.

Koncerno darbuotojai neretai L.Lubienę apibūdindavo kaip sunkiai nuspėjamą, tad nemažai B.Lubio patikėtinių, jai tapus pagrindine akcininke, ėmė nerimauti dėl savo darbo vietų. Tuo tarpu buvę B.Lubio bendražygiai apie našlę, kaip tarp savęs jie vadina L.Lubienę, ryškios nuomonės nesusidarę, nes šalia darbo reikalus tvarkančio B.Lubio jos niekada nematydavo.

Tiesa, jos bendramoksliai Kauno politechnikos institute prisimena jos dar studijų metais pasireiškusi valdingumą. Jaunystės laikų pažįstami mena, kad iš Jonavos sentikių šeimos kilusi ir savo šeimynykščiais uoliai besirūpinusi Lidija Fiodorovaitė buvo mokyklos komjaunimo organizacijos sekretorė, o studijų metais pasižymėjo vikrumu ir apsukrumu. „Toks būdas ir studijų metais pasireiškėdavo: kur reikia, ten prilisdavo. Mokslo atžvilgiu nebuvo pirmūnė, bet vasaromis kolūkiuose pastebėdavome, kad „blatnesnė“, moka prieiti, kur reikia, ir kokią lengvesnę darbą gauti“, – pasakojo viename kurse su L.Lubiene studijavęs Zenonas Valančius.

Po studijų paskirta į „Azoto“ fabriką Jonavoje, iš pradžių dirbo pamainos viršininke. Vėliau tapo pamainos dispečere, rūpinosi visais ryšiais tarp cechų, perdavinėjo vadovybės nurodymus ir sutiko devyniolika metų vyresnį B.Lubį. „B.Lubys buvo inžinierius, vėliau tapo generaliniu direktoriumi, o pirmą vietą, kur vadovai ateidavo sužinoti, kaip dirbo fabrikas, – dispečerinė“, – kaip galėjo susipažinti B.Lubys su antrąja žmona, pasakojo „Achemos“ gamykloje dirbęs Kęstutis Celiešius.

Turės derėtis dėl dujų

„Veido“ šaltinių teigimu, „Achemos“ koncernas be prezidento liko itin netinkamu metu, nes su Rusijos „Gazprom“ sutartis dėl dujų tiekimo Jonavos „Achemai“ pasirašyta tik pirmajam šių metų ketvirčiui, tad vėl reikia derėtis dėl palankesnių kainų. Tai, kad derėjosi vienas vadovas, o dabar teks vykti visai kitam, pranašumo nesuteiks.

Nors šiandien pagrindines koncerno įmones, atsakingas už visą koncerno gėrovę, išmaniai vairuoja ilgamečiai vadovai, kaip koncernui seksis toliau, priklausys ir nuo to, ar pavyks valdybai rasti tokio lygio vadovą, kuris gerai išmanytų įmonės veiklą ir iš vidaus. Priešingu atveju suvaldyti tokio dydžio imperiją nebus paprasta. Juolab kad stiprus vadovas tokiame koncernui itin svarbus ne tik derantis dėl palankesnių dujų kainų, bet ir palaikant ryšius su Vyriausybe. ■

ELTOS NUOTR.

VŽ ARCHIVO NUOTR.

Iš „Achemos grupės“ pradėjus trauktis ilgamečiams darbuotojams, tarp jų ekonomikos bei finansų direktorei V.Latvienei bei atstovei spaudai V.Dunauskienei, prasidėjo kalbos apie vidinę sumaištį bendrovėje

AKTUALUSIS INTERVIU

Į „Veido“ klausimus atsako koncerno „Achemos grupė“ viceprezidentas Audrius Bendaravičius, laikinai einantis prezidento pareigas

VEIDAS: Kodėl iš „Achemos grupės“ masiškai traukiasi ilgamečiai vadovai: A.Laurinaitis, V.Latvienė, J.Jurgilienė, V.Dunauskienė, iš valdybos – ponas A.Zabulis?

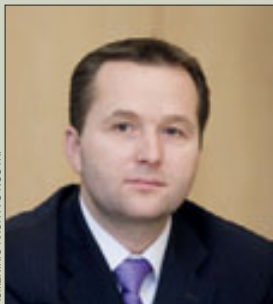
A.B.: Minėti darbuotojai iš pareigų pasitraukė savo iniciatyva, todėl koncernas „Achemos grupė“ šiuo klausimu komentarų neturi. A.Zabulio pasitraukimo iš valdybos priežastys bendrovei nežinomos. Norėčiau patikslinti, kad kai kurie jų nebuvo ilgamečiai bendrovės darbuotojai.

VEIDAS: Kiek iš viso per pastaruosius metus įmonių grupę paliko aukščiausios ir vidutinės grandies vadovų?

A.B.: Šiuo metu koncerno įmonėse dirba apie 4700 darbuotojų, iš jų per 200 aukščiausios ir vidutinės grandies vadovų, todėl kaita labai nedidelė.

VEIDAS: Pradėjus išeiti vadovams kilo kalbų apie koncerno skilimą. Ar jos turi pagrindo?

A.B.: Kalbos apie koncerno skilimą neturi pagrindo.

ASMENINO ARCHIVO NUOTR.

VEIDAS: Kaip ilgamečių vadovų kaita atsiliieps įmonių rezultatams?

A.B.: Tikimės, kad vadovų kaita neigiamai neatsiliieps įmonių veiklos rezultatams.

VEIDAS: Kokie „Achemos“ koncernui buvo 2012 metai? Kokią apyvertą pasiekė koncernas?

A.B.: Praėjusių metų veiklos

rezultatai yra audituojami, bet preliminariai galiu tvirtinti, kad metai buvo geri – pajamos, palyginti su 2011 m., didėjo, gerėjo kiti rodikliai.

VEIDAS: Kokie pagrindiniai iššūkiai laukė pernai?

A.B.: 2012-aisiais vienas iš tikslų buvo stabilus koncerno įmonių veiklos augimas, ko ir buvo pasiekta.

VEIDAS: Mūsų žiniomis, sutartį su „Gazpromu“ dėl dujų turite tik pirmajam ketvirčiui. Ar ilgamečių vadovų praradimas įmonei nepakenks derantis dėl tolesnių sutarčių?

A.B.: Tai yra konfidenciali informacija.

VEIDAS: Mūsų žiniomis, dalis smulkiųjų akcininkų nori parduoti savo akcijas ir pasitraukti. Ar bus superkamos iš jų akcijos?

A.B.: Tai yra konfidenciali informacija.

VEIDAS: Praėjusiais metais koncernas pardavė BTV, ar tai reiškia, kad nuspręsta išeiti iš žiniasklaidos srities?

A.B.: Iš žiniasklaidos srities bendrovė išeiti neketina.

VEIDAS: Kokių pokyčių galima tikėtis šiemet? Ar galima tikėtis nuostolingų įmonių išpardavimo?

A.B.: 2013-aisiais bus siekiama užtikrinti koncerno verslų tęstinumą, didinti bendrovių veiklos efektyvumą ir pelningumą.

VEIDAS: Didelės įmonės perregistruoja veiklą užsienyje dėl mažesnių mokesčių. Ar „Achemos grupė“ svarsto tokią galimybę?

A.B.: Tokių galimybių koncernas nesvarsto.

VEIDAS: Pradėtas tarptautinis tyrimas dėl koncerno priklausančios įmonės „Metoil“, kurią mokesčių inspektoriai įtaria galimai nuslėpus 10 mln. Lt mokesčių. Kaip galite pakomentuoti šį vykstantį tyrimą? Kodėl buvo slepiami mokesčiai?

A.B.: Kiek man žinoma, beveik prieš dvejus metus Valstybinė mokesčių inspekcija pradėjo tyrimą, kurio epizoduose minima UAB „Metoil“ veikla. Aiškinamasi, ar 2006–2011 m. laikotarpiu UAB „Metoil“ teisingai mokėjo mokesčius valstybei. Norėčiau pabrėžti, kad naujoji „Metoil“ vadovybė, dirbanti nuo 2012 m. birželio, bendradarbiauja ir toliau bendradarbiaus su tyrimą atliekančia VMI. ●

www.veidas.lt

Žvelk giliau

KOKYBĖ

Didžiausi nesaugių ir nekokybiškų produktų platintojai

Nepatenkintų vartotojų skundų dėl maisto kokybės kavinėse ir prekybos centruose, nekokybiškų elektrotechnikos, avalynės ar tekstilės gaminių, netinkamai suteiktų paslaugų autoservisuose, cheminėse valyklose ar skalbyklose kasmet daugėja, tačiau daugeliui mūsų verslininkų klientų nepasitenkinimas – nė motais.

Vaida Stoškusienė

Jau ne vienus metus elektrotechnikos ir batų pardavėjai sulaukia daugiausiai nusiųsusių pirkėjų skundų, bet atrodo, kad vartotojų interesai jiems mažai rūpi. Dėl elektrotechnikos prekių grupės pernai, palyginti su 2011 m., skundų padaugėjo 10,9 proc., dėl odos gaminių ir avalynės – net 15,7 proc.

Valstybinė ne maisto produktų inspekcija (VNMPI) nustatė, kad praėjusiais metais net 80 proc. dėl odos gaminių ir avalynės gautų skundų buvo pagrįsti, beveik pusė jų pasitvirtino ir dėl elektrotechnikos prekių.

Viešojo maitinimo įstaigose pažeidimų taip pat nemažėja, daugiausiai jų sulaukiama dėl bendrų higienos normų ignoravimo. Nemažai Lietuvos gamintojų ilgą laiką mulkino pirkėjus, ant pakuočių rašydami, esą produktas be E, dabar apgaudinėja skelbdami, kad, tarkim, dešroje ar silkėje nėra pridėtų E, nors įvairių cheminių priedų gali būti prieskoniuose, naudotuose tam produktui pagaminti.

Į mūsų šalį ir toliau keliauja pesticidais užteršti vaisiai, daržovės, riešutai. Tiesa, per pastaruosius kelerius metus tokių siuntų sumažėjo, tačiau mikrobinės ir cheminės taršos, neleistinų maisto priedų naudojimo atvejų – daugybė. Vien per praėjusius metus Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (VMVT) prekybos ir viešojo maitinimo įmonėse uždraudė realizuoti beveik šešis šimtų tonų nesaugių maisto pro-

duktų, gamybos įmonėse sulaikyta ir į rinką neleista tiekti apie devyniolika tonų nesaugių maisto produktų. Daugiausia tai buvo vaisiai, daržovės ir jų produktai, aliejai ir augaliniai riebalai, kava, arbata, kakava ar jos gaminiai.

Taigi kurios Lietuvos įmonės dažniausiai nesilaiko higienos, produktų saugos ir kokybės reikalavimų?

Prasčiausia padėtis – kavinėse ir restoranuose

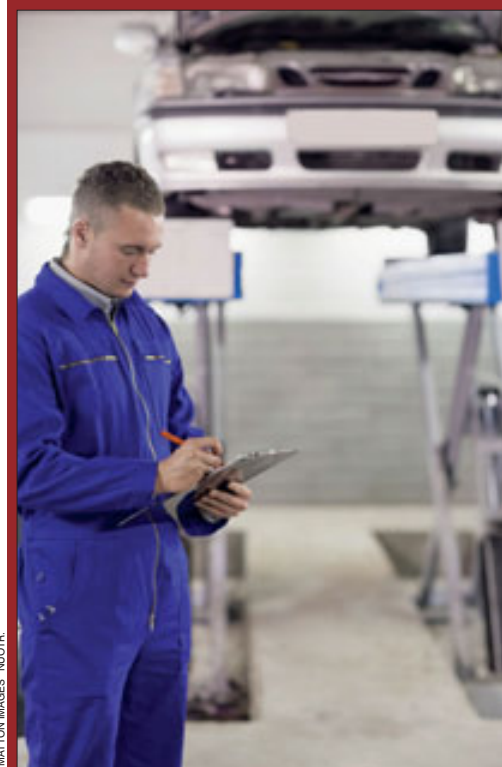
VMVT direktorius dr. Jonas Milius pabrėžia, kad bene daugiausiai bėdų, susijusių su maisto kokybe, šiuo metu yra viešojo maitinimo įstaigose. Nors patiekalus daugely-

VMVT direktorius J. Milius:
„Kavinėse bei restoranuose valgyti saugu, tačiau patiekalai dažnai yra neskanūs ir nekokybiškai paruošti.“

je kavinių bei restoranų valgyti saugu, dažnai jie yra neskanūs ir nekokybiškai paruošti.

VMVT vadovo tvirtinimu, nors dėl nekokybiško maisto kavinėse ar restoranuose apsiuodijimo atvejai nėra dažni, apie kokybę gana daug pasako tai, kad valgiaraštyje nurodyta penkiasdešimt patiekalų, o virtuvėje

Paslaugų sferoje dažniausiai skundžiamasi dėl autoservisų meistrų darbo

dirba viena virėja. Pasak J. Milius, ji viena tiek tikrai nespėja pagaminti, tad naudojami pusfabrikačiai.

„Šie klausimai yra ir bus itin aktualūs, ypač kai Lietuva po pusmečio pirmininkaus ES Tarybai. Kavines ir restoranus tiek dėl patiekalų skonio, tiek dėl aptarnavimo turėtų paskatinti pasitempti viešojo maitinimo įstaigų reitingas, kurį vartotojai turėtų matyti jau vasaros pradžioje“, – kaip tikimasi pakelti kavinių lygį, atskleidžia VMVT direktorius.

Tačiau piktybiškiausi pažeidėjai, pasirodo, yra ne viešojo maitinimo įstaigų vadovai ir darbuotojai, o tarpininkai, įvežantys į šalį vienus ar kitus produktus. Tai vadinamieji Europos sanitarai, kuriems svarbus tik pelnas, o apie savo reputaciją jie negalvoja. Mat padirbėję vienoje šalyje po pusmečio produktus tiekia jau kitos valstybės rinkai.

Ne maisto produktų pardavėjai, kuriais vartotojai labiausiai nepatenkinti

Įmonė	Pagrįstų skundų skaičius
„Senukų“ prekybos centras (įvairios prekės)	133
„Armitana“ (avalynė)	63
„Baltic Versa“ (avalynė)	36
„Mediashop“ (elektrotechnika)	34
„Batų kalnas“ (avalynė)	33
„Danbalt International“ (avalynė)	32
„Omnitel“ (elektrotechnika)	31
„TC prekyba“ (elektrotechnika)	31
„Amarivus“ (avalynė)	25
„Danbalt Fashion“ (avalynė)	17

Šaltinis: Valstybinė ne maisto produktų inspekcija, 2012 m. duomenys

Įmonės, kuriose rasta daugiausiai pavojingų produktų

Įmonė	Iš tikrintų produktų tarp jų rasta pavojingų
„Viskas už vieną eurą“ (įvairios prekės)	10
„Rivona“ (įvairios prekės)	5
„Baltmark“ (baldai)	3
„Senukų“ prekybos centras (įvairios prekės)	3
„Omrina“ (buitinė chemija)	2
„Nersama“ (žaislai)	2
„Vaikų ir jaunimo stilius“ (drabužiai)	2
„RM tools“ (įrankiai)	2
„Sirenitas“ (elektronikos prekės)	2
„Bene Factum“ (kosmetika)	2

Šaltinis: Valstybinė ne maisto produktų inspekcija, 2012 m. duomenys

Prekybos centruose – daugiausiai produktų ženklavimo pažeidimų

	„Rimi“	„Maxima“	„Norfa“	„Iki“
Maisto produktų ženklavimo pažeidimų	32	20	21	22
Maisto produktų kokybės pažeidimų	14	13	13	11
Bendrų higienos reikalavimų pažeidimų	11	15	15	22

Šaltinis: Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba

mai priklijuotų padų, suplyšusios odos, iširusių siūlių, dėl drėgmės odos paviršiuje susidariusių gūbrių ir pan.

Daugiausiai pagristų skundų sulaukė bendrovė „Armitana“, kuriai priklauso parduotuvės „Žygio batai“, „Step top“, „Reno“, „Salamander“ ir kitos. Kitas avalynės parduotuvių tinklas, kuriuo nepatenkinti itin daug pirkėjų, – „Batų kalnas“.

Daugiausiai pavojingų gaminių pernai atkeliavo iš Kinijos, Lenkijos ir Ukrainos. Tai dažniausiai buvo žaislai, elektrotechnikos prekės ir baldai. 2011 m. tarp nesaugių produktų dominavo žaislai ir vaikiška tekstilė, 2010 m. – kosmetikos gaminiai.

Pasak R.Tuganauskaitės, kalbant apie paslaugų kokybę, vartotojai dažniausiai piktinasi autoservisų meistras. Mat dažniausiai iš anksto sutarta kaina už gedimų pašalinimą šokteli kelis kartus. „Palikęs automobilį meistrui, kad jis pakeistų, tarkim, tepalus, ir sutaręs, jog tai kainuos 80 Lt, mašinos atvykęs pasiimti žmogus sužino, kad turi sumokėti 200 Lt, nes meistras, pamatęs nusidėvėjusius filtrus, nutarė dar ir juos pakeisti. Tokios situacijos dažnos, nes dar retai kur pildoma

užsakymo paraiška, kurioje turi būti nurodyta darbai ir kaina“, – paaiškina VNMPI specialistė. Ir priduria, kad dar nedaug žmonių žino, jog tokią užsakymo paraišką privalo pildyti ir cheminio valymo bei skalbimo paslaugų teikėjai.

Lietuvos nacionalinės vartotojų federacijos vadovė Alvyta Armanavičienė pastebi, kad daugelis vartotojų pasimauna ir ant prekybininkų kabliuko, kad nekokybišką prekę galima grąžinti per keturiolika dienų. Iš tiesų įrodžius, kad gaminyje buvo nekokybiškas, patirtus nuostolius pardavėjas privalo atlyginti ir po dvejų metų.

Vis dėlto A.Armanavičienė pabrėžia, kad šiuo metu bene labiausiai vartotojų teises pažeidžia daugiabučių administratoriai ir šilumos tiekėjai, nesiųsdami žmonėms metinių ataskaitų ir nenurodydami, už ką reikia mokėti didžiules pinigų sumas.

„Vis daugiau vartotojų domisi savo teisėmis, bet padėtis nesikeičia, nes politikai gina tik verslo interesus. Nedidelės baudos pažeidėjų nedrausmina, tad vartotojai nemato prasmės rašyti skundų ir ieškoti teisybės“, – apibendrina A.Armanavičienė. ■

Lietuvos vartotojai labiausiai nepatenkinti avalynės kokybe

Štai neseniai VMVT inspektoriai uždraudė į mūsų prekybos vietas tiekti 25 tonų braškių siuntą iš Kinijos, nes nustatyta, kad uogos užterštos norovirusu. Priminsime, kad dėl šio viruso užterštų braškių Vokietijoje pernai rudenį kilo didelis apsinuodijimo maistu protrūkis.

Tuo tarpu mūsų verslininkai, kaip tikina J.Milius, daug dėmesio skiria tam, kad neįvežtų nesaugių produktų, todėl net patys Europos laboratorijose tikrina produktus. Tą patvirtina ir skaičiai. Štai prieš dvejus metus buvo sunaikinta apie pusantro tūkstančio tonų nesaugių produktų, pernai – 900 tonų.

Daugiausiai skundų dėl „Senukų“

Tikrinant ne maisto produktus, pažeidimų taip pat randama daugybė. Pernai daugiausiai nesaugių gaminių buvo rasta parduotuvėse „Viskas už vieną eurą“, o pagal vartotojų skundus ne vienus metus pirmąją „Senukų“ prekybos centrą. VNMPI paslaugų kontrolės skyriaus vedėja Rima Tuganauskaitė sako nesistebinti, kad pirkėjai labiausiai nepatenkinti „Senukuose“ parduodamomis prekėmis, nes šiame prekybos centre didelė prekių įvairovė, todėl sunku užtikrinti visų jų kokybę. Vis dėlto tai, kad pirkėjui siūlomos aplūžusios, nuskilusios prekės ar elektrotechnikos prietaisai be naudojimosi instrukcijų, patvirtina atsainų požiūrį į vartotoją.

Avalynės pardavėjai, nors ir užsidėję šimtaprocentinius antkainius, taip pat labiau vaikosi pelno, nei stengiasi patenkinti vartotojų poreikius. Vien pernai VNMPI gavo daugiau nei pusę šimto vartotojų skundų dėl netinka-

Didesnės rizikos viešojo maitinimo įmonės

Vilniuje	Kaune
Restoranas „Muskatas“ (Konstitucijos pr. 23)	Restoranas „Dykumų liūtas“ (Lazūnų g. 54a)
Kavinė-kebabinė „Aneg“ (Savanorių pr. 43a)	Kavinė „Alaus upė“ (Baltijos g. 112)
Kavinė „CHFT“ (Birželio 23-iosios g. 10)	Restoranas „Didžioji siena“ (Kumelių g. 77)
Kavinė-kebabinė „Urfa“ (Pilies g. 16)	Kavinė „Veronika“ (Savanorių pr. 95)
Kavinė „Lietuviški patiekalai“ (Kalvarijų g.8/10)	Kavinė „Nibrė“ (Riomerio g. 1a)
Kavinė „Vilgama“ (Vokiečių g. 18)	Baras „Vox optika“ (Šiaurės pr. 43a)
Kavinė-kebabinė „Juodoji peteliškė“ (Trakų g. 8–4)	Restoranas „Sičuan“ (Kumelių g. 16 ir A.Mickevičiaus g. 30)

Pastaba: įmonių rizika buvo įvertinta vadovaujantis šiais kriterijais: protrūkiai, veiklos sustabdymas, pasikartojantys ir sąmoningai nešalinami higienos bei produktų saugos pažeidimai.

Šaltinis: Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, 2011–2012 m. duomenys

APSKRITOJO STALO DISKUSIJA

Kokios Europos Sąjungos reikia Lietuvai

Europoje karštas diskusijas sukėlė Didžiosios Britanijos premjero Davido Camerono pasakyta kalba, kurioje jis, jei tik bus perrinktas, pasižadėjo suformuluoti naujus narystės ES principus ir pateikti juos visuomenės teismui surengdamas referendumą. Siekdamas diskusijas paskatinti ir Lietuvoje, savaitraštis „Veidas“ surengė intelektualų diskusiją apie tai, kokios Europos Sąjungos reikia Lietuvai.

Algimantas Šindeikis, Rima Janužytė

Europoje diskutuoja federalistai ir individualistai, griežtų taisyklių ar kuo didesnio liberalizmo šalininkai. Europos Sąjunga vadinama ir panacėja, ir agonijos kamuojama atgyvena. Kiekviena valstybė stengiasi nubrėžti savo narystės šioje Bendrijoje gaires ir išsakyti lūkesčius. Na, o apie tai, kokios ES reikia Lietuvai, kaip matome savo narystę Bendrijoje ir ko turėtume iš jos tikėtis, diskutuoja penki intelektualai: Seimo Užsienio reikalų komiteto pirmininkas **Benediktas Juodka**, Seimo narys, politikas, diplomatas **Petras Auštrevičius**, prezidentės vyriausioji patarėja užsienio politikos klausimais **Jovita Neliupšienė**, politologas **Laurynas Kasčiūnas** ir Užsienio reikalų ministerijos Užsienio reikalų skyriaus vadovas **Tomas Grybas**.

VEIDAS: Taigi ir norėtusi sužinoti jūsų vertinimus, kokios ES reikia Lietuvai, bet neapsiribojant atsakymu „tokios, kuri duotų daugiau pinigų“.

Šios diskusijos atspirties tašku galėtų tapti neseniai Didžiosios Britanijos premjero Davido Camerono pasakyta kalba, kuri Lietuvoje taip ir nebuvo iki galo išanalizuota. Juk jis kalbėjo ne tik apie Didžiosios Britanijos santykius su ES, bet ir apie tai, kokia ES Didžiąjai Britanijai yra reikalinga, kokioje ES ši valstybė toliau bus. Lygiai tokį pat klausimą reikia kelti ir mums: kokioje ES Lietuva norėtų likti.

L.K.: Klausimas fundamentalus. Atsispirdamas nuo D.Camerono kalbos norėčiau pasakyti, kad ji išryškina bent kelias europines vizijas. Jau seniai kalbama apie vokišką modelį, apie prancūzišką ar apie britišką viziją. Manau, pastaroji D.Camerono kalba, kuri buvo ne tik svarbi, bet ir meistriška, atskleidė, kad dabar ES yra pernelyg reguliacinė bendrija. D.Cameronas aiškiai pasakė, kad britai visada buvo ir bus už vidaus rinkos

AUFARTO „BFL“ NUOTR.

funkcionavimą. Britai mus visuomet rėmė dėl trečiojo energetikos paketo, kuris numatė infrastruktūros liberalizavimą ir jungčių tiesimą, o vokiečiai ir prancūzai šiuo atveju mūsų visiškai neremia. Kitaip tariant, britiška vizija – tai bendros rinkos vizija, bet tokia, kurioje kuo mažiau perteklinio reguliavimo, kurio kaip tik nori prancūzai ir vokiečiai.

Ką turėtų rinktis Lietuva? Mano galva, turėtume remti britišką modelį, nes tokiu atveju niekuomet nebūtų mokesčių suvienodinimo, dėl kurio mes prarastume savo konkurencumą.

Paprastai sakant, tai, kokios ES mums reikia, galime analizuoti per mokesčių politiką. Tik to pasirinkimo galimybių, jei eisime prancūziškos ar vokiškos Europos link, bus vis mažiau.

VEIDAS: Tai vienas požiūrių, kaip galima suprasti D.Camerono kalbą. Bet joje galima įžvelgti ir kitką. Pavyzdžiui, kad britai tiesiog netiki tokia Europa, kokia ji yra šiandien. Ir kol nepaaiškės, kokia bus naujoji Europa, jie nori likti atskirai – rinktis Norvegijos ar Šveicarijos mode-

lį. Jie nesako nei „taip“, nei „ne“. Gali būti, kad tai bus tokia Europa, į kurią britai patys prašysis, bet kol kas jokios vizijos nėra. Vis dėlto labai įdomu, ką šioje kalboje išgirdo kiti.

P.A.: ES yra ganėtinai skirtingų istorinių patirčių ir skirtingos strateginės orientacijos valstybių sąjunga. Didžioji Britanija į ES įstojo, kai šiai buvo 20 metų. Lietuva įstojo, kai šiai buvo per penkiasdešimt. Kitaip tariant, skirtingi buvo laikotarpiai, patirtys ir net turinio požiūriu kitokia organizacija, į kurią įstota.

O kiekviena stojanti valstybė turi savo darbotvarkę ir savo perspektyvą. Didžioji Britanija stoji tada, kai ją pačią krėtė krizė, kai jos konkurencumas buvo mažas, ji išgyveno pereinamąjį laikotarpį, po karo formuojantis ekonominių santykių sistemai. Lietuva stoji iš esmės sutapatindama šį procesą su valstybės kūrimo laikotarpiu, ir reikia pripažinti, kad 1995–1996 m. bei 1999–2000 m. krizės iš esmės Lietuvą buvo taip sukrėtusios, kad mes stojome į ES ekonomiškai gana silpni, nieiškodami aplink ar

Diskusijos dalyviai (iš kairės):
Užsienio reikalų ministerijos
atstovas T.Grybas, Seimo Užsienio
reikalų komiteto pirmininkas
B.Juodka, politologas L.Kasčiū-
nas, Seimo narys P.Auštrevičius ir
prezidentės patarėja J.Neliupšienė

savyje išskirtinės ekonomikos politikos ar net saugumo vizijos. Mes matėme ES, taip pat ir narystę NATO, kaip savalaikį, gerą ir tinkamą atsaką į regioninį bendradarbiavimą bei globalizaciją. Mes tiesiog įėjome į platesnį ratą, kūrėme platesnę valstybę, adaptavome ES teisę, atsisakėme daugelio metų kūrybos, kai siekėme sukurti savitą teisę vienoje ar kitoje srityje. Bendra rinka mums buvo atsakas į mums nuolat galvos skausmą kėlusią užsienio prekybą, nes buvo panaikinti muitai ir daugeliui metų į priekį rastas mūsų eksporto galimybių sprendimas.

D.Cameronas konstatuoja, kad ES galbūt įvykdė pirmą savo uždavinį – užtikrino taiką Europoje, o dabar, jo teigimu, reikia koncentruotis į gerovę: kaip gyvensime, kaip konkuruosime pasaulyje. Šis klausimas ištis savalaikis. Apskritai D.Cameroną reikia sveikinti, kad Didžiojoje Britanijoje įvyko lūžis, ir viduje juos kankinusi dilema dabar tapo ES klausimu. Jie „atidavė“ šį klausimą ES.

Tačiau žvelgiant iš Lietuvos pozicijų

tokia situacija susidarė ne dėl to, kad integracijos ar konsolidacijos yra per daug, o kad yra jos trūkumas bei važiavimas trūkčiojančiu greičiu.

Nesiremkiame kitų modeliais – ieškome savo modelio. O mūsų modelis, priešingai nei britiškasis, turi remtis ir saugumo dimensija. Taikos, stabilumo plačiąja prasme Baltijos regione poreikis neišsemtas, šios darbotvarkės mes neužbaigėme. Mes nepadarėme to, ką turime padaryti šiame regione, dėl to nesutinku su D.Cameronu, kad taikos

klausimas išspręstas ir reikia imtis kito, – aš sakau, jog mums reikia ir vieno, ir antro. Todėl nematau, kad mums reikia mestis į esminę ES vizijos peržiūrą.

B.J.: Jei turime omenyje saugumą, premjero kalba buvo tikrai laiku. Kai kurios ES valstybės per ramiai gyveno, ir toks supurtymas, paskatinęs kai kurias valstybes pagalvoti, kad gal jos užmigo, o gal dejuoja, bet be reikalo, buvo labai reikalingas. Juk štai stovi sau graikas su plakatu, kad jo pensija – tik tūkstantis eurų, tad kaip jam gyventi. Ir tokias valstybes ši D.Cameron kalba turėjo gerokai sukrėsti. Juolab kad jis ne tik išdėstė, kokia dabar padėtis, bet ir pateikė per penkis punktus išdėstytą viziją, kokia ES turi būti XXI amžiuje.

Taigi pirmiausia D.Cameron darbas geras tuo, kad po jo pasakytos kalbos visi puolė aiškinti, ko jie nori: ir Vokietijos kanclerė Angela Merkel, ir ECB vadovas, ir kiti susirinkusieji Davose.

Lygiai taip pat ir Lietuva turi sau atsakyti į klausimą, kokios ES ji nori. Reikia atsakyti į klausimą, koks turi būti ES integracijos lygis ir kas tai turi būti: ekonominė sąjunga, politinė sąjunga, o gal Jungtinės Europos Valstijos?

Antra, ką pasakė D.Cameronas, yra tai, kad ES šiandieną karas negresia, – taika ES yra ir bus. Užtat Bendrijai gresia ekonominė grėsmė, ir ne viduje, o iš išorės.

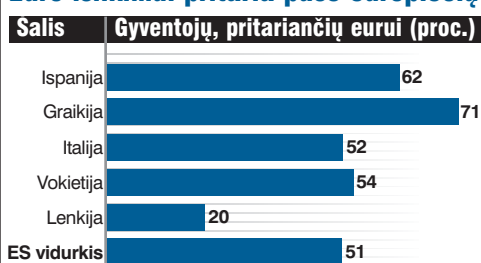
VEIDAS: Taigi ES, tokia, kokia ji yra dabar, nesprendžia problemų, išdėstytų D.Cameron paminėtuose principuose, – konkurencingumo, lankstumo, atvirumo pasauliui, arba sprendžia tokiu masteliu, kuris britų neįtikina.

J.N.: Galime sekti britais ir klausyti, bet Didžiosios Britanijos retorika ES atžvilgiu nesikeičia jau ilgą laiką. Didžiosios Britanijos narystė ES jau dabar yra kitokia nei mūsų. Jie ne tik nėra ES „tėvai“ ar „motinos“, jie turi ir daugybę išimčių iš visų sutarčių, kurios jiems leidžia pasirinkti, kur dalyvauti, kaip giliai bendradarbiauti. Taigi lankstumo ES šiuo metu ir taip daug. Tačiau mes norime gauti visą naudą iš ES – tai Sanglaudos fondai, žemės ūkio politika, didieji ES projektai, tokie kaip „Galileo“, „Horizons“ ar kiti. Kartu mes nenorime, kad kas nors mums primestų taisykles. Bet juk jei tu gyveni bendroje erdvėje ir nori naudotis pranašumais – turi laikytis ir taisyklių, o ne rinktis, kam paklusti, o kam ne.

Lygiai taip pat dabar, sprendžiant ekonominę krizę, siekiama didesnio koordinavimo, bandoma sukurti bankų priežiūros mechanizmą. Jei ES turi gelbėti vienus ar kitus bankus, tai turi būti sukurtos taisyklės. Taip atsiranda ne tik ekonominės, bet ir politinės integracijos poreikis, nes be politinių sprendimų negalima priimti visų kitų.

Juolab kad saugumas Lietuvai turi ir daugiau dimensijų – tai ne tik politinis, bet ir ekonominis, energetinis saugumas. ▶

Euro išlikimui pritaria pusė europiečių

Šaltinis: „Pew Global Research“, Eurobarometras

► Ekonominės krizės laikotarpiu mūsų biudžeto balansas nebuvo katastrofiškas tik todėl, kad galėjome pasinaudoti ES pinigais.

Taigi stipresnė, gilesnė, o ne susiskaidžiusi, daugiagreitė Europa yra ir Lietuvos interesas. Mums reikėtų tokios ES, kurioje galėtume dalyvauti priimant sprendimus, kurioje būtų labai aišku, kaip tie sprendimai priimami. Mums reikėtų efektyvesnės ES, kuo greičiau priimančios sprendimus, kai jų reikia.

Beje, nesutinku, kad britams neaiški ES vizija, – jiems ji labai aiški, ir jie puikiai supranta, ko jie nori iš ES. Lygiai taip pat ir mes turime suprasti, ko iš jos norime.

VEIDAS: Žinoma, iš ES mes gavome labai daug. Bet svarbu suprasti, kad požiūris į ES gali būti ne vienas. Britai sako, kad jiems tokios ES, iš kurios reikia tik kažką konkrečiau gauti, nereikia. Galbūt kitoms šalims reikia...

T.G.: Viena yra nekintami ES parametrai – taika, istorinės neteisybės atitaisymas, solidarumo jausmas, demokratija, žmogaus teisės. Apie tai nereikia net diskutuoti. Visai kas kita – kintami parametrai. Viskas prasidėjo nuo anglies ir plieno subendrinimo, paskui – valiutų subendrinimo. Subendrinime ir dar ką nors – tai užprogramuota. ES yra ne šiaip koks susirinkimas, tai nauja teisinė tvarka. O kadangi gyvenimas keičiasi, kinta ir ta tvarka.

Krizė išryškino silpnąsias vietas ir dabar būtent dėl jų vyksta diskusija. Pirmiausia – konkurencingumas. Turime sau atsakyti į klausimą, kiek dėl konkurencingumo esame pasirengę subendrinti ekonomiką, kai jautrus klausimas yra, pavyzdžiui, bendri mokesčiai. Kita – valdymo efektyvumas: ar mes norime ES, paremtos bendromis taisyklėmis, ar lanksčios ES? Demokratinė kontrolė arba legitimumas – koks mūsų matymas: ar nacionalinis parlamentas yra demokratinio legitimumo šventovė, ar tai supranacionalinis parlamentas. Be abejo, specifinis Lietuvai klausimas – saugumo problema. Britai jo nesprendžia arba sprendžia kitu pjūviu.

VEIDAS: Saugumas, apie kurį kalbame, šiuo atveju susijęs su Rusija.

D.Cameronas irgi kalba apie saugumą, bet tai – gerovės saugumas, kuris jiems net baisėsnis negu mūsų saugumas.

T.G.: Mūsų saugumas irgi yra gerovės saugumas, kaip ir energetinis saugumas reiškia tą pačią gerovę. O kartu tai ir konkurencingumas.

B.J.: Beje, ES konkurencingumas juk yra kiekvienos narės konkurencingumas.

VEIDAS: Tai ir visos ES konkurencingumas – juk D.Camerono kalboje buvo paminėta, kad per dvidešimt metų ES indėlis į pasaulio BVP sumažės 30 proc. Bet kitas skaičius – ES sumoka 50 proc. viso pasaulio socialinių išlaidų. Taigi klausimas – ar tokia tendencija leidžia išlaikyti gerovę, kuri buvo sukurta po Antrojo

pasaulinio karo. Tai matematinis klausimas.

B.J.: Tačiau tas konkurencingumas, apie kurį kalba D.Cameronas, yra ir visų ES narių rūpestis. Jis turi omeny, kad donorai moka, o tokie kaip mes – imame. Ir jis kelia klausimą, ar mes, gaudami tuos pinigus, didiname konkurencingumą viduje. Pavyzdžiui, Lietuva jau yra gavusi 44 mlrd. Lt. Ar tai padidino mūsų konkurencingumą, palyginti, pavyzdžiui, su Baltarusija ar dar kuo nors? Donorai, kurie moka didžiulius pinigus, rūpinasi, kaip su tais pinigais elgiamasi. Ar mes, gavėjai, juos tik pravalgome, ar prisidedame prie visos ES konkurencingumo didinimo?

VEIDAS: Konkurencingumą iš tiesų galima suprasti labai skirtingai. Viena, kai, pavyzdžiui, lietuviai sugeba pagaminti tokias pačias parketlentes kaip vokiečiai ar prancūzai. Tai vidaus konkurencingumas. Tačiau D.Cameronas kalba apie ES konkurencingumą visame pasaulyje, kuris dramatiškai mažės. Ar mes tai kaip nors galime sustabdyti?

B.J.: Apie tai ir kalbu, kad didindami vidaus konkurencingumą, pasiekdami aukštesnį lygį, mes darome ES konkurencingesnę išorėje.

P.A.: Bet grįžkime prie saugumo. Nesuprastinkime šios sąvokos. Taip, Rytai išlieka, ir Baltijos regione ši problema išlieka. Bet Lietuvai, kaip mažai valstybei, santykių dvišalioji nepalanki. Jei vėl atsidurtume rinkoje, kurioje turėtume spręsti daugelį problemų vienas prieš vieną – Lietuva ir Lenkija, Lietuva ir Švedija, Lietuva ir Vokietija, būtų daug sudėtingiau. O ES savo daugiašaliu formatu puikiai išpildo šią saugumo dimen-

siją. Juk kodėl atsirado tokios formulės, kaip NB-6 arba 3+3, kai yra trys šiauriečiai ir trys baltiečiai? Ne dėl to, kad jie mus staiga pamilo, bet todėl, kad atsirado naujų saugumo interesų. Ši saugumo dimensija man atrodo dar svarbesnė nei tai, kad ES mus gali saugia siena atskirti nuo nesaugių Rytų arba rizikų.

Tai Lietuvai dar sunkiai suvokiama, bet tikroji ES vertė – kad mes kalbamės prie bendro stalo. Ir jau seniai niekas neprimeta kažkokių nerealių užduočių.

Teigiama Europos įtaka pasaulyje – menka

Šalis	Manančių, kad ši šalis/sąjunga daro teigiamą įtaką pasaulyje (proc.)	Manančių, kad ši šalis/sąjunga daro neigiamą įtaką pasaulyje (proc.)
Japonija	58	21
Vokietija	56	16
Kanada	53	14
Didžioji Britanija	51	20
Kinija	50	31
Prancūzija	48	22
ES	48	25
JAV	47	33
Brazilija	45	18
Indija	40	27

Šaltinis: „Global Scan“, BBC, 2012 m. apklausa (apklausta 24 tūkst. gyventojų 22 pasaulio šalyse)

VEIDAS: Taigi lyg ir aišku, kad visiems reikia stiprios, integruotos ES. Kitas klausimas – šiandieninė ES būseną. Po truputį ryškėja, bet dar nėra visai aišku, kokia ES bus po euro krizės. Pamažu aiškėja nauji instrumentai – fiskalinės drausmės, viešųjų finansų kontrolės mechanizmai. Esmė ta, kad euras buvo daugiau nei pinigai. Ir jei mes į vieną sumetame pinigines, baigiasi vien ekonominiai ir prasideda dar ir politiniai klausimai. Taigi kokia yra mūsų pozicija dėl kito etapo, kuriame didėja politinė integracija?

L.K.: Teiginys, kad mums reikalinga labiau integruota, o ne mažiau integruota ES, yra bent jau kvestionuotinas. Euro zonos susiformavimas buvo pernelyg forsuojamas, nes pinigų sąjunga buvo sukurta nesukūrus politinės sąjungos. Juk buvo galima pirma konverguoti, o paskui uždėti kepurę – pinigą. Vis dėlto pirmiau buvo uždėta kepurė, tikintis, kad ji spustelės visus kitus procesus. Pamatėme, kad tai nepavyko, o dabar mėginama pasivyti nuvažiuojantį traukinį.

Kitas dalykas, aktualus mums dabar, susijęs su bendrąja žemės ūkio politika. Šios politikos konkurencingumas – anekdotas. Australijos viceministras yra sakęs: jūs panaikinkite VŽUP'ą, ir 300 mln. žmonių iš žemės

ūkio atsidurs žemiau skurdo ribos. Tai protekcionistinė politika, tarnaujanti atskirų valstybių interesams. Britai bet kokią ES plėtrą bando vertinti iš bendrosios rinkos taško, nes jiems bendroji rinka reiškia konkurencingumą. Ir mums tai reiškia konkurencingumą.

Esu tikras, jog ES integracijos varomoji jėga yra tai, kad kiekviena valstybė narė savo taisyklės nori europeizuoti ir paversti europine taisykle. Tačiau aš visuomet palaikysiu tas politines jėgas, kurios pasisakys ne už darbą ES, o už jos kūrimą. D.Cameronas pasiūlė viziją, kaip ją kurti ir perkurti.

Mums reikia remti integraciją tose srityse, kuriose mes jaučiamės išorės spaudimui, – tai energetika, transportas ir pan. Visur kitur reikia sukurti galvą, kokio laipsnio integracijos mums reikia.

Nebijau posakio „kelių greičių Europa“. ES egzistuos tol, kol egzistuos vidaus rinka, o kai prasišalys išimtis iš šios rinkos, ir ES nebebus. Tačiau visur kitur turime galimybę rinktis. Pavyzdys – bankų sąjunga. Kol kas sutarta tik dėl bankų priežiūros mechanizmo, bet dar nesutarta nei dėl bendros indėlių draudimo sistemos, nei dėl daugelio kitų svarbių dalykų.

Ypač svarbu, kad didžioji bankų dalis Lietuvoje yra švediškai, kurie nedalyvaus bankų sąjungoje. Ši sąjunga neapims ir mažųjų bankų. Tai kam toks integracijos gilnimo procesas mums reikalingas? Juk tada mes turėsime tapti euro zonos nare, mokėti, kaip tie estai, kurių pensijos triskart mažesnės nei vargšų graikų, į fondą, iš kurio graikai gauna pinigų. Išspręskime šią dilemą, ir aš paremsiu eurą. Kol ji bus neišspręsta,

„Atsakymas į klausimą, kokios mes norime ES po euro krizės, yra toks: atsakingesnės ir atskaitingesnės.“

man bankų sąjunga lieka nesuvokiama.

J.N.: Ši sistema ir kuriama tam, kad būtų galima prižiūrėti bankus, nes neprižiūrint situacija vėl bus neatsakinga. Juk tai yra ne euro krizė, o skolų krizė, galima sakyti – viešųjų finansų krizė. Ir svarbu, kad būtų pažabotas neatsakingas elgesys su viešaisiais finansais.

VEIDAS: Žurnale „Spiegel“ yra išspausdinta šešių Europos intelektualų diskusija apie Europos krizę. Vienas dalyvių, rašytojas Umberto Eco, sako, kad Europa jau yra mirusi kaip civilizacija. Manau, tai buvo galima išgirsti ir D.Camerono kalbos potekstėje.

P.A.: Lietuva dabar žengia europeizacijos keliu, ir per pozityvią integraciją esame pasiekę nepaprastai daug. Tikrojo konkurencingumo mes dar nepasiekėme, bet ir nepasieksime nieko nedarydami, o tik burbėdami ir nenorėdami eiti drauge su valstybėmis, kurios nori eiti į priekį. Blogiausias dalykas Lietuvai dabar būtų sustoti – atsipūsti, atleisti diržus, nepriimti konstitucinio įstatymo dėl fiskalinio konsolidavimo. Tokiu atveju Lietuva būtų išbraukta iš sąrašo šalių, rodančių gerą pavyzdį. Vienintelė mūsų išeitis – nauja europeizacijos darbotvarkė. Nauja. Gal atėjo laikas pasakyti, kad kai kurie klausimai išspręsti, bet reikia eiti į priekį.

L.K.: Klausimas dėl Europos, kaip civilizacijos, – tiesiog tobulas. Atsispirdamas nuo Europos mirties tezės, noriu pasakyti, kad ES „tėvų“ vizija buvo ne vien taika, bet ir tam tikra viršvalstybinė integruota bendruomenė, pagrįsta tam tikrais tapatybiniais ryšiais. Jų įkvėpėjai buvo neoatomistai – tam tikra katalikiška srovė. Jie įsivaizdavo krikščionišką ES. O kas yra šiandieninė Europos atraminiai vertybiniai taškai? Žmogaus teisės? Tai labai plati sąvoka. Ką pasirinko Europa – kubą ar katedrą? Ji pasirinko kubą. Už ką mes aukotumės Europoje?

Manau, kad vertybiniai ES dalykai yra prarasti. Misija turėtų būti juos sugrąžinti. Mums Europos politiką reikėtų projektuoti per Vidurio Europą, tai turėtų būti ne tik politinis, bet ir vertybinis bokštas. Ir tik krikščionybėje slypi bendra tapatybinė schema, o ne individualizme, sekuliarizme ar kitur.

B.J.: O sąžinę jūs priskiriate prie vertybinių kategorijų? Man atrodo, kad tai pagrindinis dalykas, vienijantis bet kurį ES pilietį.

VEIDAS: Kalbant apie vertybes kaip tik galima minėti žmogaus teises. Žinoma, atsakingą požiūrį į religiją reikia gerbti, bet požiūris į racionalumą, darbštumą, solidarumą, ne vienpusį, o dvipusį eismą, kai egzistuoja ne vien tie, kurie moka, bet ir tie, kurie gauna, yra ne mažiau svarbios vertybės. Racionaliosios vertybės turėtų būti labai gilios.

J.N.: Kai kalbame apie vertybes arba solidarumą, turime turėti omenyje, kad šalia žmogaus teisių ar demokratijos turi būti atsakinga politika. Anksčiau jos reikėjo siekiant sutaukinti Vokietiją ir Prancūziją,

dabar jos reikia sprendžiant Europos ekonominius sunkumus. Atsakingumo diktatas ES visuomet buvo, nors ir su kai kuriomis išimtimis. Dėl tų išimčių mes ir kalbame ne apie visos euro zonos, o tik apie kai kurių šalių krizę. Būtent tų šalių, kuriose pritrūko atsakomybės. Ir naujos europeizacijos bangos mums reikia būtent tam, kad prisiimtume, perimtume daugiau europinės atsakomybės.

B.J.: Aš net nežinauodamas norėjau pasakyti, kad atsakymas į klausimą, kokios mes norime ES po euro krizės, yra toks: atsakingesnės ir atskaitingesnės. ■

TYRIMAS

Kokios profesijos pelningiausios

Kas ir kiek uždirba Lietuvoje? „Veidas“ pirmą kartą sudarė šimto profesijų atlyginimų mūsų šalyje sąrašą.

Giedrė Bolzanė

Atlyginimo dydį lemia daug priežasčių: darbuotojo patirtis, kvalifikacija, asmeninės savybės, padėtis rinkoje. Vis dėlto tai labai priklauso ir nuo pasirinktos profesijos.

Yra tokių profesijų, kurios pasmerkia gyventi minimaliomis sąlygomis nuo algos iki algos, kaip yra ir tokių, kurios žada sotų bei aprūpintą gyvenimą.

Kaip matome iš „Veido“ sudaryto atlyginimų sąrašo, prie pirmosios grupės galima būtų priskirti bibliotekininkus, muziejininkus, parduotuvių kasininkus, valytojus, krovikus, siuvėjus, floristus, paštininkus, viešbučių kambarines ir net ikimokyklinio

ugdymo mokytojus. Daugelio jų alga ir rankas siekia tūkstantį ar šiek tiek daugiau litų per mėnesį.

„Muziejų darbuotojų atlyginimai – apverktini, mažiausi iš visų biudžetinių Lietuvoje. Daugiau uždirba net bibliotekininkai“, – pripažįsta Lietuvos muziejų asociacijos valdybos pirmininkas, Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktorius Raimundas Balza. Dauguma muziejininkų, nors neretai turi aukštąjį išsilavinimą, uždirba ne daugiau kaip 1000–1300 Lt per mėnesį atskaičius mokesčius.

Panašiai uždirba parduotuvių kasininkai, nors ir neturintys universiteto diplo-

mo, o šios profesijos atstovų gretos šalyje yra vienos didesnių. Na, o tarp mokytojų, kaip pastebi naujasis Lietuvos švietimo darbuotojų profesinės sąjungos pirmininkas Andrius Navickas, taip pat daugėja tokių, kurių mėnesio atlyginimas tesiekia 600–1000 Lt, nes mažėjant mokinių traukiasi mokytojų darbo krūviai. Tiesa, kol kas tai daugiausia provincijos problema. Didmiesčioje nemažą patirtį turintis ir nuolat kvalifikaciją keliantis vidurinio ugdymo mokytojas uždirba ne taip jau mažai – 2000–3000 Lt į rankas.

Prie mažesnių tenka priskirti ir slaugytojų algas – dauguma jų uždirba šiek tiek

ŠIMTO PROFESIJŲ ATSTOVŲ ATLYGINIMAI LIETUVOJE

Profesija	Atlyginimas į rankas (Lt per mėnesį)
Advokatai	3000–7000*
Antstoliai	1000–5000 (rajonuose), 2000–20000 (miestuose)**
Architektai	5000–8000
Agronomai	2000–4000
Apsaugininkai	1500–2200
Aukštųjų mokyklų dėstytojai***	
lektoriai	1500–3000
docentai	2300–3700
profesorai	3000–4900
Barmenai (be arbatpinigių)	800–2000
Buhalteriai	2500–4000
Baldininkai (baldų gamintojai)	1000–2500
Bibliotekininkai	800–1500
Biotechnologai	3000–7000
Biurų sekretoriai	1500–2500
Chemikai	2000–4500
Choreografai	1500–3000
Draudimo specialistai	1000–2500
Ekspeditoriai	1500–4000
Ekonoministai	2500–6000
Elektrikai	1500–3000
Finansų analitikai	2500–6000
Farmacininkai (vaistų gamyba)	2500–6000
Fotografai****	1000–10 000
Floristai	800–1500
Gydytojai specialistai	2000–5000
Bendrosios praktikos gydytojai	2000–5000
Gydytojai odontologai	2000–5000
Geologai	2500–5000
Grafikos ir multimedijos dizaineriai spaudos srityje	2000–3500
Interneto dizaineriai	2500–7000
Inžinieriai	
telekomunikacijų	2000–4000

Šaltinis: „Alliance for recruitment“, „Indigroup“, „CV online“, Policijos departamentas, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas, Antstolių rūmai, Lietuvos viešbučių ir restoranų asociacija, Lietuvos muziejų asociacija, Lietuvos švietimo darbuotojų profesinė sąjunga, Lietuvos gydytojų sąjunga, Lietuvos jūrininkų sąjunga, darbdavių duomenys. Pastaba: lentelėje nurodyti orientaciniai atlyginimų dydžiai rinkoje, kiek įprastai uždirba atitinkamos profesijos atstovai, turintys ne mažesnę nei 5 metų darbo patirtį.

daugiau nei tūkstantį litų per mėnesį. „Todėl slaugytojai masiškai išvažiuoja. Dirbti dar yra kam, bet jau su dideliu „pri-tempimu“, slaugytojų trūksta visur – ir rajonuose, ir miestuose“, – tvirtina Lietuvos gydytojų sąjungos vadovas Liutauras Labanauskas. Pasak jo, Vakaruose ar Skandinavijos šalyse slaugytojų algos irgi siekia 1000–2000, bet ne litų, o eurų arba svarų.

Geriausieji uždirba orlaivių kapitono, antstoliai, IT sistemų architektai

O štai lėktuvų pilotai, „Veido“ duomenimis, uždirba 12–20 tūkst. Lt per mėnesį atskaičius mokesčius. Panašios ir užsienio laivuose dirbančių lietuvių jūrininkų – kapitono ar vyriausiųjų mechanikų algos (maždaug nuo 13 iki 20 tūkst. Lt).

„Jūrininkų atlyginimai nuo jūreivio iki kapitono svyruoja nuo 4000 iki 20 tūkst. Lt per mėnesį“, – sako bendrovės „Limarko“ vadovas Vytautas Lygnugaris.

„Jūrininkų uždarbiai nemaži, lietuviai užsienio laivuose gerai vertinami ir turi puikias galimybes nuo eilinio jūreivio per kokius 8–10 metų pakilti iki kapitono. Tačiau reikia nepamiršti, kad ištikus mėnesius jūrininkas būna atskirai nuo šeimos, o per metus jūroje dirba maždaug šešis septy-

Ekonomistas Ž. Mauricas:
„Mūsų prognozėmis, šiemet darbo užmokestis šalyje turėtų didėti 6–8 proc., o realusis atlyginimas – 3–5 proc.“

nis mėnesius, todėl ir jų algos santykinai didesnės“, – papildė Lietuvos jūrininkų sąjungos pirmininkas Petras Bekėža.

Iki 20 tūkst. Lt per mėnesį uždirba ne tik kapitono, bet ir, tarkime, didžiųjų miestų antstoliai. Mažesni, bet vis tiek solidūs IT sistemų architektų (4000–9000 Lt į rankas) ar programuotojų (2500–7000 Lt) atlygi-

mai, taip pat architektų (5000–8000 Lt), interneto dizainerių (2500–7000 Lt), finansų analitikų (2500–6000 Lt) uždarbiai. Tikrai neprastai uždirba ir patyrę Vilniaus advokatai (3000–7000 Lt ir daugiau) bei notarai (vidutinės mėnesio pajamos siekia 5000 Lt), gerą atlygį žada teisėjo profesija (4000–6000 Lt). Palyginti nemažų atlyginimų gali tikėtis ir medikai bei inžinieriai. Tiesa, kai kalbama tiek apie šias, tiek apie kitas profesijas, būtina pabrėžti, kad atlyginimų žirkles visose srityse yra labai didelės: kitaip tariant, tos pačios profesijos atstovų atlyginimas Lietuvoje gali skirtis net tris kartus.

Personalo paieškos ir atrankos įmonės „Indigroup“ direktorius Karolis Blaževičius sako, kad didžiausius pageidaujamas atlyginimus, kiek jam yra tekę susidurti, buvo nurodę vadovaujamo darbo IT ir finansų srityse ieškančios specialistai. „Šių sričių atstovų, kaip samdomų darbuotojų, atlyginimai rinkoje yra vieni didesnių“, – pastebi K. Blaževičius.

automatikos	2000–5500
medienos pramonės	2000–4000
elektronikos	2000–4500
mechanikos	2000–4000
IT specialistai / programuotojai	2500–7000
IT sistemų architektai	4000–9000
Jūrininkai (dirbantys trečiųjų šalių laivuose)	
kvalifikuoti jūreiviai	4500–7000
kapitonai	14 000–20 000
vyr. mechanikai	13 000–20 000
Kasininkai-pardavėjai	1000–1500
Kartografs / topografs	2000–4000
Kepėjai, konditeriai	800–1500
Kirpėjai	1000–1500
Krovikai	900–1200
Kompiuterių tinklų specialistai (IT administr.)	2000–3500
Konsultantai (prekybos)	1200–2000
Lengvųjų automobilių vairuotojai	1500–2500
Lėktuvų pilotai (orlaivių kapitono)	12 000–20 000
Mokytojai	
ikimokyklinio ugdymo	1200–1500
pradinio ugdymo	1500–1700
vidurinio ugdymo	1000–3000
Mokslininkai	2500–7000
Masažuotojai	1500–2500
Manikiūrininkai	800–1500
Matininkai geodezininkai	1000–2000
Matininkai kadastrininkai	1500–3000
Muitininkai (dirbantys poste)	1900–2450
Muziejininkai	1000–1300
Notarai	5000*****
Nekilnojamojo turto brokeriai	2000–6000
Nekilnojamojo turto vertintojai	3500–5500
Pardavimo vadybininkai	2000–4000
Padavėjai (be arbatpinigių)	800–1500
Paštininkai, kurjeriai	800–1500

Policijos pareigūnai patruliai	1200–1700
Policijos pareigūnai tyrėjai	1700–2100
Produkto, drabužių dizaineriai	2500–6000
Psichologai	2000–5000
Rinkodaros vadybininkai	2500–4000
Reklamos vadybininkai	1500–2500
Renginių organizatoriai	1500–3500
Sandėlininkai	1200–2000
Santeknikai	1500–3000
Siuvėjai	1000–1300
Socialiniai darbuotojai	800–1500
Slaugos specialistai	1000–2000
Suvrintojai	3500–6000
Statybininkai	
betonuotojai	1500–3500
dailidės, staliai	1500–3500
dažytojai	1500–3500
mūrininkai	1500–2500
plytelių klojėjai	1500–2000
Šaltkalviai	2000–3500
Teisėjai	4000–6000*****
Teisininkai (Imonėse)	2000–4500
Televizijos laidų prodiuseriai	5000–12 000
Tarptautinių pervežimų vairuotojai	3000–5000
Ugniagesiai gelbėtojai	1400–2300
Vaistininkai	2000–2500
Vertėjai	2500–4000
Veterinarai	2000–5000
Valytojai	800–1500
Viešųjų ryšių specialistai – asistentai	1500–2000
Viešųjų ryšių specialistai – projektų vadovai	3000–4000
Viešbučių kambarinės	800–1500
Viešbučių administratoriai	1500–2000
Virėjai (kavinų, restoranų)	1500–7000
Zooteknikai	2000–4000
Žurnalistai	1700–3000

* Jaunų sėkmingai dirbančių advokatų Vilniuje atlyginimai. ** Nurodytas antstolių pelnas – mėnesio pajamos iš vykdomos individualios veiklos atskaičius mokesčius ir sąnaudas (Antstolių rūmų atliktų skaičiavimų duomenimis). *** Neskaitant priedų už mokslo projektus. **** Fotografų uždarbio žirkles itin didelės, pajamos priklauso nuo sezono, užsakymų kiekio ir fotografo žinomumo; dauguma fotografų savo pajamų vidurkį gali apskaičiuoti tik sudėję visų metų pajamas. ***** Nurodytas vidutinis notaro, turinčio ne mažesnę kaip 5 metų darbo patirtį, atlyginimas per mėnesį atskaičius mokesčius ir sąnaudas, susijusias su darbo organizavimu. ***** Mažiausiai uždirba teisėjai, dirbantys apylinkės teismuose, daugiausiai – Lietuvos Konstituciniame ir Aukščiausiojoje Teismo.

MATTON IMAGES/NUOTR.

► Jo žiniomis, Lietuva Europoje garsėja kaip gera IT specialistų kalvė, todėl vis daugiau užsienio įmonių kuria Lietuvoje biurus, samdo už gerą algą lietuvių specialistus, o savo produktą parduoda ir visą veiklą plėtoja tik užsienyje. „IT srityje turime daug stiprių žmonių, kurie geba valdyti stambius IT projektus. Be to, internetas – ta sritis, kuri juda į priekį. Tai ir lemia, kad ši profesija yra perspektyvi ir gerai mokama“, – vertina „Indigroup“ direktorius.

Pasak jo, darbo rinkoje vis dar trūksta ne tik programuotojų, bet ir inžinerinių profesijų atstovų. K.Blaževičius atkreipia dėmesį, kad šiuo metu Lietuvoje ypač geros karjeros galimybės ir atlyginimai laukia tų inžinierių, kurie ne tik išmano techninę savo profesijos pusę, bet ir pasižymi gero-

mis pardavėjo savybėmis: „Inžinierius, kuris geba parduoti produktą, gali tapti geru inžinerinės įmonės pardavimo vadovu. Tokių specialistų trūkumas yra didelis, o

„Indigroup“ vadovas K.Blaževičius: „IT srityje turime daug stiprių žmonių, kurie geba valdyti stambius IT projektus. Tai ir lemia, kad ši profesija yra perspektyvi ir gerai mokama.“

siūlomi atlyginimai – taip pat labai dideli.“

O štai ūkininkas, verslininkas, Agrokoncerno prezidentas Ramūnas Karbauskis mano, kad Lietuvoje be pagrindo nuvertintos agronomų, zootechnikų, veterinarų ir kitos žemės ūkio profesijos. „Geresnės profesijos, nei žemės ūkio specialisto, šiandien Lietuvoje nėra“, – tvirtina R.Karbauskis,

Oficialią atlyginimų statistiką iškraipo šešėlis

Vidutinis mėnesinis neto (atskaičius mokesčius) darbo užmokestis 2012 m. Lietuvoje sudarė 1661 Lt ir, palyginti su ankstesniais metais, padidėjo 4,2 proc., arba 67 Lt. Atsižvelgiant į infliaciją, realusis darbo užmokestis pernai padidėjo 1,1 proc.

Išankstiniais Statistikos departamento duomenimis, 2012 m. spalio mėnesį ketvirtadalis visų šalies ūkio darbuotojų uždirbo 980 Lt ir mažiau, kiti 25 proc. darbuotojų – nuo 981 iki 1557 Lt.

Dar ketvirtadalis darbuotojų uždirbo nuo 1558 iki 2542 Lt per mėnesį, o daugiau nei 2542 Lt, kaip rodo oficialūs duomenys, – tik likę 25 proc. dirbančiųjų. Daugiau nei 20 tūkst. Lt algą per visą Lietuvą, „Sodros“ duomenimis, uždirbo 765 darbuotojai (0,1 proc. visų darbuotojų), arba 81 darbuotoju daugiau nei 2011 m. ●

◀ **„Veido“ duomenimis, lėktuvų pilotai, uždirba 12–20 tūkst. Lt per mėnesį atskaičius mokesčius**

pridurdamas, kad atlyginimai žemės ūkyje yra gana nemaži (maždaug 2000–4000 Lt į rankas) ir stabilūs, o darbo vietų – apščiai.

„Darbo sąlygos žemės ūkyje taip pat smarkiai pasikeitusios: kombainai, automobiliai nauji, įmonėse – planšetiniai kompiuteriai, kitos naujos technologijos. O algos didės, nes specialistų nėra – jaunuoliai nebenori mokytis žemės ūkio specialybių“, – dėsto R.Karbauskis.

Ekspertai: atlyginimai kils

Šimto profesijų atlyginimų sąrašą sudarė surinkę duomenis iš personalo atrankos įmonių, darbdavių, asociacijų ir kitų šaltinių. Duomenis apie dalies profesijų vidutinius atlyginimus iki mokesčių pateikia ir Statistikos departamentas (tiesa, naujausi duomenys – 2010 metų), tačiau darbo rinkos ir ekonomikos ekspertai pastebi, kad dėl vis dar didžiulio atlyginimų mokėjimo vokeliuose masto oficiali algų statistika gerokai prasilenkia su tikrove.

„Veido“ surinkti duomenys atskleidžia, kokios šiandien yra realios konkrečių profesijų atstovų pajamos, nors tokių atlyginimų gali tikėtis ne visai jauni specialistai, o turintys bent penkerių metų patirtį.

„Tyrimai rodo, kad vokeliais sumokama apie 20 proc. viso šalies darbo užmokesčio fondo. Net ne vokeliais, o vokais – taip turbūt reikia sakyti“, – tvirtina banko „Nordea“ ekonomistas Žygmantas Mauricas.

Tiesą, Statistikos departamento duomenys, nors ir neatskleidžia tikrųjų lietuvių uždarbių, vis dėlto jau leidžia įžvelgti tei-

giamų postūmių atlyginimų srityje. Statistikos duomenimis, pernai vidutinis atlyginimas „popieriuje“ didėjo 4,5 proc., o realusis darbo užmokestis, atmetus infliaciją, – 1,1 proc. Užtat daug labiau didėjo darbo našumas, o tai leidžia daryti prielaidą, kad įmonės, išmokusios dirbti kur kas efektyviau, netrukus ims aktyviau kelti ir darbuotojų algas.

Kad 2013–2014 m. darbuotojai tikrai gali tikėtis bent kiek didesnių algų, mano ir Ž.Mauricas. Tiesa, įmonės net ir didėjant našumui turi savo motyvų neskubėti kelti atlyginimų, ir ekspertas atskleidžia kokių. „Niekas iš niekur neatsiranda ir neprapuo-la – visi atlyginimai mokami iš įmonės uždirbtų pinigų, ir tai yra pirmą priežastis, sudaranti sąlygas atlyginimams didėti. Tai mes jau iš tiesų turime: ekonomika Lietuvoje auga, darbo našumas didėja, vienas darbuotojas sukuria vis daugiau pridėtinės vertės. Bet kitas svarbus dalykas, nuo kurio priklauso atlyginimai, yra tai, kokia dalis įmonės lėšų atitenka būtent darbo užmokesčiui, o tai daug sudėtingiau nei ekonomikos augimas. Lietuvoje darbo jėga apmokestinama daug labiau nei kapitalas – šiuo požiūriu išsiskiriame visoje Europoje, ir įmonės nėra suinteresuotos dalytis ta pridėtine verte su darbuotoju, nes tuo būdu didžioji jos dalis per mokesčius atitenka valstybei. Todėl įmonės iš pradžių didina investicijas, išmoka daugiau lėšų akcininkams dividendų pavidalu, tada galbūt atsilygina darbuotojams vokeliais, ir tik pats paskutinis žingsnis būna oficialių atlyginimų, nuo kurių mokami dideli mokesčiai, padidinimas. Na, o kuo didesnę pyrago dalį pasiima darbdaviai, tuo mažiau

Kas motyvuoja darbuotojus (proc.)

Darbas, jo pobūdis, funkcijos	18
Atlyginimas	17
Kolegos	15
Perspektyvos ir karjeros galimybės	14
Darbdavio požiūris	13
Garantijos, kad darbas ilgalaikis	13
Papildomi priedai, dovanos	5
Darbo įranga ar priemonės	5

Šaltinis: „Cvbankas.lt“ apklausa

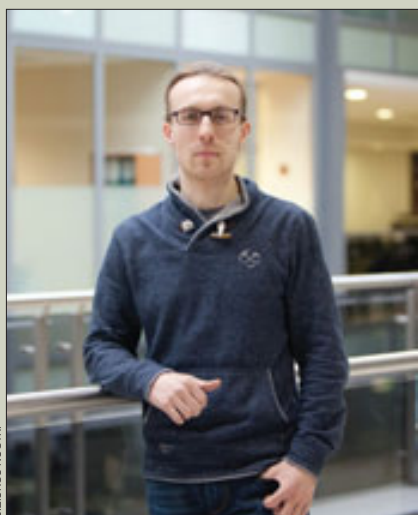
lieka darbuotojams. Tačiau tokia padėtis susiklostė natūraliai – verslo rizika Lietuvoje didelė, tad ir akcininkai reikalauja didesnio pelningumo“, – kodėl atlyginimai nedidėja taip sparčiai, kaip darbo našumas, dėsto Ž.Mauricas.

Pasak ekonomisto, atlyginimų kilimą lig šiol stabdė ir didelis nedarbo lygis – esant tokiai padėčiai ir patys darbuotojai nedrįsta prašyti didesnių oficialių atlyginimų. Vis dėlto Ž.Mauricas prognozuoja, kad šiemet turėtų įvykti lūžis: didelė dalis vadinamųjų bedarbių jau dirba nelegaliai, o dauguma kitų apskritai yra praradę norą dirbti, todėl

antroje šių metų pusėje turėtų itin pasijusti darbo jėgos stygius. Tai turėtų sukelti spaudimą kelti atlyginimus.

„Mūsų prognozėmis, šiemet darbo užmokestis šalyje turėtų didėti 6–8 proc., o realusis atlyginimas – 3–5 proc. Vien minimalios algos padidinimas atlyginimus kils-telės keliais procentais, – prognozuoja Ž.Mauricas. – Darbdaviai, norėdami išlaikyti gerus darbuotojus, kad šie neišeitų pas konkurentus ar neemigruotų, metų gale bus priversti didinti atlyginimus. Tad 2013-iesiems baigiantis svarstyklės galų gale turėtų nusvirti darbuotojų naudai.“ ■

PROGRAMUOTOJAS VAIDAS PILKAUSKAS: „GERAS SPECIALISTAS GALI NESUNKIAI UŽDIRBTI IR 7 TŪKST. LT“

31 metų vilnietis Vaidas Pilkauskas sako, kad pasirinkdamas informatikos studijas universitete jis priėmė vieną geriausių sprendimų savo gyvenime. „Labai norėjau

būti programuotoju, bet kompiuterį gavau tik būdamas abiturientas. Neturėjau daug įgūdžių, informatikos studijos man buvo didelis iššūkis, tačiau tėvai mane palaikė ir skatino pabandyti“, – prisimena V.Pilkauskas.

Šiandien jis – darbdavių vertinamas ir nuolat naujų darbo pasiūlymų sulaukiantis programuotojas, šiuo metu dirbantis Lietuvoje padalinį įkūrusioje užsienio įmonėje, subūrusioje gabių lietuvių programuotojų komandą kino teatrų programinei įrangai kurti. „Mano darbas kartu yra ir mano hobis. Neįsivaizduoju savęs, dirbančio jokio kito darbo“, – priduria V.Pilkauskas.

Pašnekovas įsitikinęs, kad savo darbą mėgstantis, žinias nuolat gilinantis programuotojas, dar studijų metais įgijęs darbo patirties, Lietuvoje ir dabar, ir po penkerių metų nesunkiai ras gerai mokamą darbą. Kiek uždirba V.Pilkausko pažįstami programuotojai?

„Yra tokių, kurie uždirba ir daugiau nei 10 tūkst. Lt per mėnesį, o dirba gana nedaug. Kiti uždirba nedaug – 3 tūkst. Lt, bet gauna labai įdomių užduočių. Programuotojų yra įvairių ir jų uždarbis skirtingas, bet iš savo patirties galiu pasakyti, kad penkerių metų patirtį turintis geras specialistas Lietuvoje gali nesunkiai uždirbti ir 7 tūkst. Lt per mėnesį. Gerą programuotoją už 5 tūkst. Lt algą rinkoje rasti sunku – toks atlyginimas jau nemotyvuoja, nebent siūlai labai įdomų darbą“, – pastebi programuotojas.

Jis patvirtina, kad programuotojų Lietuvoje trūksta – nors universitetai specialistų parengia nemažai, patys geriausi nesunkiai susiranda darbus užsienio įmonėse (dažnas bendradarbiauja su užsienio įmonėmis, kurios nevykdo jokios veiklos Lietuvoje). „Todėl mūsų verslui dažnai lieka tik vidutiniškai, nors ir tokių trūksta“, – tvirtina V.Pilkauskas. ●

PERSPEKTYVOS

XXI amžius priklauso biologams ir inžinieriams

Saugią ateitį garantuoja tik tos studijos, kurias baigus galima dirbti bet kuriame pasaulio krašte. O šitai garantuoja tik gamtos ir technologijos mokslų studijos.

Jonė Kučinskaitė

Šiandien daugiausiai uždirbantys socialinių mokslų krypties specialistai po 10–20 metų darbo rinkai bus mažai reikalingi. O jų atlyginimai, jei ir nekris, tai ir nebedidės. Užtat konkurencija ir darbo krūvis pasiekė sveikatai pavojingas ribas.

Tie, kurie akyiai seka tiek Europos, tiek JAV, tiek Azijos šalių mokslo, verslo bei darbo rinkos analitikų prognozes, ir šiandien sako, kad pažangiausiose šalyse jau dominuoja ir daugiausiai uždirba visai kitų mokslo krypčių atstovai. Pirmiausia gamtos bei technologijos specialistai.

„Tiek organizuodami studijas, tiek rinkdamiesi, ką studijuoti, mes turime dairytis, ku gyvena Vakarų Europa, JAV ir Azija, nes ten pirmiausia pamatomos naujos šakos. Šitaip, beje, elgiasi visi didieji mokslo lyderiai. Tiesa, Lietuvą, kaip pastebi Lietuvos universitetų rektorių konferencijos (LURK) vadovas profesorius Petras Baršauskas, inovatyviausių šalių tendencijos pasiekia vėluodamos 10–15 metų. Tarkime, tai, ką mes dabar darome Kauno technologijos universitete (KTU) ir esame pirmieji Lietuvoje, kurdami inovacijų ir verslo centrus, „startup“ bendroves, pažangiausi pasaulio universitetai padarė dar prieš 10–15 metų.“

Panašiai galima kalbėti ir apie darbo rinką. Tai yra profesijos, kurios dabar paklausiausios JAV, Vakarų Europoje ir labiausiai pažengusiose Azijos šalyse, po 8–10 metų vienos paklausiausių bus ir Lietuvoje.

„Kai labai išmintingo žmogaus, Izraelio prezidento Shimono Pereso paklausė, ką verta studijuoti šiandienos jaunuoliams, jis atsakė, kad reikia rinktis tas specialybes, kurios turi globalų panaudojimą, – į klausimą, ką verta studijuoti, atsakė Lietuvos mokslo premijos laureatas pramonininkas Vladas Algirdas Bumelis, bet tuoj pat detalčiau paaiškino: – Kitaip tariant, derėtų rinktis specialybes, kurios garantuoja darbą bet kurioje

pasaulio šalyje.“

Tad žvilgtelėkime atidžiau, kokių specialistų šiandien trūksta labiausiai išsivysčiusių pasaulio šalių darbo rinkoms ir kokios profesijos turi garantuotą ateitį.

Ateities mokslas ir pramonė susiję su „bio“ ir „nano“

Įvairių reitingų sudarymo srityje besispecializuojantis JAV interneto žurnalas „US News & World Report“ ką tik paskelbė du reitingus: šimto reikalingiausių ateities (iki maždaug 2020-ųjų) specialybių sąrašą bei „Top 10 darbo vietų“ 2013-aisiais. Pastarajame dominuoja odontologai, medicinos slaugytojos, farmacininkai, kompiuterinių sistemų analitikai, gydytojai, duomenų bazių administratoriai, programinės įrangos kūrėjai, kineziterapeutai, interneto plėtotojai ir dantų higienistai.

O ateities specialybių šimtuko pirmosiose pozicijose – vėlgi gamtos ir techninių mokslų specialybės.

„XX a. buvo fizikų amžius, o XXI a. variklis – biologija, – paaiškina V.A.Bumelis. – Be to, šiame amžiuje itin svarbu dar ir technologijos, tad svarbu išmanyti biologiją, chemiją, matematiką ir logiką. Kita šiame amžiuje dominuosianti sritis – nanotechnologijos ir technikos mokslai, inžinerija bei procesų pažinimas.“

K.Baršauskas paantrina: „Iš tikrųjų pasaulis plėtoja „bio“ bei „nano“ mokslo ir verslo šakas. Todėl, jei nenorime atsilikti, privalome būti atviri pasaulio tendencijoms.“

Šimet mokyklą baigianti Kauno šv. Mato gimnazijos ketvirtokė Lina Gurskytė ne pagal metus brandžiai dėsto apie specialybės pasirinkimą. „Tai tikrai labai komplikotas procesas, bet nori nenori turi mąstyti apie ateities perspektyvas – kokios bus galimybės įsidarbinti. Nemeluosiu, humanitariniai mokslai man itin artimi: miela gilintis į literatūrą, filo-

sofiją, domėtis naujausiomis šių mokslų tendencijomis, – prisipažįsta L.Gurskytė. – Bet tiek rinkos ekspertų, tiek tėvų paskatinimas rinktis kažką apčiuopiamesnio nei šie mokslai lėmė sprendimą studijuoti genetiką arba biochemiją.“

Išmanant IT pelningą darbą randa net vidutiniškai

Personalo paieškos ir atrankos įmonės UAB „Indigroup“ vadovas Karolis Blaževičius priduria, kad IT vis dar yra viena tų sričių, kurią pasirinkęs darbo rasi tiek Lietuvoje, tiek bet kurioje kitoje pasaulio šalyje. „Viena vertus, daugelis tarptautinių kompanijų ganėtinai noriai perkelia savo padalinius į Lietuvą dėl santykinai pigios darbo jėgos pas mus, antra vertus, daug šios srities darbo pasiūlymų galima rasti ir ne Lietuvoje“, – paaiškina pašnekovas.

KTU rektorius P.Baršauskas neslepia, kad jau antrame trečiame kurse praktiškai visi jų informatikos specialybės studentai dirba. Darbdaviai juos išgraibsto, dar net neįpusėjęs kelio diplomo link. Beje, kai kurie eks-

Paklausiausios ateities specialybės

1. Odontologas, dantų higienistas	11. Veterinarijos gydytojas
2. Slaugytoja	12. Mokyklos psichologas
3. Farmacininkas	13. Vertėjai iš labiausiai paplitusių egzotinių kalbų
4. Kompiuterinių sistemų analitikas	14. Inžinierius mechanikas
5. Gydytojas	15. Epidemiologas
6. Duomenų bazių administratorius	16. Medicinos diagnostikos ekspertas
7. Programinės įrangos kūrėjas, programuotojas	17. Inžinierius statybininkas
8. Kineziterapeutas	18. Priklausomybių ligų gydytojas
9. Interneto svetainių kūrėjas	19. Rinkos tyrimų analitikas
10. Ergoterapeutas	20. Anestezilogas

Parengta pagal „US News and World Report“ 2013 m. sausį paskelbtą šimto paklausiausių ateities profesijų tyrimą

pertai retkarčiais pasišaipto, esą IT baigę vidutiniškai darbą randa greičiau ir geriau mokamą negu vadybą ar teisę studijavę genijai.

Valstybės tarnybos departamento direkto-
riaus pavaduotoja Laima Tuleikienė teigia,
kad valstybės tarnyba jaučia ypatingą IT spe-
cialistų trūkumą. „Valstybės tarnyboje jie
gauna mažesnius atlyginimus nei priva-
čiame sektoriuje, todėl ir mūsų
konkursuose dalyvauja
atsainiai. IT specialis-
tų trūksta visų
lygių valsty-
bės tarny-

„BFL“ IR „MATTON IMAGES“ NUOTR.

bos sektoriu-
je“, – pripažįsta
L.Tuleikienė.

Deja, sprendžiant pagal
tai, kad pernai, kaip primena
Lietuvos pramonininkų konfe-
deracijos prezidentas Robertas Dargis, infor-
matikos egzaminą laikė tik apie 2800, o fizi-
kos – apie 2600 moksleivių, IT studijos jų
nevilioja.

Kauno šv. Mato gimnazijos ketvirtokas
Vytautas Bukauskas, paklaustas apie būsimos
profesijos pasirinkimą, giliai atsidūsta. Po
poros metų tą pačią gimnaziją baigiantis jo
brolis Daumantas studijuos tai, ką ekspertai
įvardija esant paklausia studijų sritimi – infor-
matiką. Jis pats irgi ketinęs studijuoti itin
paklausia laikomas biologiją, chemiją arba
farmakologiją. „Bet taip nutiko, kad dešimto-
je klasėje rinkdamasis mokymosi profilį neži-
nojau, ko tiksliai noriu: traukė ir gamtos
mokslai, ir filosofija, politologija, – prisipažįs-
ta gimnazistas. – Galiausiai pasirinkau huma-
nitarinės srities dalykus. Dabar, mąstydamas
apie ateities darbo perspektyvas, gailiuosi –
reikėjo ateitį sieti su tiksliaisiais mokslais.“
Tačiau šiandien Vytautas jau nebegali keisti

mokymosi profilių, kurie ir užkerta kelia į
universitetus studijuoti ateityje paklausesnius
dalykus.

P.Baršauskas profiliavimą vadina didžiau-
sia rykšte ir posūkiu atgalios. Jei ne profiliavi-
mas, IT ar kitus tiksluosius bei gamtos moks-
lus, tikėtina, rinktųsi kur kas daugiau gabių
jaunuolių.

Biochemiją studijuoti ketinantis Radvi-
lišio rajono Baisogalos gimnazijos ketvirto-
kas Pranas Grigaitis sako gyvybės mokslais
susidomėjęs dar jaunesnėse klasėse. Nuo
tada jis dalyvauja įvairiose rajono ir respubli-
kinėse gamtos mokslų olimpiadose. Bet taip
tikslingai kaip Pranas ateitį planuojančių gim-
nazistų – vienetai. Absoliuti dauguma vaikinų
bendramokslių rinkosi socialinius ir humani-
tarinius mokslus.

Saugi karjera – tik tarpdisciplininių studijų diplomantams

Kitas esminis momentas renkantis būsimą
specialybę, pasak P.Baršausko, – studijų tarp-
tautiškumas ir tarpdiscipliniškumas. „Ateities
mokslui ir pramonei reikia itin plataus požiū-
rio – tarpdisciplininių specialistų. Tokių kaip
matematikas ekonomistas, inžinierius
mechanikas, informatikas-elektrotechnikas-
mechanikas ir pan. Žinoma, tokius specialis-
tus ir nelengva parengti, ir sunku mokytis, bet
kito kelio nėra“, – įsitikinęs profesorius.

„Iš tikrųjų tiek Lietuvoje, tiek užsienyje
itin juntamas didelis IT specialistų – vadybi-
ninkų, inžinierių vadybininkų poreikis. Mat
gryni vadybininkai moka parduoti, bet neiš-
mano, ką parduoda, o gryni inžinieriai nemo-
ka parduoti, nors ir žino, kas tai, – patvirtina
K.Blaževičius. – Šiandieninei pasaulinei rin-
kai reikia inžinierių, gebančių komunikuoti ir
parduoti produktą.“

P.Baršauskas pateikia kitą pavyzdį. Prieš
keletą savaičių į Kauną atvažiavo gausi aukš-
to rango Kazachstano valstybės specialistų
delegacija – su prašymu KTU parengti šimtą

Prof. V.A. Bumelis: „XXI a. variklis –
biologija ir technologijos“ ↑

specialistų. „Jie deda ant stalo pinigus ir nė
nesidera, kiek tai jiems kainuos, bet jiems rei-
kia ne šiaip inžinierių – jiems reikia medic-
nos fizikų. Mat jie ligoninėse prisipirkę pačios
moderniausios šiuolaikinės medicinos įran-
gos ir technikos, bet nėra kas išmano, kaip su
ja dirbti. Tad jiems reikia tokių specialistų,
kurie išmanytų ir techniką, ir žmogaus orga-
nizmą. Mums šitas kazachų užsakymas – tie-
siai į dešimtuką, mat mes rengiame medic-
nos fizikus“, – pasigiria ateities mokslo įžval-
gų nauda KTU vadovas.

Šiūmečiams abiturientams – ypatingos galimybės medicinos srityje

Jau užsiminėme, kad tiek Europa, tiek
JAV dejuoja dėl slaugytojų, odontologų, įvai-
rios specializacijos gydytojų trūkumo.
Lietuvoje padėtis panaši. Tačiau itin dramatiš-
ka padėtis susiklostys apie 2025 m., mat, kaip
rodo Sveikatos apsaugos ministerijos prieš
kurį laiką atliktas specialistų poreikio tyrimas,
po maždaug dvylikos metų savo stetoskopus ir
skalpelius padės bei operacines apleis daugiau
kaip pusė – 57,7 proc. chirurgų, 56 proc.
vidaus ligų gydytojų, 54,8 proc. vaikų ligų, 51,1
proc. ausų, nosies, gerklės daktarų, 50,5 proc.
akušerių-ginekologų, 49,3 proc. neurologų,
48,7 proc. akušerių, 39,3 proc. kardiologų.
Kitaip tariant, visi šitie specialistai išeis į pen-
siją maždaug tada, kai studijas baigs šiemet į
medicinos universitetus įstojiantys gimnazis-
tai. Bet kokių atvejų tada medikų stigs. Ir ne
tik jų: pati sudėtingiausia padėtis bus susijusi
su senyvo amžiaus žmonių specialistais –
gerontologais bei slaugytojais.

Žemės ūkio specialistams saugi ateitis irgi garantuota

V.A.Bumelis itin perspektyvia vadina ir
žemės ūkio sritį. Jau dabar stinga įvairiausių
krypties žemės ūkio specialistų, o ateityje jų
trūks dar labiau. „Tiek stambūs žemės ūkio
koncernai, tiek vidutiniai ūkininkai nebeturi
kas dirba ir nebegali laukti – jie jau šiandien
mūsų prašo siūlyti dar tik trečio ketvirto
kurso universiteto studentus“, – aiškina
A.Stulginskio universiteto prorektorius prof.
Jonas Čaplikas.

Remdamasis Žemės ūkio ministerijos
atlikta analize jis teigia, kad jau po trejų metų
žemės ūkyje katastrofiškai trūks hidrotechni-
nės statybos inžinierių, žemės ūkio mecha-
nikų inžinierių, gyvulininkystės technologų,
žemėtvarkininkų, agronomų, žemės ūkio
technologų-vadybininkų, miškininkų, agro-
energetikos inžinierių.

Prorektorius J.Čapliko teigimu, jauni-
mas, kuris nesibodi gyvenimo rajoniniuose
miestuose ar kaimuose, pasirinkęs universite-
tines žemdirbystės studijas tikrai neliks be
darbo. Tiesa, V.A.Bumelis įsitikinęs, kad atei-
ties žemės ūkio specialistams rengti būtini
šios srities studijų pokyčiai – reikia tiesioginio
sąlyčio su biologijos inovacijomis. ■

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

PROFILIS

Gimnazistai negirdi darbo rinkos analitikų prognozių

Socialinius ir humanitarinius mokslus studijuoti besirenkantys jaunuoliai viliasi būsiantys geriausi savo srityje ir dėl to nepaiso realios nedarbo grėsmės.

Jonė Kučinskaitė

Aštuoniolikmetis vilnietis Augustinas po keleto savačių teiks dokumentus studijuoti teisę Vilniaus universitete arba Mykolo Romerio universitete. Bet jau šiandien jis regi save išlipantį iš prabangaus automobilio, vilkintį aukštosios mados kostiumą, su stilingais akiniais ir geros kokybės odiniu portfeliu. Vaikino manymu, kino filmuose regima simuliakrinė teisininkų gyvenimo gerovė netrukus taps jo gyvenimo realybe. „Žinau, kad būsiu geriausias advokatas, ir tik keletu metų klausimas, kada mano atlyginimas šoktelės nuo 5 iki 10 tūkst. Lt“, – planuoja Augustinas.

Gabus vilnietis nenori girdėti nei Lietuvos, nei užsienio ekspertų išspėjimų, kad teisininkų, kaip ir daugelio kitų socialinių mokslų krypties specialistų, yra per daug, tad daugeliui jų gresia nedarbas arba darbas ne pagal profesiją.

„Socialiniai mokslai, menai yra tos sritys, kurias baigusiam universiteto auklėtiniui dažnai tenka tiesiog pasakyti: kad praregėtum, pamiršk, ko mokeisi“, – prieš mėnesį AP žurnalistams teigė ES veikiančioms tarptautinėms įmonėms atstovaujančios organizacijos EDF generalinis sekretorius Robinas Chateras.

Kaip rodo prieš pusmetį paskelbti Džordžtauno universiteto (JAV) daugiau

kaip dvejus metus trukę darbo paklausos ir pasiūlos tyrimai, šiuo metu mažiausiai darbo vietų siūloma vėlgi socialinių, humanitarinių mokslų ir menų atstovams. Netgi JAV darbo neranda 11,6 proc. architektų, 9,8 proc. fotografų ir kino operatorių, 9,65 proc. grafino dizaino specialistų, 8,8 proc. filosofų ir religijotyrininkų, 8,3 proc. teatro aktorių, 6,85 proc. muzikantų bei žurnalistų...

„Jei būsi geriausias savo srityje, nei nedarbas, nei minimali alga tikrai negrės“, – socialinės krypties profesūros nuolat pasitelkiamą kontrargumentą kartoja vilnietis abi-

S. MAŽEKOS, „BFL“ NUOTR.

Prof. P. Baršauskas: „Po 15 metų Lietuvoje bus paklausūs tie specialistai, kurių V. Europoje, JAV, Azijoje stinga jau šiandien“

◀ *Socialinius ir humanitarinius mokslus studijuosiantys kauniečiai Paulius (kairėje), Agnė ir Vytautas tikisi būti geriausi savo srityse ir nesibaimina didžiulės konkurencijos*

turientas Augustinas. Jo įsitikinimu, pesimistines darbo rinkos prognozes turėtų gaudyti vidutinybės.

Vis dėlto savimi pasitikintis jaunuolis nenori, kad viešai skelbtume jo pavardę. Užtat kalbinti kiti gimnazistai ne tik patvirtino skeptišką Augustino nuomonę apie analitikų prognozes, bet ir buvo drąsesni.

Būsimi nepaklausių specialybių studentai viliasi būsiantys geriausi

Štai net keletas Kauno šv. Mato gimnazijos gimnazistų, ketinančių rinktis socialinės ir humanitarinės krypties studijas, taip pat yra tikri, kad ekspertų išspėjimai dėl rinkos persotinimo teisininkais, vadybininkais, ekonomistais, žurnalistais, anglų kalbos vertėjais, lituanistais ir pan. skirti ne jiems.

„Sutinku su ekspertais, kad mano ketinamų rinktis rinkodaros, verslo ar ekonomikos programų specialistų prirengta tikrai daug, ir įtikinti darbdavį pasirinkti būtent mane bus sunkoka. Bet viskas yra įmanoma: reikia tiesiog ne plaukti pasroviui, o būti šiek tiek aukštesniam už kitus. Juk geri specialistai nesimėto“, – jaunatvišku maksimalizmu trykšta kaunietis Paulius Vegelevičius.

O būsimoji žurnalistė Vytautė Merkytė atitaria: „Nesu linkusi vadovautis specialistų nuomonėmis, nes juk pati kuriu savo gyvenimą ir tikrai neketinu dirbti to, kas bus populiariu, pagal specialistus, bet man visai ne prie širdies. Man žurnalistika atrodo labai įdomi profesija.“

„Na, taip, ekonomistams tikrai nežadama labai daug perspektyvų, bet man įdomu sekti mūsų šalies statistinius duomenis, ūkio raidą, todėl ir renkuosi studijuoti ekonomiką, – sako kaunietė Agnė Kiliūtė. – Manau, kad gerai išmanant šią sritį darbą nebūtų sunku susirasti.“

O štai anglų ir prancūzų kalbas studijuoti ketinančio kauniečio Vytauto Bukausko įsitikinimu, anglų kalba ne tik kad verta studijuoti, bet dargi labai perspektyvi. „Visi dokumentai ir sutartys paprastai verčiami iš ir į anglų kalbą, be to, prognozuojama, kad vertimų rinka ateityje tik plės. O geram vertėjui tikrai nėra problema rasti darbo“, – neabejoja V. Bukauskas.

Ir vis dėlto kiek galima pasitikėti asmeni-ne sėkme ir kiek verta kliautis darbo rinkos analitikų ateities išvalgomis? Kokias specialybes derėtų rinktis itin atsargiai?

Diplomai, su kuriais nerasi darbo kitose šalyse, nieko verti

Lietuvos rektorių konferencijos pirmininkas, Kauno technologijos universiteto rektorius prof. Petras Baršauskas tik šypeli

girdėdamas gimtojo miesto gimnazistų šnekas. „Mes privalome stebėti ir analizuoti darbo rinką – ne tik Lietuvos, bet visų pirma Vakarų Europos, JAV ir Azijos šalių. Ir remdamiesi tų šalių šiandienos mokslo bei pramonės tendencijomis turime daryti išvadas, kokios specialybės ir pas mus bus paklausios arba nepaklausios po dešimties–dvidešimties metų“, – įsitikinęs P.Baršauskas.

Profesoriaus nuomone, tie specialistai, kurie šiandien nebeturi paklausos išsivysčių šalių darbo rinkose, po penkerių–dešimties metų nebeturės darbo ir Lietuvoje. Ir visų pirma šitai taikytina kalbant apie nemažą dalį socialinės ir humanitarinės krypties disciplinų atstovų.

Taigi visiškai neprasminga rinktis to, ko nereikia rinkai. Nors manančiųjų, kad būtent jie bus geriausi tarp visų savo specialybės studentų, ko gero, absoliuti dauguma, gal net 90 proc. jaunuolių.

„Viena vertus, humanitariniai ir socialiniai mokslai pritaikomi gerokai plačiau nei visų kitų krypčių. Taigi lyg ir neturėtų kilti sunkumų įsidarbinti teisininkams, ekonomistams, vadybininkams ar filologams. Kita vertus, šiems specialistams galimybės įsidarbinti ribotos tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, nes jų parengta labai daug“, – antrina personalo paieškos ir atrankos įmonės UAB „Indigroup“ vadovas Karolis Blaževičius.

Užtat mūsų jau cituotas būsimas teisės specialybės studentas vilnietis Augustinas primena, kad daugiau nei pusė – net dvidešimt penki JAV prezidentai turėjo būtent teisininko išsilavinimą.

Išgirdęs kontrargumentą, kad, kaip jau rašė mūsų savaitraštis, tarkime, Vokietijoje jau prieš dešimtmetį kone pusė visų taksi vairuotojų turėjo aukštąjį teisinį išsilavinimą, o šiandien jau ir Lietuvos prekybos centrų kasose sėdi teisininko, vadybininko išsilavinimą turinčios kasininkės, mūsų pašnekovas Augustinas nesuglumsta.

Ši socialinė provokacija, beje, nepavyko ir su kitais kalbintais jaunuoliais. Visi jie įsitikinę, kad gerai mokamo darbo pagal įgytą specialybę tikrai turės.

Bet štai vienas šalies verslo lyderių, bendrovės „Biotechpharma“ valdybos pirmininkas profesorius Vladas Algirdas Bumelis vienareikšmiškai sako, kad teisininkų, vadybininkų ir prekybininkų ateitis versle – labai miglota. „Jų prirengta per daug. Tad šitai studijuoti tikrai neperspektyvu, – pabrėžia Lietuvos mokslo premijos laureatas V.A.Bumelis. – Nebent tie specialistai yra tokio lygio, kad, neradę vietos Lietuvoje, galėtų įsidarbinti bet kurioje kitoje ES ar trečiojoje šalyje. Jei, tarkime, teisininkas, neradęs darbo Lietuvoje, gali išvažiuoti ir sėkmingai verstis šia praktika Vokietijoje, Ispanijoje ar JAV – puiku. Bet aš nemanau, kad daugelio mūsų socialinių mokslų atstovų išsilavinimas yra tokio lygio. O jei ir yra tokių, kurie gali sėkmingai įsidarbinti teisininkais ar vadybi-

ninkais bet kur, tai jų – vos vienas kitas.“

Taigi, pasak profesoriaus, specialybės, kurios neturi globalios paklausos, neturi ateities.

Didžiausi konkursai valstybės tarnyboje – tarp teisininkų

„Aš nežinau, kokia padėtis yra versle, kai kalbama apie atskirų specialistų poreikį, bet valstybės tarnyboje jau keletą pastarųjų metų didžiausi konkursai būna į laisvas vietas, į kurias reikia teisininko ar viešojo administravimo specialybę turinčio pretenden-

EDF generalinis sekretorius R.Chatteras: „Socialiniai mokslai, menai yra tos sritys, kurias baigusiam universiteto auklėtiniui dažnai tenka tiesiog pasakyti: kad praręgtum, pamiršk, ko mokeisi.“

to“, – pabrėžia Valstybės tarnybos departamento direktoriaus pavaduotoja Laima Tuleikienė.

V.A.Bumelis prognozuoja, kad daugumos socialinės ir humanitarinės krypties specialistų poreikis per ateinančius tris keturis dešimtmečius tik mažės: „Žinoma, mums reikės ir tokių, kurie kurtų istoriją, literatūrą, meną, dirbtų teisininkais, bet esmė, kad tiek, kiek jų yra parengta dabar, tokiai mažai šaliai, kaip Lietuva, nereikia.“

K.Blaževičius paantrina, kad būsimą profesiją besirenkantys jaunuoliai turėtų itin gerai apsvarstyti, kiek plačiai bus pritaikoma jų specialybė tiek viešajame sektoriuje, tiek versle. „Štai bibliotekininkystė – iš esmės versle nereikalinga specialybė, o ir viešajame sektoriuje ne itin plačiai taikoma. Arba ang-

lų filologija – puiki profesija, bet tam, kad išmoktum anglų kalbą, tikrai nebūtina studijuoti universitete ketverius ar šešerius metus. Ją galima išmokyti ir studijuojant kitas disciplinas. Tad ši specialybė taip pat nebėra perspektyvi“, – neabejoja K.Blaževičius.

Siauros specialybės neturi ateities

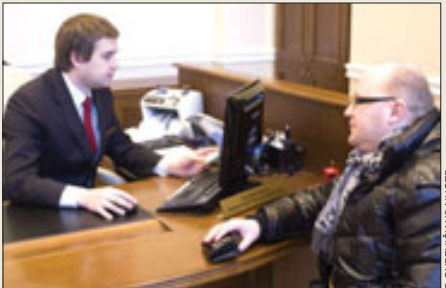
P.Baršauskas veda dar toliau: pasirodo, mažai perspektyvų turi ne tik daugelis socialinių bei humanitarinių krypčių, bet ir technologijų ar tikslųjų mokslų krypčių specialybių.

„Jau šiandien tiek Vakarų Europoje, tiek Azijoje ar JAV niekam neberekia siaurų mokslų sričių atstovų: nei gryo fiziko, nei gryo mechaniko, nei gryo inžinieriaus“, – aiškina KTU rektorius. Lietuvoje, tiesa, mažai kas apie tai šneka, o ir tai suvokia. Bet jau po gero dešimtmečio šios tendencijos pasieks ir Lie-

tuva. KTU rektorius pastebi, kad paklausą prarado ir tekstilės bei medienos apdirbamosios pramonės specialistai. Bet ne tiek dėl to, kad nėra jų poreikio, kiek dėl to, kad šių pramonės šakų specialistai, palyginti su kitų technologinių specialybių atstovais, gauna visiškai nekonkurencingus atlyginimus. „Kai viešai pasakiau, kad šitos sritys neturi ateities, sulaukiau pramonininkų nepasitenkinimo, girdi, kaip aš galiu taip kalbėti. Bet kadangi tekstilininkai ir medienos pramonės atstovai moka mažus atlyginimus, geriausi abiturientai nebesirenka šių studijų, jos nepaklausios, nors tokių specialistų ir reikia pramonei. Dabartinis jaunimas labai greitai orientuojasi, todėl pramonininkai taip pat turi galvoti apie savo kadrus ir mokėti konkurencingus atlyginimus“, – apibendrina P.Baršauskas. ■

Potencialiausi bedarbiai po 8–10 metų

1. Teisininkai
2. Vadybininkai
3. Bibliotekininkai ▼
4. Fotografai ir operatoriai

5. Filosofai
6. Aktoriai
7. Žurnalistai
8. Muzikantai
9. Grafinio dizaino specialistai
10. Kelionių / turizmo vadybininkai
11. Biurų administratorės
12. Žemės ūkio grandies bankininkai ▲
13. Architektai
14. Politologai
15. Anglų kalbos vertėjai

Pastaba: remdamasis įvairių Vakarų Europos šalių bei JAV žiniasklaidos, mokslo ir valstybės institucijų atliktais tyrimais, savaitraštis „Veidas“ pristato mažiausiai paklausias specialybes po dešimtmečio.

ŠVIETIMAS

Ateities profesijos formulė su daug nežinomųjų

Keičiantis visuomenei, keičiasi ir suvokimas bei apibrėžimas, kokia profesija yra perspektyvi. Vis sunkiau darosi konkretizuoti ar absoliutinti, aktualūs tampa visai kiti dalykai.

Agnė Taurinskaitė, Ina Žurkuvienė, Martynas Gedvila

Šiuolaikinis pasaulis vis sunkiau prognozuojamas, o mūsų netgi pačios artimiausios patirties dalykai – sunkiai įvardijami. Tai, kas dar prieš kelerius metus buvo aišku, pavyzdžiui, kuo tapsi baigęs universitetą ar įgijęs specialybę kitoje mokykloje, šiandien vis sunkiau nusakoma ar netgi įsivaizduojama. Mes patiriame ne tik ekonominių, bet ir vertybinių krizių, susiduriame su technologinėmis revoliucijomis. Visi šie procesai veikia ir darbo rinką, kuri tapo kaip niekad nenuspėjama. Kyla klausimas, ar apskritai įmanoma šiais moderniais, nuolatinės kaitos laikais jaunam žmogui įteikti baigtinį ateities profesijų sąrašą.

Netgi šiuolaikiniai tyrimai ir teorijos nepajėgūs atsakyti ir tiksliai nuspėti tendencijų, kurios dominuos po kelerių ar keliolikos metų. „Tikslūs, baigtiniai sąrašai ar formulės apskritai netaikytini prognozuojant ateitį, svarstant apie pasaulio, žmonių ir visuomenių gyvenimo būdą bei perspektyvas. Kalbant apie tai daug svarbiau gebėti atsitraukti nuo įprasto požiūrio, rinktis kitą mąstymo kelią, pasitelkti vaizduotę. Aplink mus esantis pasaulis yra trapus, gamta – nykstanti, o žmonės – jautrūs ir pažeidžiami. Tokiame kontekste ir apie ateities specialybes bei profesijas turėtume svarstyti jau kitokio lygio kategorijomis – kalbėti apie dėmesį, atidumą, empatiją. Nes būtent šie prioritetai, kurie turėtų būti ne tik ateities, bet ir dabarties profesijų ašis, yra sunkiai apčiuopiami, įvardijami, išspraudžiami į formules, įgūdžių ar kompetencijų sąrašus“, – teigia Vytauto Didžiojo universiteto viešųjų ryšių prorektorė prof. Aukšė Balčytienė.

Taigi akivaizdu, kad tokie svarstymai ir pastebėjimai, netgi siekiai tai aprašyti ir intelektualiai įvardyti kaip teorines pastangas susivokti nuolat besikeičiančiame, sukrėtimų kamuojamame pasaulyje yra pastangos padėti jauniems žmonėms susigaudyti komplikotame pasaulyje, įvardijant gebėjimus, kurie bus svarbūs ateityje. Akivaizdu, kad priimant šiandienos iššūkius daugiau naudos gali duoti sujungtos skirtingų disciplinų žinios, nei taikomos atskirai. Šiandien žmogus turi mokėti ne tik žvelgti į problemą iš įvairių perspektyvų, bet ir gebėti idėjas sieti su viešosios sritys dalykais.

Daugiau nei specialybė

Darbo rinką, kartu ir universitetų studijų programas skatina keistis ir kitas visuomeninis reiškiny – komunikacinio darbo (angl. communicative labor) paplitimas. „Nors fizinis ir specializuotas darbas išlieka svarbus, atrodo, kad darbdaviai vis labiau vertina tuos savo darbuotojų įgūdžius, kurie būtini

VDU ARCHYVO NUOTR.

VDU viešųjų ryšių prorektorė prof. A. Balčytienė: „Priimant šiandienos iššūkius daugiau naudos gali duoti sujungtos skirtingų disciplinų žinios, nei taikomos atskirai“

žmonių bendravimui apskritai, – tai komunikacija, bendradarbiavimas ir kūrybiškumas. Vien būdami su draugais, dainuodami chore ar gamindami pietus šeimai jūs jau ruošiatės darbo rinkai ir tobulėjate kaip darbuotojas. Taigi šiandien mes dirbame net tada, kai iš tiesų nedirbame“, – pastebi VDU docentas J.D. Miningeris.

Tai, kas dar prieš kelerius metus buvo aišku, pavyzdžiui, kuo tapsi baigęs universitetą ar įgijęs specialybę kitoje mokykloje, šiandien vis sunkiau nusakoma ar netgi įsivaizduojama.

Tad kaip užtikrinti, kad jaunas žmogus turėtų žinių, kurios jam praverstų ilgam? Šiuo atveju vertinami humanitariniai ir socialiniai, gamtos ir pasaulio pažinimo, technologiniai mokslai, medicina. Tačiau tik humanistikos ir socialinių mokslų dalykų studijose yra užkoduota tai, kas praplečia akiratį, kas skatina ieškoti prasmės, motyvuoja nenurimti,

Tik humanistikos ir socialinių praplečia akiratį, mo

ieškoti, judėti pirmyn ir kurti, siekti gyvenimą daryti gražesnį, o žmones – laimingesnius. Su minėtais mokslais vertėtų susipažinti net ir tuomet, jei renkatės realinio profilio specialybę. Čia randami pirminiai

filosofijos, psichologijos, mąstymo ir kūrybos lavinimo šaltiniai, kurie savo unikalumu, ilgaamžiškumu, gebėjimu išlikti aktualūs permašomi ir šiandien. Kaip sako A. Balčytienė, mokymo institucijos tikslas – pakylėti šį išgrynintą dalykų kompleksą iki kasdienybės, suteikti praktiškų, naudingų žinių, kurios pasižymi universalumu.

Skaitymas – vienas pagrindinių būdų lavinti kūrybiškumą. Galbūt todėl minėtos pakraipos profesijos yra tos, kurios visuomet, nuo antikos iki šių dienų, turi paklausą. Kartu tai ir viena iš apsaugos priemonių, padedančių nepasimesti klaidžioje ir nuolat kintančioje kasdienybėje.

Šių dienų tarpusavio komunikacijos būtinybė ignoruoja uždaramą ir reikalauja atviro ir laisvo žmogaus, kuris būtų lankstus, jautrus aplinkai ir kitam žmogui, tolerantiškas, gebėtų išklausyti kito nuomonę, mokėtų užmegzti ryšius, tobulintų savo, kaip daugiakalbio, kompetenciją. Šiuolaikinio pasaulio pilietis suvokia, kad dėmesys ir

skatina gebėjimą laisvai mąstyti, reflektuoti, permąstyti patirtis, ieškoti įvairių problemos sprendimo būdų, bet ir stengiasi sudaryti galimybes studentui mokytis kuo daugiau užsienio kalbų, rinktis tarpdalykines, nišines studijų programas, pačiam susidaryti ir keisti tvarkaraštį. Taip skatindama studentą atrasti save, savo gebėjimus ar veiklas, su kuriomis norėtųsi sieti tolesnį gyvenimą.

Universitetas – modernaus gyvenimo ir kūrybos laboratorija

Pripažintame vienu iš 700 geriausių pasaulyje (QS World University Rankings) Vytauto Didžiojo universitete šiandien studentas gali pasirinkti, kiek ir kokių kalbų mokytis iš net 30 siūlomų modernių ir klasikinių kalbų. Beje, kalbų kursai jau seniai nėra tik gramatika ir vertimas – tai taip pat mokymasis bendrauti ir pažintis su užsienio kultūromis, kuri praplečia mūsų mąstymo ir tolerancijos ribas. VDU bakalauro ir magistro studijas baigusi Julija Vasilenko čia išmoko net 16 skirtingų kalbų ir net nežada sustoti. „Gyvename rutinoje, o kalba mane palaiko – lavina atmintį, skatina domėtis, pažinti, skaityti. Esu dėkinga VDU, kuris tapo mano gyvenimo būdu, atvėrusiu man duris į pasaulį“, – džiaugiasi mergina.

Dar vienas Vytauto Didžiojo universiteto išskirtinumas – gebėjimas kitaip organizuoti studijas, mokslo tyrimus, bendruomenės gyvenimą. Klasikiniai artes liberales universitetai – tai modernaus gyvenimo laboratorijos, ugdančios drąsius, nebijančius eksperimentuoti jaunuolius, tapšančius profesionaliais, neabejingais savo šalies kūrėjais. Čia nesivadovaujama formulėmis. Tai erdvė, kurioje jaunuoliai ugdo kritinį mąstymą, turi galimybę formuoti laisvą požiūrį.

Tokia iš dalies individuali mokymosi forma – galimybė kiekvienam pagal poreikius susidaryti tvarkaraštį, rinktis gretutines studijas, galimybė pereiti iš vienos studijų programos į kitą bei keisti studijų formą – tarsi atsakas į sudėtingus pasaulinius procesus. Tokia alternatyvi studijų vizija atveria kelią į visapusišką asmenybės tobulėjimą: gilnamasi į įvairius ekonominius, poli-

tininius, socialinius procesus, mokomasi užmegzti ryšius bei studijuojami dalykai, kurie skatina kūrybiškumą, atveria vaizduotę.

Juk ne paslaptis, kad platesnio profilio, bendresnių gebėjimų specialistai ir praktikai geba lengviau ir greičiau persikvalifikuoti ar įgyti konkrečią specializaciją. O išsilavinimas, įgytas studijų metu jungiant skirtingų programų dalykus, renkantis gretutines specialybes, pagerina galimybes konkuruoti darbo rinkoje. Šias patirtis galima išgyventi studijuojant drauge su užsienio studentais, tarpdisciplininėse, dvigubo diplomo, jungtinėse studijų programose. ■

Vytauto Didžiojo universitetas pripažintas vienu iš 700 geriausių pasaulyje (QS World University Rankings)

bių igūdžiai ir vertybės.

Vytauto Didžiojo universitete, kaip ir bet kuriam kitame, studentas gali tapti vienu iš daugelio diplomuotų specialistų. „Vis dėlto mes skatiname priimti kitokias gyvenimo versijas ir tyliai džiaugiamės, kad išsiskiriame tarp kitų universitetų – mus vadina maištautojais, filosofais, menininkais ar net anarchistais. Čia svarbios ne tik studijos, bet ir kiekvieno kūrybinės ambicijos bei vidinė motyvacija, o studentui suteikiami vis reikalingesni tarpdisciplininiai gebėjimai“, – pasakoja A.Balčytienė.

Universitetas – tai ta aplinka, kuri ne tik

*mokslų dalykų studijose yra užkoduota tai, kas ▲
tyvuoja nenurimti, ieškoti, judėti pirmyn ir kurti I*

pagalba šalia esančiam, dalijimasis žiniomis, laisvė nuo prietarų ir atvirumas yra pamatiniai dalykai netgi siekiant tik asmeninių, individualių, savęs aktualizavimo tikslų. Žmogus gyvena tarp žmonių, jis nori būti matomas, pastebėtas – siekia tam tikro kunderiškojo nemirtingumo. Todėl jam svarbios etikos normos, atvirumas, į pasaulį žvelgiant be baimės ir pykčio.

Įvaldyti meną būti savimi

Vis dėlto mokyklą baigęs abiturientas atsiduria gyvenimo kryžkelėje: kur stoti, kokius gebėjimus ir igūdžius lavinti, kokią specialybę rinktis? Tačiau šiame straipsnyje nebus pateikti konkretūs atsakymai. Taip pat nebus išskirti populiariausių, perspektyviausių ar pelningiausių profesijų dešimtukai. Pateikiame kitokį požiūrį. Požiūrį, kad kiekvieno žmogaus gyvenimas – atskiras projektas, o per prievartą primesta, kad ir pati perspektyviausia profesija nesuteiks planuoto pelno ar vidinės pilnatvės. Didelę galimybių įvairovę siūlančiame pasaulyje svarbu tiek atrasti savo pranašumus, suvokti savąją tapatybę, tiek ugdyti bendruosius gebėjimus, kuriuos padiktuoja šis nuolatinio judėjimo, kultūrų susidūrimo, technologijų amžius. Šiuo atveju universitetas ir yra tas kertinis akmuo, ant kurio statomi visaverčių asmeny-

MATTION IMAGES/NUOTR.

ŠVIETIMAS

Ar privačių mokyklų gausėjimas padėtų spręsti Lietuvos švietimo sistemos trūkumus

Šiuo metu Lietuvoje savo paslaugas siūlo tik 31 privati mokykla, o tai labai mažai. Jų galėtų būti gerokai daugiau, nes mokyklų įvairovė paprastai labai prisideda prie pozityvios švietimo sistemos kaitos.

Donatas Pushys

Kaip išmatuoti šalies kultūros pažangą? Lenkų rašytojas Witoldas Gombrowiczius savo knygoje „Lenkiški memuarai“ skelbia, kad užtektų žvilgtelėti į mokyklas. „Jei keliems mėnesiams apsilankyčiau Lenkijoje, pasižiūrėčiau į vaikus, kad nuspręščiau, ar nuo mano paties vaikystės įvyko bent šioks toks pagerėjimas. Man tai būtų geresnis pažangos rodiklis nei visa literatūrinė ir mokslinė produkcija, paskelbta per pastaruosius keturiasdešimt metų“, – teigia rašytojas, kuriam mokykla buvo vieta, susijusi su patyčiomis, nuobodžiomis pamokomis ir instruktažu. Tad jei nori kažką keisti, kaip teigė W.Gombrowiczius, pradėti reikia nuo vaikų, nuo mokyklos.

Apie esminį mokyklos vaidmenį kalbėjo ir kitas žymus lenkų švietėjas Janusz Korczakas. Savo knygoje „Karalius Motiejukas Antrasis“ jis rašė, kad pakeisti suaugusiuosius itin sunku, tad pokyčiai į gera turi prasidėti nuo vaikų. Tad vėlgi dėmesio centre atsiduria mokykla.

Viešojoje erdvėje tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje nuolatos verda diskusijos apie tai, kokių pokyčių reikalauja ugdymo sistema, kad ne tik pagerėtų mokinių rezultatai, bet ir būtų kovojama su patyčiomis, socialine atskirtimi, kad būtų rengiami ne siauro akiračio specialistai, o platų kultūrinį išsilavinimą turintys ir pilietinės atsakomybės nevengiantys jauni žmonės. Iššūkių netrūksta ir Lietuvos švietimo sistemai.

Štai ankstesnio švietimo ministro visuomeninis patarėjas Paulius Subačius teigia, kad šiandieninėje mokykloje mokytojų kvali-

fikacija ir motyvacija yra didžiausia humaniškesnės, kūrybiškesnės mokyklos kliūtis. „Rasti būdų šiai motyvacijai skatinti ir kvalifikacijai kelti, o svarbiausia – suvokti, kad tai kertinis klausimas, ir yra vienas didžiausių iššūkių. Kiti iššūkiai – atsakas į technologinį proveržį, kuriam dauguma mokytojų visiškai nepasirengę. Būtina ir neformalaus ugdymo plėtra, galinti išspręsti privalomos programų dalies protingą derinimą su asmeniniais moksleivio polinkiais“, – didžiausius šiandienos iššūkius mokyklai vardija P.Subačius.

Penktą jaunų mokytojų kartą jau renkančios programos „Renkuosi mokyti“ alumnė ir

džių ugdymo. Nedažnai mokyklai iš tikrųjų pavyksta dirbti vieningai kaip komandai, vedamai bendro tikslo, turinčiai aiškią strategiją ir sutelktus išteklius“, – teigia G.Characiejienė. Jos teigimu, Lietuvos mokyklose gausu tikrai profesionalių, pažangių ir atsidasavusių mokytojų, tačiau tas potencialas išnaudojamas ne visada, nes neretai iniciatyvius mokytojus stabdo nerangi administracija.

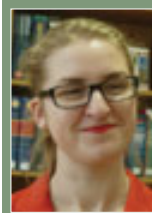
Dera skatinti mokyklų įvairovę

Koks turi būti šiandieninės švietimo sistemos atsakas į šiuos iššūkius? Vienas iš siūlomų variantų yra valstybinių mokyklų privati-

zavimas arba bent jau paskatų kurtis privačioms mokykloms kūrimas. Tò priežastys yra keleriopos. Kaip pabrėžia „The Economist“, JAV didžiausią opoziciją valstybiniam švietimo sektoriui sudaro dešinieji. Kai kurie religingi konservatoriai už mokyklų privatizavimą pasisako motyvuodami tuo, kad valstybinėse mokyklose dėstomi daly-

kai prieštarauja jų išpažįstamiems religiniams įsitikinimams. Čia visų pirma kalbama apie lytinio švietimo pamokas ir mokslinį evoliucijos aiškinimą, susikertantį su kreacionizmo doktrina. Šiuo atveju pasisakoma už tai, kad tėvai galėtų rinktis, pagal kokius įsitikinimus turėtų būti ugdomi jų vaikai.

Beje, panašiai mąstė ir žymus tarpukario Lietuvos filosofas Stasys Šalkauskis, pasisakęs už privačių mokyklų gausėjimą. Jis pasisakė už vadinamąjį kultūrinį federalizmą, kai įvairūs visuomeniniai sambūriai, tokie kaip švietimo draugijos, palaikytų privačias mokyklas pagal

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

Alumnė G.Characiejienė: „Pastaraisiais metais galima matyti tendencijų, kad mokyklos darosi dinamiškesnės, įvairesnės, ieškoma įvairių mokymosi formų, vis labiau siekiama suaktualinti ugdymo turinį.“

dabartinė šios programos vadovė Gabrielė Characiejienė teigia, jog pastaraisiais metais galima matyti tendencijų, kad mokyklos darosi dinamiškesnės, įvairesnės, ieškoma įvairių mokymosi formų, vis labiau siekiama suaktualinti ugdymo turinį. „Įdomu tai, kad dabar mokyklose esama nepalyginti daugiau veiksmo, vyksta bėgalės įvairiausių projektų, konkursų, renginių. Tačiau dažnu atveju ši mokyklose vykstanti įdomi veikla yra labiau atsitiktinė, savitikslių, nesisteninga, nebūtinai vedanti į geresnius mokinių pasiekimus – tiek akademinis, tiek socialinių įgū-

savo ideologinį nusistatymą, priklausomybę tautinei ar religinei bendruomenei. Taip būtų įtvirtinta individo laisvė, be kurios, kaip teigiama 1936 m. priimtoje jaunųjų katalikų deklaracijoje „Į organiškiosios valstybės kūrimą“, neįmanoma jokia pažanga.

Be to, kaip rašo „New York Times“, atiduoti mokyklas į privačias rankas kartais siekiama norint išspręsti prastos mokslo kokybės problemą. Štai Niujorko valstijos pavyzdys rodo, jog kai kurioms mokykloms pavyko ištrūkti iš blogiausiųjų sąrašo dėl to, kad valdymą perėmusios privačios bendrovės nepristigo valios atleisti prastai dirbančius mokytojus, dalį jų privertė kelti savo kvalifikaciją. Be to, buvo priimta nuostata, kad tokiu atveju, jei mokykla nepagerina savo rezultatų per trejus metus, ji gali būti uždaryta.

Tad ar privačių mokyklų gausėjimas nepadėtų išspręsti bent dalies šiandieninę Lietuvos švietimo sistemą kamuojančių problemų – mokyklų atskaitingumo bendruomenei, pasaulėžiūros laisvės įtvirtinimo ar mokslo kokybės pagerinimo? G.Characiejienė teigia, kad privačių mokyklų Lietuvoje kol kas dar labai mažai, tad galima kalbėti tik apie pavienių atvejų sėkmę ar nesėkmę.

Savo ruožtu P.Subačius teigia, kad mokyklų įvairovė – tiek ugdymo programų variavimo, tiek ugdymo etoso, tiek mokytojų kolektyvų suformavimo, tiek nuosavybės ir organizacinių formų požiūriu – yra vienas svarbiausių pozityvios kaitos, ieškojimų, motyvacijos sąlygų bei efektyvumo veiksnių. „Turi būti remiamos ir palaikomos visos pagrįstos tėvų ir bendruomenių iniciatyvos. Juk iniciatyvos, žmonių, skiriančių savo laiką ir energiją, pastangų nenupirksi už jokių pinigų ir nepasieksi jokiais iš viršaus nuleidžiamomis programomis“, – teigia pašnekovas.

Varomoji jėga – idealizmas

Nuo 2004 m. Vilniuje veikiančios Vilniaus tarptautinės mokyklos direktorė Rebecca Toth Juras teigia, kad mokyklos steigėjai iš Danijos, Suomijos, Lietuvos ir JAV norėjo suteikti savo vaikams kitokį išsilavinimą, nei

SAULIUS MOKYKLOS NUOTR.

Pasak „Veido“ pašnekovų, privačioms mokykloms dažniau pavyksta sukurti mokymuisi palankią kultūrą

tuo metu galėjo pasiūlyti kitos Vilniuje veikusios mokyklos. „Mokykla stengiasi sukurti geras sąlygas į Lietuvą repatriuojantiems vaikams – suteikti jiems pagalbą mokantis kalbos, sukurti tolerantišką ir įtraukiančią aplinką. Tą ne visada užtikrina valstybinės mokyklos. Be to, norime būti ir mokykla, į kurią galėtų lygiuotis kitos švietimo įstaigos. Šiandieninėje visuomenėje dėl nesėkmių dažnai kaltinama sistema, tačiau nemanau, kad ji yra pagrindinė kliūtis. Dažniausiai žmonėms paprasčiausiai trūksta privačios iniciatyvos, kuria būtų siekiama prisidėti kuriant bendrąjį gėrį. Reikia daugiau idealizmo ir privačios iniciatyvos, kuri galėtų išvaduoti mus iš vidutinybių kultūros“, – teigia mokyklos vadovė.

„Manychiau, svarbus momentas, kodėl privačioms mokykloms dažniau pavyksta sukurti mokymuisi palankią kultūrą, yra ne tiek tai, kad šios mokyklos yra privačios, kiek tai, kad jos yra naujos ir turi aiškią idėją ar viziją, prie kurios kviečia prisidėti mokinius, mokytojus ir tėvus“, – teigia „Renkuosi mokyti“ vadovė G.Characiejienė.

Jos nuomone, privačiose mokyklose mokiniai dažniau kryptingai mokomi kompetencijų, kaip būti bendruomenėje, santykiai tarp mokytojų ir mokinių ten gerokai horizontaliausi, mokiniai mokomi drąsiai reikšti savo nuomonę, būti kūrybingi.

Pasak R.Juras, jos vadovaujamoje mokykloje apsilankę kitų mokyklų mokytojai visų pirma ir pastebi būtent tai, kaip lengvai

mokiniai bendrauja su mokytojais. „Daug dėmesio skiriame pozityvių santykių tarp mokinių ir mokytojų kūrimui. Tik taip užaugs jie gebės kurti normalius žmogiškus santykius, kurie paremti pagarba žmogaus orumui, o ne baime. Tam galime pasinaudoti gerąja patirtimi, sukaupta kitose valstybėse“, – teigia Vilniaus tarptautinės mokyklos direktorė.

Jos teigimu, visa tai, kas daroma jos vadovaujamoje privačioje mokykloje, lengvai galima taikyti ir valstybinėje švietimo įstaigoje: „Galbūt materialiniai ištekliai ir bus mažesni, tačiau tai nėra kliūtis, nes svarbiausia vis dėlto mokytojo pasirengimas, jo pasitelkiamą metodologiją ir santykius su vaikais.“

Problema – socialinė atskirtis

Paklausta, ar privačių mokyklų gausėjimas padėtų spręsti išsienėjusias Lietuvos švietimo sistemos negeroves, G.Characiejienė tvirtina, kad didesnė mokyklų įvairovė mūsų sistemai tikrai pagelbėtų: „Jokiu būdu nereikėtų žiūrėti į privačias mokyklas kaip į išeitį mūsų švietimo sistemai, bet labiau kaip į galimybę arba kaip į mokymosi šaltinį: dėl daug didesnio sutelktumo ir mobilumo privačios mokyklos gali išbandyti tam tikras sistemas, kurių galėtų bei turėtų pasimokyti ir visa švietimo sistema.

Tiesa, pašnekovė pabrėžia, jog gausėjant privačių mokyklų būtina atkreipti dėmesį į tai, kad šios netaptų turtingų tėvų vaikų rezervatais, kuriuose vaikai neišmoksta būti, gyventi, draugauti su kitokiu, mažiau turinčiu. Be to, reikia rūpintis ir tuo, kad privačios mokyklos neišgraibstytų visų geriausių mokytojų. „Kol kas privačios mokyklos pas mus tokio pavojaus dar nekelia, bet tai reikia turėti omenyje. Jau dabar pagal tarptautinių tyrimų rezultatus matyti, kad Lietuvoje yra nelygės švietimo srityje, tai yra mokinio mokymosi sėkmė nemažai priklauso nuo to, kiek išteklių turi jo tėvai. Tai reiškia, kad mažėja socialinis mobilumas ir didėja socialinė atskirtis, o tai ne tik moraliai neteisinga, bet ir kainuoja valstybei labai daug“, – apibendrina „Renkuosi mokyti“ tinklo koordinatore. ■

sveiko
**STUBURO
MOKYKLA**
www.stuburomokykla.lt

Mokymai Jūsų įmonėje

Puiki galimybė jūsų kolegoms sužinoti apie sėdimo darbo įtaką stuburui.
2 akad.val. teorinis-praktinis seminaras

"Stuburo skausmas - liga ar fizinio pajėgumo stoka?"

Sveiko stuburo koncepcija ir mokslu pagrįsta samprata.

Fizinio aktyvumo, fizinio pajėgumo ir fizinio pratimų ryšys su stuburo sveikata.
Juosmens, tarpumenčio ir kaklo lėtinis skausmas ir kaip jo išvengti dirbant sėdimą darbą.

Lektorius: Fizinės medicinos ir reabilitacijos specialistas, kineziterapeutas Vidmantas Zaveckas

Sveiko stuburo mokykla. Žirmūnų g. 70, Vilnius; Rotušės a. 19, Kaunas. Tel. 868627980
www.stuburomokykla.lt

FILANTROPIJA

Lietuvos filantropai, milijonus skiriantys moks

Turtingi Lietuvos verslininkai, sekdami Amerikos bei Vakarų Europos milijonierių pavyzdžiu, mūsų šalyje jau taip pat kuria mecenavimo tradicijas ir skiria šimtus tūkstančių ar net milijonus mokslui, kultūrai, sportui, gydymo įstaigoms.

Vaida Stoškuvienė

Prieš keletą metų už daugiau kaip 700 mln. Lt. JAV mokslinių tyrimų bendrovei „Thermo Fisher Scientific“ įsigijus Lietuvos biotechnologijų įmonę „Fermentas“, jos buvę vadovai bei vieni iš akcininkų prof. Arvydas Janulaitis ir prof. Viktoras Butkus, dalį gautų pinigų nusprendė investuoti į Lietuvos mokslą ir kultūrą, nelaukdami finansinės grąžos.

V. Butkus jau išleido apie 10 mln. Lt. kaupdamas Lietuvos menininkų dailės kūrinių kolekciją, kurią šiuo metu sudaro daugiau kaip trys tūkstančiai darbų. Dar tiek pat pinigų jis planuoja skirti muziejaus, kuriame bus eksponuojama kolekcija, pastato statyboms. Beje, šiuo metu Vilniuje jau veikia chemiko įkurtas Modernaus meno centras, kuriame rengiamas parodos, seminarai, leidžiamos knygos.

Buvęs pono Viktoro kolega biochemikas A. Janulaitis taip pat negaili pinigų prasmingiems darbams. Jis skyrė milijoną litų savo buvusiam studentui biochemikui dr. Linui Mažučiui, kad jis grįžtų iš Harvardo universiteto ir Lietuvoje naudodamas mikroskopskų technologiją galėtų atlikti pavienių molekulių bei ląstelių tyrimus, pavyzdžiui, atrinkti tokias ląsteles, kurios gamintų gydomuosius antikūnius arba ištyrus atskirų vėžinių ląstelių genus, nustatyti, ar vėžys evoliucionuoja, ar traukiasi. Tokiems tyrimams, kuriuos galima pritaikyti ne tik medicinoje, bet ir pramonėje, už A. Janulaičio skirtus pinigus VU Biotechnologijos institute jau baigiama įrengti laboratorija. „L. Mažutis man neturi jokių išpareigojimų: nei finansinių, nei dėl tyrimų krypties. Visa laboratorijos aparatūra taip pat priklauso jam asmeniškai“, - atskleidžia buvęs „Fermento“ mokslo direktorius.

Taigi, kodėl A. Janulaitis nusprendė jaunam mokslininkui padovanoti laboratoriją?

„Man rūpi ne vien asmeniniai, bet ir Lietuvos reikalai – vadinkit tai vienu iš patriotizmo pasireiškimo atvejų. Tiek mūsų biotechnologijos mokslo, tiek pramonės atstovai šiuo metu yra konkurencingi pasaulyje, tačiau reikia galvoti apie ateitį. Tolimesniam šios šakos vystymuisi būtina, kad Lietuvoje atsirastų naujos tyrimų kryptys ir technologijos, kurių viena yra mikroskopskų technologija. Kalbinau Liną grįžti į Lietuvą dirbti, tačiau jis atsakydavo, kad be aparatūros, kuriai reikia apie milijoną litų, neturės čia ką veikti“, - kaip kilo mintis skirti pinigų laboratorijai, prisimina A. Janulaitis.

A. JAFARTO BFL. NUOTR.

Buvę „Fermento“ akcininkai A. Janulaitis ir V. Butkus - kultūros bei mokslo mecenatai

LIETUVISTE. NUOTR.

FILANT

Ir priduria, kad nepagailėti asmeninių lėšų tokiai dovanai, taip pat paskatino šiandieninė trumparegiška bei chaotiška politika mokslo srityje. Mat dabar biochemiko žodžiais, valstybės politika siekiant perimti geriausius pasaulinio mokslo patirtis dažniausiai apsiriboja mokslininkų stažuotių ir dalyvavimo konferencijose finansiniu rėmimu. „Tai reikalingos priemonės, bet jų nepakanka, nes pasaulyje atsiranda revoliuciniai tyrimų metodai, o Lietuvoje nėra mokslininkų dirbančių tose kryptyse. Nėra ir kryptingos politikos, kad būtų skati-

lazerių tyrimo kryptis, biochemikai, genetikai ir kt. Deja, šiuo metu strateginis mąstymas nesiejamas su priemonėmis“, - apgailestauja A. Janulaitis.

Dalijasi, nes mano, kad tai privalu kiekvienam geram verslininkui

Svarbu ne tik tai, kad A. Janulaitis skirdamas pinigų tyrimams modernia technologija, kaip pats sako, konkrečiu pavyzdžiu parodė valstybės paliktą spragą formuojant ir realizuojant mokslo politiką bet ir paskatino į Lietuvą grįžti talentingą mokslininką. L. Mažutis neslepia, kad jeigu ne profesoriaus parama, būtų labiau dvejojęs, ar verta sugrįžti. Juolab, kad penkerius metus mokslinius tyrimus vykdė Prancūzijos Strasbūro universitete, dvejus Harvardo universitete JAV ir čia turėjo dar ketverių metų sutartį. „Pinigai skirti laboratorijai buvo ne tik finansinė, bet ir moralinė paskata grįžti į Lietuvą. Užsienyje turėjau gerokai didesnes galimybes moksliniams tyrimams ir produktų kūrimui, tačiau savo šaliai kur kas maloniau dirbti“, - pabrėžia L. Mažutis.

Panašia filosofija vadovaujasi ir didžiausią investicijų bendrovės „Invalda“ akcijų paketą valdanti Irena Ona Mišeikienė. Ji prieš trejus metus mirus vyrui Dailiui Juozapui Mišeikiui ne tik paveldėjo įmonės akcijas, bet ir perėmė principą, kad jeigu sėkmingai dirbi versle, pri-

Lietuvos mecenatams svarbiausia išliekamoji jų darbų vertė.

namas naujų tyrimų technologijų atvedimas į Lietuvą. Išskirtinės naujovės formuojasi ten, kur didesnis tiek lėšų, tiek mokslininkų potencialas – turtingose šalyse. Tuos pasiekimus reikia perkelti į Lietuvą“, - pabrėžia biochemikas.

Profesorius primena, kad prieškarėje, nepriklausomos Lietuvos metais, siekiant, kad mokslas vystytųsi buvo kviečiami mokslininkai iš užsienio, o mūsų jaunimas siunčiamas ruošti disertacijas kitose šalyse. Grįžę jie tapo daugelio tyrimo krypčių Lietuvoje pradininkais. Sovietiniais metais studentai ir doktorantai buvo kryptingai siunčiami studijuoti į Rusijos geriausius universitetus, o grįžę turėdavo tinkamas sąlygas darbui. „Taip Lietuvoje atsirado

lui ir kultūrai

R. Karbauskis ne vieną milijoną skyrė kultūrai, A. Guoga – sportui

valai pasidalyti su kitais. D.J. Mišeikis per dešimt metų išdalijo ketvirtį milijono litų, remdamas Pasaulio Lietuvių kalnų slidinėjimo mėgėjų asociaciją ir VU Santariškių klinikas. I.O. Mišeikienė, tęsdama šią tradiciją, šiai gydymo įstaigai taip pat skyrė 100 tūkst. Lt, kad būtų baigta įrengti moderni auditorija.

„Prieš pasukdamas į verslą mano vyras 25 metus dirbo Eksperimentinės ir klinikinės medicinos mokslinio tyrimo instituto direktoriaus pavaduotoju, tad jam buvo puikiai žinomos problemos, su kuriomis susiduria medikai. Tai viena svarbiausių priežasčių, kodėl jis po kiekvienų sėkmingesnių metų paremdavo Santariškių klinikas“, – pasakoja I.O. Mišeikienė, jau apsisprendusi ir šį pavasarį didžiausią Lietuvos ligoninei skirti apie 100 tūkst. Lt.

Nors Santariškių klinikose stovi bareljefas atminti D.J. Mišeikiui, kaip dosniausiam asmeninių lėšų skyrusiam geradariui, ponis Irena sako apie savo paramą niekam nesigirianti – nei giminėms, nei verslo partneriams, nes mano, kad dalytis pinigais privalu kiekvienam sėkmingai dirbančiam verslininkui. O „Veidui“ I.O. Mišeikienė apie mecenavimą sutiko papasakoti tik todėl, kad užkrėstų savo pavyzdžiu kitus turtingus žmones. Mat moteris neabejoja, jog Lietuvoje yra nemažai verslininkų, kurie galėtų skirti pinigų paramai, tačiau galbūt ne visi žino, kam paaukoti, kad lėšos būtų panaudotos tikslingai.

Antra vertus, daugelis verslininkų, kurie be jokio išskaičiavimo dosniai remia mokslo ar kultūros projektus, vengia viešumo. Štai investicijų bendrovės „NDX energija“ valdybos pirmininkas Ignas Staškevičius prisitarė taip pat remiantis įvairius ilgalaikius projektus, tačiau atskleisti, kokias sumas ir kam skiria, atsisakė. Mat, jo žodžiais, visiems pasakojant apie savo paramą mecenavimas praranda pirmą tikslą – remti nesitikint jokios gražos, ir tampa savireklama.

Lietuvoje kol kas – tik mecenavimo tradicijų užuomazgos

Nemažai turtingų žmonių apie paramą garsiai nekalba ir todėl, kad jų nepradėtų atakuoti įvairūs prašinėtojai, kuriems reikia naujo automobilio ar buto remonto. Tai patvirtina visame pasaulyje žinomas pokerio žaidėjas, lažybų bendrovės „TonyBet“ savininkas Antanas Guoga, beveik dviem milijonais litų parėmęs Lietuvos krepšinio rinktinę, 2011 m. vykstant pasaulio krepšinio čempionatui, ir jau milijoną litų skyres „Bėdų turgaus“ fondui.

„Gailiuosi, kad apie tai kalbėjau, nes kasdien sulaukiu keistų prašymų. Pavyzdžiui, moteris prašo, kad jos anūkei nupirkčiau šokių kostiumą, arba žmogus nori, kad padovanuočiau kelionę, nes nėra atostogavęs užsienyje. Daugelis žmonių taip suvokia mecenavimą. O aš auکوju pinigų įkvėptas turtingų užsienio vers-

lininkų, kurie padeda mokykloms ar universitetams, kad augtų išsilavinusi karta“, – kaip užsikrėtė filantropijos virusu, pasakoja A. Guoga.

Ir priduria, kad remdamas prasmingą veiklą tiesiog gerai jaučiasi. Pavyzdžiui, Lietuvos krepšinio rinktinėi pasaulio čempionate Turkijoje užėmus trečią vietą, pajuto didesnę pasitikėjimą savo šalimi. Be to, pastebėjo, kad ir žmonės labiau didžiavosi tuo, jog yra lietuviai. „Dėl tokių emocijų negaila atiduoti tiek pinigų, kiek galiu. Deja, Lietuvoje daugeliui verslininkų svarbu, turint kelis šimtus milijonų, sukaupti dar tiek pat. Vyrauja ir požiūris, kad viso pasaulio vis tiek nepavyks išgelbėti“, – apgailestauja A. Guoga.

Buvęs švietimo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius taip pat pastebi, kad kol kas Lietuvoje, ypač švietimo srityje, matomos tik mecenavimo tradicijos užuomazgos. „Daugelis universitetų turi tikslines stipendijas, kurias skiria turtingi žmonės, tačiau pavienių asmenų, įrengusių laboratoriją, modernią mokyklos klasę ar kitaip prisidedančių prie jaunimo ugdymo, – vienas kitas“, – teigia G. Steponavičius.

Leidžia knygas, kuria muziejus ir teatrą

Vienas tokių – Agrokoncerno grupės prezidentas Ramūnas Karbauskis. Jis Kuršėnuose yra nupirkęs patalpas ir įrengęs Jaunimo centrą, kuriame visus metus buria šiaulių rajono jaunuomenę, o vasaromis penkiems šimtams vaikų rengia nemokamas stovyklas. Be to, prieš trejus metus įsteigė Naisių teatrą, kurio aktoriams, režisieriai ir kitiems darbuotojams moka atlyginimus, o žiūrovams spektakliai būna nemokami. Tai R. Karbauskiui kasmet atsieina apie milijoną litų, tačiau verslininkas džiaugiasi, kad spektaklius visoje Lietuvoje jau matė daugiau kaip 100 tūkst. žmonių. Kiekvienais metais po kelis šimtus tūkstančių litų jis skiria ir knygų leidybai. Meceno pastangomis leidžiama knygų serija „Lietuvių literatūros lobynas. XX amžius“, kurį jau sudaro apie trisdešimt žymiausių lietuvių literatūros klasikų darbų.

Dar viena kultūros sritis, kuriai R. Karbauskis negaili pinigų, – muziejų Naisiuose steigimas. Pernai duris atvėrė jo asmeninėmis lėšomis įkurti Baltų dievų bei Inkių muziejai, o vasarą lankytojus pakvies Naisių krašto istorijos bei Lietuvos etninių augalų muziejai. „Noriu, kad pasikeistų jaunimo požiūris į kaimą, be to, kai matau džiaugsmą žmonių veiduose po spektaklių, suprantu, jog mano mecenavimas naudingas“, – kodėl kasmet ne vieną milijoną litų skiria kultūrai, paaiškina R. Karbauskis.

Nors „Veido“ kalbintų pašnekovų mecenavimo išraiškos formos labai skirtingos, visi šiauriniai filantropai pabrėžia, kad skirdami savo uždirbtus pinigus prasmingiems projektams galvoja apie Lietuvos ateitį ir išliekamąją darbų vertę. Taip pat mano, kad prasminga yra ta veikla, kuri paremta bendražmogiškais vertybėmis. ■

ISTORIJA

Vasario 16-osios aktas ir mūsų kaimynai

Prieš 95 metus buvo pasirašytas svarbiausias XX amžiaus mūsų istorijos dokumentas.

Jonas Rudokas

Kuo labiau gilinamės į Vasario 16-osios akto istoriją, tuo labiau stebina jo signatarų drąsa: kaip jie galėjo ryžtis tokiam žingsniui, kai už langų dar kaukėjo geležimi kausyti okupantų batai? Tiesa, atsiradęs teigiančiųjų, kad ne vieni mūsų tautinio judėjimo lyderiai tada tą padarė. Tai iš dalies tiesa, nes Pirmajam pasauliniam karui baigiantis visa Rytų ir Vidurio Europa virė: ankstesnės daugiatautės imperijos byrant, viena po kitos kūrėsi naujos ir naujo tipo – tautinės valstybės (žr. lentelę).

Kita vertus, neturime pamiršti kelių svarbių aplinkybių. Pirmą, mūsų Nepriklausomybės Aktas gimė labai anksti, vienas pirmųjų, nepaisant to, kad mūsų žygio į laisvę sąlygos buvo daug blogesnės nei daugumos Rytų ir Vidurio Europos tautų – dėl itin nuožmios carizmo priepaudos, dėl spaudos, mokyklų, organizacijų draudimo, kas savo ruožtu lėmė nemažą mūsų kultūrinį ir ekonominį atsilikimą nuo daugelio Rytų ir Vidurio Europos šalių. Todėl jau vien dėl to kliūčių mūsų Nepriklausomybės Aktui paskelbti, o juo labiau – įgyvendinti atsirado kur kas daugiau nei kitiems.

Antra, kuriant naują valstybę visada daug reiškia kaimynų reakcija. Ypač nelengvas būna sienų su jais nustatymo klausimas. O mes tada turėjome gana sunkių, aštrių problemų tiek su latviais, tiek su baltarusiais, o ypač – su lenkais, jų požiūris į mūsų nepriklausomybę buvo itin priešiškas. Todėl dabar dalis mūsų istorikų svarsto, ar Vasario 16-osios aktas tuo metu buvo optimalus sprendimo variantas, o gal buvo geresnių – tiek mums, tiek lenkams ar baltarusiams? Galbūt kitokią Lietuvą tada

būtų buvę lengviau sukurti? Apie šiuos nepriklausomybės kūrimo aspektus šiandien, regis, tinkama proga pakalbėti.

Santykiai su baltarusiais

Žvelgiant iš šių laikų pozicijų susidaro įspūdis, kad mūsų ir kaimynų baltarusių likimas daugelį amžių buvo panašus: iš pradžių kartu buvome LDK, vėliau, nuo 1795 m., – Rusijos imperijoje, ir mus, ir juos caro valdžia slopino, intensyviai siekė nutautinti, draudė raštą. Vis dėlto baltarusių padėtis visą laiką buvo gerokai prastesnė nei mūsų, nes jie turėjo mažiau raštingų žmonių (95 proc. visos jų tautos sudarė valstiečiai), jie nepasitikėjo savo inteligentija, menkai dalyvavo tautiniame judėjime. Todėl, istorikų vertinimu, 1914 m. tik 10 proc. baltarusių buvo nepriklausomybės šalininkai, 45 proc. simpatizavo rusams arba lenkams, o likusieji, matyt, neturėjo jokios nuomonės.

Svarbu paminėti, kad tiek mūsų, tiek baltarusių lyderiai ir aktyvūs veikėjai būrėsi daugiausia Vilniuje ir čia jiems buvo palankios sąlygos bendradarbiauti, net kurti bendras

Šią problemą buvo galima nesunkiai išspręsti sudarant bendrą lietuvių ir baltarusių valstybę, kažką panašaus į LDK – federaciją ar konfederaciją. Tą mūsų veikėjams baltarusiai atkakliai ir siūlė, žinoma, neatsitiktinai: jiems rūpėjo ne tik Vilnius, bet ir, svarbiausia, galimybė pasinaudoti toliau modernios tautos keliu pažengusios Lietuvos parama, nes savų pajėgų tam aiškiai nepakako. Kita vertus, mūsų kaimynai baltarusiai ir draugus siūlėsi ne tik mums, bet ir lenkams, ukrainiečiams, net vokiečiams.

Tačiau silpni draugai ar partneriai niekam nereikalingi, ypač dar turintys nemažų pretenzijų – o baltarusių veikėjams jų netrūko. Bet toks jų blaškymasis dar labiau skaldė ir silpnino jų tautinį judėjimą. Užtat mūsų lyderių pozicija nuo pat 1905 m., tai yra nuo Didžiojo Vilniaus Seimo, buvo stebėtinai vieninga, tvirta ir pastovi: kurti valstybę etnografiniu pagrindu, siūlant į ją įsijungti tautiniu atžvilgiu mišriems Vilnijos gyventojams, garantuojant jiems kultūrinę autonomiją. Jau į 1917 m. rugsėjį sudarytą Lietuvos Tarybą buvo kviečiami baltarusiai, žydai, lenkai, bet nė vieni neatsiliepė, kitaip tariant, nesutiko dalyvauti kuriant valstybę. Maža to, kaimynai apkaltino mūsų veikėjus pagrobę iš jų Vyti: jų nuomone, būsima lietuvių valstybė iš tiesų buvo žemačių, todėl ir jos herbas galėjo būti tik meška...

Natūralu, kad patraukliausias variantas mūsų kaimynams baltarusiams buvo įkurti savąją tautinę valstybę, ir tą jie bandė padary-

Pirmajam pasauliniam karui baigiantis visa Rytų ir Vidurio Europa virė: ankstesnės daugiatautės imperijos byrant, viena po kitos kūrėsi naujos tautinės valstybės.

šeimas. Tačiau ši aplinkybė juos ir priešino, mat tiek vieni, tiek kiti siekė savo tautinės valstybės sostinę kurti Vilniuje.

Mūsų Nepriklausomybės Aktas gimė labai anksti, vienas pirmųjų Rytų ir Vidurio Europoje

Į 1917 m. rugsėjį sudarytą Lietuvos Tarybą buvo kviečiami baltarusiai, žydai, lenkai, bet nė vieni neatsiliepė

1917–1918 m. Vilniuje būrėsi tiek mūsų, tiek baltarusių tautinio judėjimo lyderiai

ti bent du kartus. Pirmąjį bandymą 1917 m. gruodžio 17 d. iš karto sužlugdė bolševikai, paskelbdami, kad Baltarusija – tai Rusijos dalis. 1918 m. kovo 25 d., taigi taip pat prieš 95 metus, baltarusiams sekėsi šiek tiek geriau, bet vis tiek Baltarusijos Liaudies Respublika gyvavo tik septynis mėnesius. Ir tik vienintelė Lietuva jai padėjo – kiek galėjo. O Baltarusijos vyriausybė atsidėjo savotiškai: išleido valstybės žemėlapi, kuriuo pretendavo ne tik į Vilnių, Švenčionis, bet ir į didelę likusios Lietuvos dalį, net į Balstogę, Daugpilį ar Smolenską. Tačiau 1918 m. gruodį į Minską įžengė raudonoji armija.

Lenkų pozicija

Mūsų nelaimė, kad ruošiantis kurti savo valstybę dėl jos sostinės teko varžytis ne tik du baltarusiais. Antanas Smetona dar 1909 m. rašė: „Dėl Vilniaus mes su gudais nesiriesime, mokėsime sutilpti krūvoje dėl to, kad niekatrie neturime agresyvių siekimų. Kas kita lenkai: jie buvo ir tebėra agresistai.“

Būsimasis mūsų prezidentas neapsiriko. Vilnius niekada nepriklausė Lenkijai, lenkai čia niekada neturėjo kažkokių ypatingų išskirtinių teisių ir, žinoma, lenkų veikėjai neketino čia įkurti savo valstybės sostinės. Tačiau tas nekiludė jiems tvirtinti, kad Vilnius yra lygiai taip pat brangus lenko širdžiai, kaip ir Varšuva, ir tuo sugebėjo įtikinti ne tik daugelį savo tautiečių, bet ir Vakarų politikų, taip pat istorikų. Vienas jų, britas Timothy Snyderis ir dabar teigia, kad Vilnius (ir Lvovas) yra svarbiausi Lenkijos miestai, todėl jai būtinai reikalingi.

Dar blogiau buvo tai, kad lenkai, gyvenantys tiek Varšuvoje, tiek Vilniuje, nė girdėti nenorėjo apie lietuvių teises kurti savo valstybę. 1917 m. gegužę savo laiške Vokietijos kancleriui 44 žymiausi Vilniaus lenkai tvirtino, kad Lietuvoje jokia tauta nesudaro daugumos, bet dvarai, prekyba, pramonė ir amatai yra lenkų rankose, be to, jie atnešę šiam kraštui civilizaciją, religiją. Todėl „stengėmės ir visados stengsimės susi-

jungti valstybėn su Lenkija“.

Kitą argumentą šiuo klausimu pateikė Krzysztof Buchowski, neseniai lietuvių kalba išleistas labai įdomios, rimtos monografijos „Litvomanai ir polonizuotojai“ autorius: „Ant XX a. slenksčio lenkų visuomenė tikrai nebuvo pasirengusi pastebėti, o juo labiau pripažinti, kad lietuviai yra savarankiška tauta ir lygiaverčiai partneriai.“ Mūsų kaimynams vadinamieji litvomanai, tai yra lietuvių tautinio judėjimo šalininkai, buvo vaikai, žaidžiantys su pavojingais žaislais ir nesuprantantys šių keliamos grėsmės, tad juos reikia auklėti, kad ir su ryškė...“

Ypatingą Vilniaus lenkų neapykantą kėlė nepriklausomybės rengimo darbą atkakliai dirbusi Lietuvos Taryba. Jie surengė ne vieną piktą protesto demonstraciją prie Lietuvos Tarybos būstinės, daužė jos langus, skelbė visai Europai, kad šis organas yra tik vokiečių marionetė, kad Lietuvos žmonės vieningai

jos neapkenčia ir trokšte trokšta lenkų valdžios. O žodis „taryba“ lenkams tapo keiksmažodžiu.

Bet ne veltui Vasario 16-osios signatarus straipsnio pradžioje vadina drąsiais ir atkakliais žmonėmis. Jie nepabūgo nei lenkų protestų, nei šmeižto, nei langų daužymo, nei visai realių kaizerio valdžios represijų. Ir paskelbė istorinį Nepriklausomybės Aktą, kuriame buvo tokios mūsų laisvės priešams labai nepatinkančios eilutės: „Lietuvos Taryba skelbia atstatanti nepriklausomą demokratinius pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine Vilniuje ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis.“ Taigi – ir nuo valstybinių ryšių su Lenkija, atsisakant Liublino unijos.

Dėl to mus dabar kai kurie istorikai grau-dena: jeigu ne šis blogas sprendimas, generolas L.Želigovskis mus būtų apgynęs ir nuo vokiečių, ir nuo bolševikų. Tačiau jie pamiršta, kad kažkodėl nei jis, nei kiti lenkų generolai ar pulkininkai tada nesugebėjo apginti net pačios Lenkijos...

Istorikai svarsto ir kitą tokio varianto aspektą: Lietuva 1918 m. ar kiek vėliau galėjo tapti dvikalbe lietuvių ir lenkų valstybe. Betgi žinome, kur dvikalbystė nuvedė airius ar baltarusius. Pastarųjų inteligentija dejuoja, kad jų šalyje šiais laikais sunku rasti žmogų, kalbantį baltarusiškai. Argi to mums šiandien taip labai norėtusi? ■

„Tautos taryba skelbia Lietuvos nepriklausomybę“. Paveikslas eksponuotas Niujorko pasaulinėje parodoje 1939 m.

Pirmieji lietuviški atvirukai (1918 m.)

Taip Signatarų namai, kuriuose buvo pasirašytas Vasario 16-osios aktas, atrodo šiandien

„BFL“ NUOTR.

Nepriklausomybės deklaracijos

Suomija	1917-12-06
LIETUVA	1918-02-16
Estija	1918-02-24
Baltarusija	1918-03-25
Čekoslovakija	1918-11-28
Lenkija	1918-11-11
Austrija	1918-11-12
Vengrija	1918-11-16
Latvija	1918-11-18
Jugoslavija	1918-12-04

PROFILIS

Kodėl vengiame būti ponais, arba Paryžiaus pasiilgusiems

Jaroslavo Melniko „Paryžiaus dienoraštis“ – apie tai, ko lietuviai galėtų pasimokyti iš prancūzų.

Renata Baltrušaitytė

Stovim Gedimino prospekte priešais knygyno vitriną su išeksponuotais perkamiausių knygų dešimtukais ir stebimės: „Paryžiaus dienoraštis“ – numeris vienas, puikuojasi greta ką tik lietuviškai iškeptų pasaulį paverusių E.L.James „Penkiasdešimties pilkų atspalvių“. Savoje negrožinės literatūros kategorijoje paryžietiški Vilniuje gyvenančio rašytojo įspūdžiai aplenkė Laimos Lavastės, kepėjos Beatos, Godos Ferensienės ir Jo Šventybės Dalai Lamos knygas.

Jaroslavas švyti: tai – tarsi jo gimtadieniui užsakytas stebuklas, kuriuo sunku patikėti. Svarstom, kad vertėtų autoriui šalia tokios vitrinės kuo greičiau įsiamžinti: stebuklai juk netrunka amžinai. Ankstesnės penkios Jaroslavo lietuviškos knygos apie panašias aukštumas galėjo tik pasvajoti: autorius pats suvokia, kad komercinis populiarumas jo filosofinei, fantastiniams virsmams (bionika, genų inžinerija, transplantacija...) dvelkiančiai prozai Lietuvoje negresia. Jautėsi labai pamalonintas, kai į susitikimą pasikvietė Vilniaus universiteto studentai filologai ištisą valandą kamančinę protingais klausimais.

Bonjour, monsieur

O štai „Paryžiaus dienoraštyje“ fantazijos mažai – daugiau Vilniaus ir Paryžiaus konkretybių lyginimo bei šiuose miestuose galiojančių skirtingų elgesio kodų nagrinėjimo. Įžengę pro prancūziškai pasivadinusios kavinės duris, neišgirstame nei „bonjour, monsieur“, nei „bonjour, madame“. Vilniuje, pasak Jaroslavo, klientų sveikinti ponais nepriimta, o Paryžiuje – savaime suprantama. Kadangi „Paryžiaus dienoraštyje“ šiai temai nepagailėta dėmesio, viena knygos skaitytoja jau pranešė autoriui visiškai nepageidaujanti būti vadinama „ponia“.

„Bet kodėl? Juk tai ir malonu, ir kelia žmogaus savigarbą. Lietuvoje tiek daug žmonių serga depresija, netgi tarp rašytojų, menininkų apstu depresuotų žmonių. O tokia būseną dažniausiai susijusi su pašlijusia asmens savigarpa“, – svarsto J.Melnikas.

Jeigu prancūzas kavinėje ar parduotuvėje neišgirs „bonjour, monsieur“, labai tikėtina, kad kitą dieną pasirinks kitą parduotuvę ir kavinę. Lietuviai tokių iš vaikystės įdiegtų „kompleksų“, deja, neturi, todėl ir įstaigų savininkai klientų sveikinti vis dar nemato prasmės. Tai šokiruoja Lietuvon atvykusius dirbti prancūzų diplomatus, lektorius ir verslininkus. Paradoksalu, bet Kalvarijų turguje prekiautojai gerokai dažniau kreipiasi į tave „pone“ nei

padavėjai respektabilioje sostinės kavinėje.

Mokantis pinigų klientas Paryžiuje visuomet išgirs „merci, monsieur“, nesvarbu, kokia bus sąskaityta – keli šimtai eurų ar vienas euras. Tuo tarpu lietuviai įpratę už aptarnavimą dėkoti patys.

Žinoma, tuose poniškuose pasveikinimuose ir padėkojimuose netrūksta savotiškos vaidybos, tačiau galbūt geriau truputį apsimesti, nei visą laiką niūriai tylėti? „Lietuviai bijo pasitraukti iš tylos zonos, mano, kad apsimestinčiam nebebus savimi. O Prancūzijoje pagirti nepažįstamo žmogaus veidą, šukuoseną ar garderobo detalę – natūralus dalykas, neturintis priekabiavimo atspalvio. Tai mieliai daro ne tik vyrai, bet ir moterys. Netgi man paliekanti kavinę ponia yra tarstelėjusi: „Jūsų megztinis gražus.“ Ėjo sau ir nuėjo: ir jai gerai, ir man pakėlė nuotaiką“, – pasakoja rašytojas.

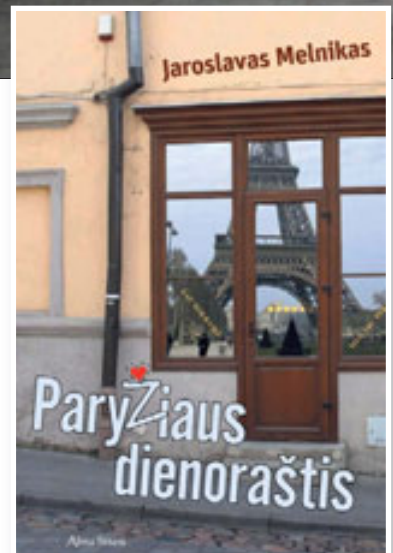
Antra vertus, tokie pastebėjimai gali išreikšti ir paslėptą ironiją. Jaroslavas prisimena, kaip vienas jaunuolis bandė be eilės prasiibrauti į miesto autobusą ir vietoj gėdininimų tesulaukė pašaipios replikos: „O, koks jūs gražus...“ Be to, kuo labiau ant jūsų patyliukais niršta prancūzas, tuo dažniau ir primygtiniau kartoja jums „madame“ ar „monsieur“. Pasak J.Melniko, konfliktų prevencijos etiketo kodas Prancūzijoje išsiskynio dar karalių valdymo laikais, kai mažiausias nesusipratimas rūmuose dvariškiui galėdavo reikšti greitą mirtį.

Mon Bel Ami

Daug turistų iš mūsų regiono atvažiuoja nusifotografuoti prie Eifelio bokšto ir išvažiuoja. J.Melnikas kasmetinių savo kelionių Prancūzijos metu irgi neslepia aplankantis

J.MELNIKO ARCHIVO NUOTR.

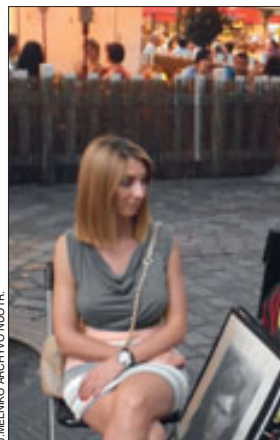

bokšto papėdę, bet dažniausiai – paskutinėmis kelionės dienomis. Jo manymu, Paryžiuje daug svarbiau pajusti laisvą miesto dvasią, plevenančią gatvėse, kavinėse, Senos krantinėse, nei aplankyti vieną ar kitą grynai turistinį objektą.

„Paryžiuje pats jaučiuosi kitoks. Knygoje mėginu paaiškinti, kodėl. Štai kavinės Vilniuje – jaukesnės ir originalesnės negu Paryžiuje, kur dauguma jų labai panašios. Staliukai

J.MELNIKO ARCHIVO NUOTR.

J.MELNIKO ARCHIVO NUOTR.

„Paryžiuje jaučiuosi kitoks,“ – tvirtina
Jaroslovas Melnikas ↑

Gedimino prospekte vasarą jau irgi primena Paryžių. Bet pažiūrėkite, kokie atsipalaidavę kavinėse jaučiasi paryžiečiai ir kaip įsitempę jose neretai sėdi lietuvaičiai. Ir pokalbių temos vyrauja skirtingos: Paryžiuje netgi bedarbiai klošarai, geriantys pigiausią vyną, sugeba pašnekėti apie madingas knygas, spektaklius, parodas, nes tokia kultūringo bendravimo tradicija. Tarkim, po Goncourt'ų premijos skyrimo, nieko nežinodamas apie ją laimėjusį autorių ir knygą, jautiesi tiesiog svetimas, išmestas iš bendro rato“, – tvirtina J. Melnikas.

Tiesą, ši garbingiausia Prancūzijos literatūrinė premija vis dažniau skiriama imigrantams, nes prancūzams patinka žmonės, atvirantys jiems kitokį pasaulį. Itin gerai sutinkami iš buvusių Prancūzijos kolonijų kilę rašytojai. „Svetimas kultūras, nebandančias diktuoti sąlygų patiems prancūzams, jie priima labai noriai – jaučiu tai, pats būdamas užsienietis. Kita vertus, iš Rytų Europos rašytojų kone vieninteliam rusui Andrei'ui Makine'ui yra pavykę laimėti Goncourt'ų premiją. Iki šiol ginčijamasi, ar šio rašytojo frankofilė senele,

įkvėpusi „Prancūzišką testamentą“, buvo tikra ar išgalvota, tačiau ruso, išaukštinusio prancūzų kultūrą, romanas neliko neįvertintas. Nors prancūzai laikomi slavofilais, slavų literatūros vertimai į prancūzų kalbą knygynuose negali pasigirti dideliu populiarumu“, – atkreipia dėmesį rašytojas.

Legenda virtusi ir daugybę amžių trunkanti Prancūzijos ir Anglijos kultūrinė nesantaika. Todėl, pavyzdžiui, pranešimą apie galimą Didžiosios Britanijos referendumą dėl išstojimo iš ES prancūzų žiniasklaida pasitiko džiaugsmingomis antraštėmis: „Au revoir!“ Anot sociologinių apklausų, tokia naujiena pradžiugino net 60 proc. prancūzų.

O štai prancūzų ir italų bendravimo skirtumus geriausiai atspindi prancūzų sutrikimas, kai po emocijomis trykštančio vakarėlio Italijoje jie staiga pasijunta vieni ir niekam nereikalingi: vakarykščiai draugai tarsi išgaruoja. O jeigu prancūzas pripažino tave „ami“ – juo dažniausiai gali pasikliauti.

Pakviesti į svečius Prancūzijoje, nebijokite nors 15 minučių pavėluoti – to netgi reikalauja etiketas. Nesvarbu, ar viešnagė prancūzo namuose buvo smagi, ar nuobodi, grįžę Lietuvon privalote šeiminiškams padėkoti laišku – to irgi reikalauja etiketas. Jei nepasivarginsite, prancūzai jus palaikys nedėmesingu ir neišauklėtu: kitąkart jų namų durys jums gali būti užvertos.

Paris, mon Amour

Grįžęs iš Paryžiaus Jaroslavas Vilniuje eksperimentuoja: mikroautobuso vairuotojui atkakliai kartoja „laba diena“, nors šis nesiteikia jam atsakyti, kaimynės prie lifto sveikina „labą rytą, ponias“ ir stebi reakcijas. Sutrikimo veiduose lieka vis mažiau.

Kas dar Vilnių skiria nuo Paryžiaus? Rašytojas negali abejingai žiūrėti, kaip lietuvės vargsta viešojo transporto stotelėse, sukiudamos plastikinius cilindrus su tvarkaraščiais (nes elektroninės švieslentės, Vakaruose įprastos net mažuose miesteliuose, Vilniuje išnyko taip pat greitai, kaip ir atsirado). Taip pat nesuvalkia, kodėl remontuojant geležinkelio stotį nebuvo europietiškaip paaukštintas peronas, kad

keleiviams su daiktais nereikėtų akrobatiskai kabarotis vagonų laipteliais. Rašytoją erzina ir atskirų maršrutų troleibusuose tebetransliuojami garso įrašai su raginimais laikytis turėklų ir užleisti vietą pagyvenusiems žmonėms, keleiviams su vaikais ir invalidams: neįmanoma įsivaizduoti kasdien šitaip auklėjamų paryžiečių. Autorius tikisi, kad išpopuliarėjus jo knygai šios sovietinės atgyvenos bus atsisakyta.

Ar įmanoma savyje nešiotis Paryžių? „Aš ir nešiojuosi. Kitas gal širdyje nešioja Berlyną ar Amsterdamą, o man labiausiai patinka Paryžius. Beje, prancūzų kalbos mokiausi savarankiškai. Ir dabar Vilniuje draugų prancūzų turiu daugiau negu lietuvių, nes su jais galiu bendrauti įvairiausiomis temomis“, – prisipažįsta J. Melnikas.

Nesvetima prancūzų kalba ir šeimoje. Rašytojo žmona Danguolė – prancūzų kalbos specialistė leksikografė, Vilniaus universiteto profesorė. Dukra Gerda prancūziškai kalba nuo mažumės, tačiau studijoms pasirinko indologiją VU Orientalistikos centre ir tik nesenai sugrįžo iš Delio. Laisvalaikio iš prancūzų kalbos verčia grožinę literatūrą.

O pats J. Melnikas tikisi išleisti savo naują romaną „Rudoji saulė, arba Postfašizmas“. Kūrinyje bandoma įsivaizduoti, koks galėtų būti pasaulis, jeigu nacistams antruoju ar trečiuoju bandymu visgi pavyktų įgyvendinti Tūkstantmetinio reichio viziją. Žmonijos rasės atstovų, tebesivadinančių žmonėmis, liktų nedaug, o visi kiti, atskirti nuo kultūros, gyventų kaip žmogiškąją prigimtį pamiršę gyvūnai – storai. Jie tebeturi žmogaus kūną, tačiau neteko gebėjimo kalbėti ir gėdos jausmo. Žmonės, kuriems storai tarnauja, juos, kaip ir kitus naminius gyvulius, naudoja maistui. Tačiau atsiranda žmonių, kuriems tokia storų padėtis neatrodo teisinga.

„Tai filosofinis veiksmo romanas, kuriame galima įžvelgti ir tarptautinio kapitalo valdomo pasaulio metaforą. Ar mes planetos milijardieriams savo ruožtu nesame storai? Prisiminkime bankininkus, kurie iš bankų griūties finansiškai tik išlošė, ir parduotuvių kasininkes, kurioms draudžiama kada nori nueiti į tualetą. Tik tiek, kad mūsų dar nevalgo“, – lygina rašytojas. ■

Viešnagių Paryžiuje, apie kurį nemažai lietuvių pasvajos per Šventą Valentį, akimirksnis ↑

Kultūros biudžetas didėja, bet ir prašytojų gretos plečiasi

Iš premjero patarėjo lūpų – abejonės dėl Kultūros tarybos kūrimo prasmingumo.

Renata Baltrušaitytė

Prieš savaitę Menų spaustuvėje susirinkę sostinės kultūros įstaigų atstovai svarstė, kaip jų veiklą paveiks lėšų skirstymo funkcijos perdavimas pradedamai formuoti Kultūros tarybai. Ministerijos darbuotojai ironizavo, kad šiuo metu dauguma specialistų užsiėmę būtent šios tarybos formavimu, bet įstatymo numatytų nuoseklių procedūrų tiek daug, kad, realiai vertinant, Kultūros taryba pradės funkcionuoti geriausiu atveju po pusmečio. Renginių organizatoriai tiek laiko nežinioje laukti nenori.

Pastaruosius dvejus metus Kultūros rėmimo fondo (KRF) tarybai pirmininkavęs dailininkas Saulius Valius teigė, kad fondas oficialiai nėra panaikintas – jis tiesiog inkorporuojamas į Kultūros tarybos struktūrą. S. Valius priminė, kad KRF buvo taupiausiai Lietuvoje administruojamas fondas: vargiai rastume kitą, kurio administravimo išlaidos neviršytų 1 proc. disponuojamų lėšų. Tačiau krintant oficialiam alkoholinių gėrimų ir tabako gaminių pardavimui KRF biudžetas nuolat mažėjo. Pernai pakeitus kultūros projektų finansavimo tvarką kultūros rėmimui tenka nebe 1 proc., o 3 proc. už šias prekes surinkto akcizo pajamų. Dėl to KRF biudžetas nuo 17–18 mln. Lt ūgtelėjo iki 46 mln. Lt. Vis dėlto džiugauti anksti, nes anksčiau pačios Kultūros ministerijos kuruotos finansavimo programos, kurioms buvo paskirstoma apie 12 mln. Lt, liko be lėšų ir taip pat bus deleguotos Kultūros tarybai.

Lietuvos meno kūrėjų asociacijos preziden-

tas Kornelijus Platelis prisipažino nelabai tikintis, kad pavyktų iki šiol biudžeto lėšomis finansuotas programas perkelti į Kultūros tarybą kartu su jų turėtomis lėšomis: veikiausiai ateityje visiems teks sukristi iš tų pačių 46 milijonų.

Tęstiniai projektai laukti negali

Kad triskart padidėjęs akcizo lėšų procentas nereiškia trigubai dosnesnio finansavimo, praėjusią savaitę patvirtino kultūros ministras Šarūnas Birutis. Jis piktinosi, kad Kultūros ministerija pagal naujuosius įstatymus nebegali skirti programoms nė vieno lito: „Dabar reikia spręsti, ką daryti su tęstiniais, kultūrai gyvybiškai svarbiais pro-

meno taryba radęs bendrą sprendimą, kaip pereinamuoju laikotarpiu, kol nesudaryta Kultūros taryba, bus finansuojamas šalies kultūrinis gyvenimas: „Jau artimiausiu metu bus paskelbta, kokie projektai bus remiami pagal kultūros politikos kaitos gaires.“

Pernai rugsėjį Seimas priėmė Kultūros tarybos įstatymą, kuriuo įsteigiama Kultūros taryba, atsakinga už kultūros ir meno programų, projektų ir kitokių priemonių finansavimą. Ji taip pat administruoja KRF lėšas, skiria stipendijas kultūros ir meno kūrėjams, organizuoja kultūros ir meno tyrimus, stebi, kaip įgyvendinami remiami projektai. Kandidatus į Kultūros tarybos narius privalės atrinkti kultūros ir meno organizacijų deleguojami rinkėjai.

F. Latėnas prognozuoja menininkų nepasitenkinimą būsimojo Kultūros taryba

Daugės biudžetinių etatų

Menų spaustuvės surengtoje diskusijoje kritišką nusistatymą Kultūros tarybos atžvilgiu išreiškė premjero patarėjas kultūros klausimais Faustas Latėnas. „Mano manymu, tokia Kultūros taryba ilgai nefunkcionuos. Juk tai bus tie patys valdininkai, tie patys ekspertai, kaip ir KRF, tik mūsų pačių deleguoti ir su atlyginimais. Negavusieji Kultūros tarybos paramos galės skelbti lygiai tokius pačius kaltinimus, kokiais anksčiau buvo užversta Kultūros ministerija. O kokio dydžio privalės būti Kultūros tarybos finansų skyrius, kad spėtų išanalizuoti visų paramos gavėjų metų pabaigoje pateiktas ataskaitas?“ – klausė premjero patarėjas, prognozuojantis neišvengiamą menininkų nepasitenkinimą būsimoios tarybos veikla. ■

2013 m. kultūros rėmimas skaičiais

46,1 mln. Lt – tiek lėšų buvo skirta 2013 m. Kultūros rėmimo fondo programai.
1190 – tiek kultūros projektų Kultūros rėmimo fondo taryba jau nusprendė paremti.
17,1 mln. Lt – tiek lėšų paskirstyta minėtiems remtiniams projektams.
29 mln. Lt – tiek lėšų iš Kultūros rėmimo fondo pereina pradėti formuoti Kultūros tarybai.

jektai, tokiais kaip festivalis „Kino pavasaris“, tarptautinė Vilniaus knygų mugė ar stipendijomis, kurių laukia meno žmonės. Nefinansuoti šių programų negalime, bet ir finansuoti negalime, nes to neleidžia įstatymai.“

Ministras tikino drauge su Kultūros ir

BOLLYWOOD

PREMJERA

VASARIO 14 D. 19 VAL.

TEATRO ARENA, VILNIUS

VASARIO 15 D. 19 VAL.

ŽVEJŲ RŪMAI, KLAIPEDA

VASARIO 21 D. 18 VAL.

„GIRSTUČIO“ KULTŪROS RŪMAI, KAUNAS

VASARIO 23 D. 18 VAL.

ŠIAULIŲ KULTŪROS CENTRAS

KOVO 28 D. 18 VAL.

PANEVŽIO J. MILTINIO DRAMOS TEATRAS

DAUGIAU INFORMACIJOS: WWW.GITEATRAS.LT
DRAUGAUKURME: [FACEBOOK.COM/GITEATRAS.LT](https://www.facebook.com/giteatras.lt)

BILJETUS PLATINA:

PARODOS

Iš keramiko virtuvės

Klaipėdoje atidaryta Isroildžono Baroti paroda „Suzani“, įkvėpta Tadžikijos tradicinių ornamentų.

Renata Baltrušaitytė

I.Baroti pirmąkart ėmėsi keramikinių paveikslų lipdymo

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

Pagalčiau galėsim sutvarkyti Džono dirbtuvę“, – džiūgauja galerininkė Andželika Baroti.

Kol senamiesčio kambarys buvo prigrūstas senų baldų ir stambių keraminių skulptūrų, grindų remontuoti jame nebuvo kaip. O dabar tiek baldai (kai kurie paties menininko sukalti), tiek skulptūros mėnesiui draugiškai persikraustė į Baroti galerijos salę. Pasirodo, visai nebūtina eksponuoti skulptūras ant nebylių sniego baltumo konstrukcijų: dailininko sumeistautas medinis padėklas atrodo netgi autentiškiau. Tik štai stalus ir sofas, daug metų praleidusius keramiko dirbtuvėje, prieš parodant galerijos lankytojams teko ilgokai grandyti ir šveisti.

Su mėsmale ir trintuve

Yra ir tokių keramiko kūrinių, kuriems eksponuoti galerijoje baldų neprireikė: jie kybo ant sienų tarsi glazūruoti moliniai paveikslai. Spalvas ir motyvus jiems Isroildžonas Baroti nusižiūrėjo nuo savo gimtosios Tadžikijos kaimuose siuvinėjamų kilimų bei staltiesių tradicinių raštų. Tokie ornamentiniai siuvinėjimai adata Persijos regione vadinami žodžiu „suzani“.

Tačiau kaip galima siuvinėti molį? Adatos tam, žinoma, nereikia, tačiau mažyčiais molio

plaušeliais nuklotas paveikslas paviršius ištis primena audeklo faktūrą. Kaip „suverpti“ ir lygiai, tarsi ant trupinio pyrago, išbarstyti mažyčius molio plaušelius, žino tik pats I.Baroti. Pasirodo, menininko virtuvė primena bet kurios namų šeimininkės virtuvę: molinė tešla „sutarkuojama“ smulkia trintuve. Svarbiausia, pasak keramiko, sulaukti šiai operacijai palankiausios molio konsistencijos.

Degimo krosnyje kaitinamos glazūruoto molio plokštės retkarčiais, kaip ir trapios tešlos kepiniai orkaitėje, sutrūkinėja: gerai išžiūrėję išvelgsite tokių plyšelių ir keramikiniuose „suzani“. Tačiau dekoratyvinėje keramikoje, pasak autoriaus, tai menka nuodėmė – priešingai negu gaminant indus. Įdomu, kad Tadžikijos kaime indų lipdytojai apskritai apsieidavo be krosnių: savo dirbinius jie

tiesiog surinkdavo į krūvą, apkraudavo karvių mėšlu ir padegdavo. O vėliau pripildydavo indus druskingo vandens ir palaikydavo karštos Tadžikijos saulės atokaitoje: to užtenka, kad moliniai indai taptų patvarūs.

Anksčiau savo darbuose I.Baroti mėgdavo naudoti ir molinius „spagečius“. Dailininko žmona atsidūsta: per tuos „makaronus“ neteko savo tvirčiausios ir patikimiausios, dar sovietmečio fabrikuose gamintos mėsmalės, kuri visam laikui persikraustė į keramiko dirbtuvę. Iš kilometrinių molio „slikių“ menininkas suformuodavo ištisas skulptūrines kompozicijas.

„Suzani“ ciklą I.Baroti žada pratęsti, tačiau nuo molinių plokštumų persimes prie labiau reljefiškų sieninių bareljefų. Žada išbandyti ir bronzinę skulptūrą: juk kiekviena medžiaga diktuoja savus reikalavimus, o ta pati idėja, įkūnyta skirtingose medžiagose, nušvinta naujai. Juolab ir darbo su

bronzos technologija, turint omenyje liejiniui rengiamas formas, arti-
ma keramikai.

Molis gydo nerimą

I.Baroti dirbtuvėje su molio degimo krosnimi, senais baldais ir skulptūromis užtekėdavo vietos ir draugams: žymiausias Klaipėdos tadžikas garsėja svetingumu. Tapytojas Rytis Martinionis svečiuodavosi taip dažnai, kad šeimininkas spėjo nulipdyti jo molinį biustą, kuriame atsirado vietos ir kolegos pamėgtiems simboliams: kiškiui ir salamandrai.

Nuo 1985 m. Klaipėdoje gyvenantis I.Baroti pernai šventė jo vardu pavadintos meno galerijos dvidešimtmetį. „Buvo laikotarpis, kai į vadybą pasinėręs Džonas nebeturėdavo laiko sau, kaip menininkui. Tuomet pasidarydavo niūrus ir neramus – matydavai, kad jam metas „sulįsti“ atgal į molį. O dabar spėja viską: ir galerijos parodas organizuoti, ir pats lipdyti, ir per metus dalyvauti net keliuose tarptautiniuose projektuose. I.Baroti personalinės parodos jau buvo surengtos Vokietijoje, Danijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Suomijoje, Rusijoje“, – gerų žodžių savo vyrui negaili jo bendražygė Andželika. ■

KINAS

Nenuspėjami „Oskarų“ siurprizai, intrigos, iškilimai, nuopuoliai ir visagalis lobizmas

Vasario 24 d. Los Andžele vyksianti „Oskaro“ premijų teikimo ceremonija bet koku atveju taps istorinė ir unikali. Nugalėtojo nuspėti tiesiog neįmanoma, nes šio sezono „Oskarų“ lenktynių lyderis kardinaliai keitėsi bent tris kartus.

Edvinas Pukšta

Dabar jau paaiškėjo prizininkai tarpinėse stotelėse (JAV kino kritikų asociacija, Holivude akredituotos užsienio spaudos asociacijos „Aukšinis gaublys“, JAV prodiuserių gildija, JAV aktorių gildija, JAV režisierių gildija), tad visi ženklai tarsi ir signalizuoja „tamsaus arkluko“ Beno Afflecko triumfą su tikrais įvykiais grįstu trileriu „Operacija „Argo“. Lyg feniksas iš pelenų netikėtai ir nelauktai iškilęs žiūroviškas ir emociingas kūrinys stebina beveik neginčytinu pirmavimu. Bet ar prodiuseriai George'as Clooney ir Grantas Heslovas sugebės išlaikyti tą patį tempą iki galutinio ir prestižiškiausio „Oskaro“ už geriausią filmą?

Akivaizdu, kad 2012 m. rudenį prasidėjusiame ir 2013 m. sausio mėnesį įkautusiame apdovanojimų maratone buvo balsuojama ne vien tik už geriausią filmą, bet ir prieš kažkam nepatinkančią bei pernelyg atvirai agituojančią asmenybę. „Operacija „Argo“ niekuomet nebuvo laikoma realia kandidate, bet daugumai ekspertų pagailo B.Afflecko, kuris buvo apvogtas geriausio režisieriaus nominacijoje. Nuo tos dienos prasidėjo filmo lobistų akcija „Vargšas Benas Affleckas“.

Realiausi pretendentai

Dėl „Oskaro“ aršiausiai susipešė trys filmai: Steveno Spielbergo biografinė istorinė drama „Lincolnas“ (12 nominacijų), B.Afflecko tikrus įvykius apie mažiau girdėtą JAV diplomatų išgelbėjimo operaciją atpasakojęs trileris „Operacija „Argo“ (7 nominacijos) ir Kathryn Bigelow tikrus įvykius po 2001 m. rugsėjo 11 d. teroristinio išpuolio vizualizavęs trileris „Taikiny #1“ (5 nominacijos). Liaudies išmintis teisingai sako, kad tarp stipriausiai konkuruojančių kandidatų gali išlįsti ir laimėti tyliai šakni knisantis filmas – Davido O.Russello komiška romantinė drama „Optimisto istorija“ (8 nominacijos).

Nuo 2010 m. Amerikos kino meno ir mokslo akademija geriausio filmo nominaciją išplėtė nuo penkių iki dešimties galimų

auksinių vietų, o vėliau dar keitė balsų skaičiavimo taisykles. Daugiau filmų nominuojama siekiant padidinti „Oskaro“ premijų teikimo ceremonijos žiūrimumo reitingus ir paskatinti deramai įvertintų filmų lankomumą. Šiemet tik devyni filmai surinko reglamente numatytą būtinai reikalingų balsų kiekį, bet visiems aišku, kad kai kurie (debiutanto Behno Zeilino fantazijų drama „Pabaisos iš laukinių pietų“, Kanų festivalio laureato Michaelio Haneke drama „Meilė“) nuo pat nominacijų paskelbimo nepuoselėjo jokių vilčių nugalėti, o dar kiti kūriniai pernelyg nusilpo užkulisinėse kovose, kad sugebėtų

Drama „Meilė“ turėtų laimėti bent vieną „Oskarą“, kaip geriausias užsienio šalies filmas

lygiai konkuruoti (Tomo Hooperio miuziklas „Vargdieniai“, Quentino Tarantino stilingasis trileris „Ištrūkės Džango“, Ango Lee religingumą ir tikėjimą Dievu kvestionuojanti nuotykių drama „Pi gyvenimas“).

Šiaip jau laimėti „Oskaro“ už geriausią filmą beveik neįmanoma be nominacijos už geriausią režisūrą. Šešiose pastarosiose ceremonijose abu „Oskarų“ atsiėmė tas pats filmas. Tik 1989 m. išleista drama „Ponios Deizės vairuotojas“ stebuklingai iškovojo „Aukštinį gaublį“ ir „Oskarą“, nors režisierius Bruce'as Beresfordas nebuvo nominuotas. Per pastaruosius 23 metus tik trys režisieriai (A.Lee, Romanas Polanskis ir S.Spielbergas)

gavo „Oskarų“ už savo darbą, bet pralaimėjo geriausio filmo titulų kitiems konkurentams. Jeigu šiemet triumfuotų B.Affleckas, tai prie šio trejeto prisidėtų dar vienas režisierius, nes visi penki kandidatai užsitikrino abi esmines nominacijas.

„Oskaro“ nominacijų paskelbimo melodija sugrojo pagal biografinės dramos „Lincolnas“ dirigentų pasiūlytas natas. Apdovanojimų teorija byloja, kad daugiausiai nominacijų skiriama favoritui, kuris dažniausiai ir pelno daugiausiai auksinių statulėlių. Tačiau dabar S.Spielbergas su komanda jau pretenduoja tapti nelaimingiausiu pralaimėtoju. Kolegos iš JAV režisierių gildijos jam įkalė paskutinę ir tikriausiai lemiamą vinį. Apmaudžiausia, kad būtent S.Spielbergas žino, ką reiškia jaustis favoritu ir po to pralaimėti viską. 1985 m. jis užsitikrino vienuolika nominacijų su drama „Purpurinė pieva“, bet nelaimėjo visiška nieko.

O štai per daug anksti nurašytas B.Affleckas renkasi visus svarbiausius apdovanojimus ir perrašinėja istoriją. Ar jam pasiseks padėti reikšmingiausią žymę vasario 24-ąją? Viskas dėliojasi pergalingu ritmu, bet dar įmanoma tikėtis netikėtų verdiktų, nors mažiausiai tikėtina, kad S.Spielbergui pavyks iš naujo prisikelti.

Kas sužlugdė „Taikinio #1“ galimybes?

Magiškas trilerio „Operacija „Argo“ triumfas šiandien nebūtų įmanomas be visuotinio susidorojimo su K.Bigelow režisuotu trileriu „Taikiny #1“ apie teroristų vado Osamos bin Laden medžioklę. Juk B.Affleckui griežtą „ne“ pasakė Venecijos kino festivalio atrankos komisija, o po puikiai pavykusių premjerinių seansų Teljuraido, Toronto ir San Sebastiano kino festivaliuose

Šiomet dėl „Oskaro“ aršiausiai susipešė trys filmai: S.Spielbergo drama „Lincolnas“, B.Afflecko trileris „Operacija „Argo“ ir K.Bigelow trileris „Taikinyš #1“

JOURNAL NUOTR

netgi aukščiausius įvertinimus „Operacijai „Argo“ surašę kino kritikai nesitikėjo matę būsimąjį „Oskarų“ nugalėtoją. Didelį svorį apdovanojimų lenktynėse turintį Toronto kino festivalio publikos simpatijų prizą „Argo“ pralaimėjo Davido O.Russello „Optimisto istorijai“.

Gruodžio pradžioje pirmieji „Taikinio #1“ seansai paskleidė pozityvias nuomones, o solidžiausi kino kritikai išspausdino itin palankias recenzijas. Niujorko, Bostono, Vašingtono kino kritikų asociacijos atidavė savo prizus už geriausią filmą ir režisūrą „Taikiniui #1“. Atrodė, kad laimėjusi šešis „Oskarus“ su „Išminuotojų būriu“ K.Bigelow vėl patirs auksinės pergalės jausmą, tačiau barzdotą vyrą iš trečio aukšto nušovusius eilinius kareivius ir slaptai operacijai vadovavusią ČŽV agentę šlovinantį filmą negailestingai užsipulė JAV politikai, senatoriai ir įtakingi Holivudo aktoriai.

Opozicijai rūpėjo išsiaiškinti, ar tikrai ČŽV aptiko „Al Quaedos“ lyderio O.bin Ladenio pėdsakus Pakistane tik po brutalaus smurto, nehumaniškų kankinimų ir psichologinio šantažo, kai patekę į amerikiečių nelaisvę arabų kilmės vyrai galiausiai neatlaikė spaudimo, palūžo ir išpasakojo vertingą informaciją. Kai žibalo į ugnį šliukštelėjo televizija CNN, šalyje užvirė karšti debatai dėl ČŽV slaptųjų agentų brutalaus taktikos ir kruopščiai slėptos informacijos nutekėjimo. Trys aukštas pareigas einantys JAV senatoriai viešai apkaltino kūrybinę grupę manipuliavimu neteisingais faktais ir melagystėmis, kad „Taikini #1“ prodiusavusios Holivudo studijos „Sony“ vadovai nusprendė sureaguoti išplatindami atvirą laišką.

Neigiamų emocijų paveikti, nuolatinio spaudimo neatlaikę ir nuo „Taikinio #1“

nusisukę kino kritikai prisidėjo prie B.Afflecko palaikymo komandos.

Kokias klaidas padarė „Lincolno“ lobistai?

Ko gero, niekas nepaneigs, kad tarp dviejų ugnių atsidūręs trileris „Operacija „Argo“ tiesiog pasinaudojo kitų geresnių konkurentų nesėkmėmis ir perėmė jiems rezervuotus balusus. Bet kas gi nutiko biografinei dramai „Lincolnas“? S.Spielbergas sukūrė solidų, išsamų, šviečiamąjį ir fenomenaliai suvaidintą filmą, kuris sudėtingu formatu, ilga trukme ir kantrybės išbandymu vis dėlto išsikovojo žiūrovų meilę. JAV kino teatruose filmas surinko 171 mln. dolerių, ir tai yra labai geras rezultatas. Užsienio šalių rinkose „Lincolnas“ gavo kuklesnes 33 mln. dolerių pajamas, įrodydamas, kad filmo turinys įdomesnis amerikiečiams.

Jeigu S.Spielbergas būtų vizualizavęs Abrahamo Lincolno paskutinius gyvenimo mėnesius anksčiau, tai laimėtų kur kas lengviau. Per pastaruosius metus „Oskarų“ balsuotojai daug draugiškiau priima į glėbį europietiškus filmus ir siekia apdovanoti ne vien tik amerikiečius intriguojančius kūrinius. „Lūšnynų milijonierius“, „Karaliaus kalbos“ ir „Artisto“ pergalė per „Oskarą“ nuskambėjo sensacingai, bet įprasmino pasikeitusią Amerikos kino meno ir mokslo akademijos strategiją.

Šiomet austras M.Haneke už Europos šalių kino forumą „Scanorama“ sausakimšai didžiausią Vilniaus kino salę užpildžiusią šokiruojančią dramą „Meilė“ ne tik gavo prognozuotą nominaciją už geriausią užsienio šalies filmą, bet ir pateko tarp keturių pagrindinių nominacijų už geriausią filmą, režisūrą, scenarijų ir aktorės Emmanuelle Rivos vaidybą. „Meilė“ turėtų laimėti bent vieną „Oskarą“, kaip geriausias

užsienio šalies filmas.

„Lincolnas“ nesulaukė kino kritikų palaikymo, bet sugebėjo užsitikrinti akademijos balsuotojų paramą. Kiek juos paveiks JAV prodiuserių, JAV aktorių ir JAV režisierių gildijų sprendimas ignoruoti S.Spielbergą, sužinosime vasario 24 d.

Reikšmingą klaidą „Lincolno“ strategai padarė pakviesdami buvusį JAV prezidentą Billą Clintoną agituoti už filmą per „Auksinių gaublių“ teikimo ceremoniją. Sumanymas ne tik nedavė trokštamų dividendų, bet ir paleido nusivylimo bei pasipiktinimo bangą.

Kas kitas, jeigu ne „Operacija „Argo“?

Jeigu akademijos nariai spėjo pagalvoti, kad „Operacija „Argo“ jau užsitikrino pakankamai pagarbos, dėmesio ir reikšmingų prizų, tai jie galėjo balsuoti visiškai kitaip, kaip niekas nelaukia. Jeigu iki ceremonijos baigtųsi „vargšo Beno Afflecko“ garbinimas ir išgaliotų naujos krypties scenarijus, dėkingai susiklosčiusia situacija tikriausiai pasinaudotų broliai Harvey ir Bobas Weinsteinai. Jie jau atėmė JAV aktorių gildijos premiją iš favoritės Jessicos Chastain ir ištūmė ant pjedestalo jaunąją žvaigždę Jennifer Lawrence už vaidmenį „Optimisto istorijoje“. Lemiamą balsavimą savaitę Weinsteinai išsijusę stiprino tame pačiame filme puikiai suvaidinusio veterano Roberto De Niro akcijas, nes kultinis aktorius turi istorinį šansą laimėti „Oskarą“ (jau trečią asmeninę kolekciją) net po 32 metų pertraukos.

Jei Lietuvos kino teatruose jau išsikvėpusi „Optimisto istorija“ laimėtų „Oskarą“ už geriausią filmą, tai lengviau išsispręstų rebusas dėl geriausio režisieriaus nominacijos, kuri generuoja pačią nenusipėjamiausią intrigą vasario 24 d. ■

INFORMACINĖS TECHNOLOGIJOS

Kiekybe lietuviškoji „Vikipedija“ aplenkė popierinę enciklopediją, o kokybe, deja, ne

Prieš dešimt metų pradėta rašyti lietuviškoji „Vikipedija“. Iš pradžių ji buvo laikoma menkaverčiu informacijos šaltiniu, tačiau ilgainiui jo reputacija pagerėjo ir dabar bent moksleiviams ji tinkama.

Egidijus Jurgelionis

Atviro turinio internetinės enciklopedijos „Wikipedia“ angliška versija atsirado 2001 m. sausio 15 d. Lietuviai kurti tokį projektą suskubo ne iš karto – pamatai lietuviškajai „Vikipedijai“ padėti daugiau nei po dvejų metų, 2003 m. vasario 20 d. Tiesa, lietuviška enciklopedijos versija buvo pirmoji enciklopedijos versija baltų kalbomis: latviškoji „Vikipedija“ pradėta kurti 2003 m. vasarą, latgališkoji – 2005 m. gruodį, o žemaitiškos enciklopedijos idėja faktiškai realizuota 2006 m. pavasarį.

Tačiau lietuviška atviro turinio enciklopedijos versija įsibėgėjo ne iš karto: iki 2003 m. spalio buvo parengta vos 20 publikacijų, o iki metų pabaigos – 38-ios. Daugiausiai publikacijų per vieną mėnesį buvo parengta 2008 m. spalio mėnesį – net 5609-ios. O šiuo metu lietuviškoje „Vikipedijoje“ yra beveik 157 tūkst. publikacijų (popierinėje „Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje“ 2014 m., kai ji bus baigta, turėtų būti 130 tūkst. straipsnių).

Interneto vartotojų triušą kuriant lietuviškąją „Vikipediją“ įvertino ir jos įkūrėjas Jimmy Walesas. Praėjusių metų gegužės pabaigoje progreso konferencijoje „Login 2012“ pranešimą skaitęs J. Walesas teigė, kad lietuviška enciklopedijos versija, atsižvelgiant į lietuviškai kalbančių žmonių skaičių pasaulyje, išaugo į gana solidų publikacijų skaičiumi projektą. Jo manymu, daugiau nei tūkstantį tekstų pasiekusią nacionalinę „Vikipediją“ galima laikyti perspektyviu projektu, nes tai lūžio taškas, kai susiformuoja bendruomenė, pajėgi augti ir auginti projektą.

Pildo dažniausiai entuziastai

Nors skaičiuojama, kad lietuviškoji enciklopedija turi apie 66 tūkst. registruotų vartotojų, aktyvių – bent kartą per mėnesį redagavusių „Vikipediją“ – yra apie 500. Administratorių teisės suteiktos 24 vartotojams, tačiau aktyvių, remiantis pačios „Vikipedijos“ pateikiama statistika, vos dešimt.

„Iš tiesų „Vikipedija“ yra entuziastingų redaktorių darbas. Jai galima pritaikyti tokią pačią taisyklę, kaip ir internetui apskritai: 90 proc. yra tie, kurie tik vartoja, 9 proc. papildo kartkartėmis, o likęs vienas procentas sukuria

didžiąją dalį turinio“, – teigia buvęs „Vikipedijos“ dalyvis Rytis Savickis.

Vienas „Vikipedijos“ entuziastų Švietimo ir mokslo ministerijos kancleris Dainius Numgaudis šiai enciklopedijai pradėjo rašyti prieš ketverius metus, per kuriuos publikavo daugiau nei septynis šimtus straipsnių. Šia enciklopedija po jos įkūrėjo pranešimo konferencijoje Londone susidomėjęs pašnekovas teigia dabar per savaitę parašantis po penkis šešis straipsnius. „Man tai tiesiog geras būdas atsipalaiduoti po darbo, kartu nuveikiant kažką intelektualaus. Be to, smagu, kai kas nors pagiria už parengtas publikacijas“, – teigia tris „Vikipedijos“ ordinus turintis D. Numgaudis.

Tiek užsienio šalyse, tiek Lietuvoje „Vikipedija“ mėgstama atviro kodo turinio informacijos idėjos entuziastų. J. Walesas, pristatydamas „Vikipediją“ Lietuvoje, pabrėžė, kad teisė į informaciją yra fundamentali žmogaus teisė ir ji visiems turėtų būti nemokama.

„Kai kalbama apie informaciją, nuosavybinis kelias yra akligatvis, nes didėja atskirtis –

Šiuo metu lietuviškoje „Visuotinėje lietuvių

ar socialinis tinklas

„Facebook“, laukia gera ateitis, nes XXI a. pradžios technologijos suteikia galimybių vis lengviau sujungti ir įgalinti skirtingus žmones iš viso pasaulio, kuriuos vienija bendras interesas.

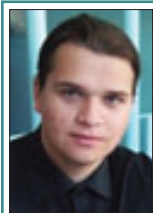
„Iš šį procesą stengiausi įtraukti ir studentus, nes darbas su „Vikipedija“ man pasirodė naudingas tiek profesinių kompetencijų, tiek technologinių įgūdžių, tiek socialinių kompetencijų ugdymo požiūriu“, – pasakoja A. Radkevičius.

Kita vertus, nors kol kas „Vikipedijos“ pildymas yra neatlygintinas,

savanoriškas entuziastų darbas. M. Okulič-Kazarinas mano, kad publikacijos atviro kodo enciklopedijoje galėtų būti vienas iš viešųjų ryšių įrankių, o jų autoriams mokamas atlygis. Pavyzdžiui, savivaldybių, muziejų ar įmonių darbuotojai galėtų būti įpareigoti pildyti informaciją apie atstovaujamą instituciją.

Patikima kaip ir kitos enciklopedijos

„Vikipedijos“ duomenimis, lietuviška enciklopedijos versija redaguota daugiau nei

ASMENINIO ARCHIVO NUOTR.

R. Savickis: „Vikipedija“ yra entuziastingų redaktorių darbas. 90 proc. vartotojų šia enciklopedija tik naudojasi, 9 proc. papildo kartkartėmis, o likęs vienas procentas sukuria didžiąją dalį turinio.“

turtingieji tampa dar turtingesni, o neturtingieji vis labiau skursta, nes turintys pinigų nusiperka informaciją, kurią kuria visas pasaulis. „Vikipedija“ šiame kontekste yra tarsi lygių galimybių šauklys. Tai nereiškia, kad kažką atimame iš vieno ir atiduodame kitam, – tiesiog dalijamės tuo, kas yra bendra“, – teigia judėjimo „Atviras kodas Lietuvai“ prezidentas Mykolas Okulič-Kazarinas.

Buvęs Vilniaus universiteto dėstytojas Aurimas Radkevičius tikina, kad atviro kodo turinio platformų, tokių kaip „Vikipedija“

4,3 mln. kartų, tai yra vienas straipsnis redaguotas vidutiniškai 12 kartų. Tačiau atvira prieiga prie informacijos redagavimo gali ne tik pagerinti jo kokybę, bet ir sukurti informacijos patikimumo problemų. Taip yra todėl, kad

jos specialistai parengė ir įkėlė grupę straipsnių apie augalų ir gyvūnų rūšis. Tai parodė, kad ši enciklopedija gali būti kokybiškos informacijos šaltinis, iš kurio galėtų mokytis moksleiviai ir studentai.

„Kai kas šaiposi ir „Vikipedijos“ patikimumo, tačiau atlikus informacijos patikimumo tyrimą paaiškėjo, kad klaidų yra ne tik joje, bet ir mokamoje „Encyclopædia Britannica“ ar „Lietuviškoje tarybinėje enciklopedijoje“. Mano nuomone, lietuviškosios „Vikipedijos“ kokybė jau yra pakankama mokytis moksleiviams ar studentams, nors didžiųjų kalbų enciklopedijos versijos vis dar pasižymi geresne turinio kokybe, o rusiškoji – ir apimtimi. Be to, lietuviškoje „Vikipedijoje“ iki tol, kol tekstą peržiūrės redaktorius, klaida gali būti matoma visą dieną, o štai angliškoje enciklopedijos versijoje klaidos ištaisomos akimirksniu“, – tvirtina Mykolo Romerio universitete dėstantis M.Okulič-Kazarinas.

Tiesą sakant, „Vikipedijoje“, kaip ir internete, yra visko – ir vertingų dalykų, ir šlamšto.

Didžiausios „Vikipedijos“ kalbos pagal straipsnių skaičių (2013 m. vasario 1 d.)

Kalba / tarmė	Straipsnių skaičius	Aktyvių vartotojų skaičius
1. Anglų	4,1 mln.	134,9 tūkst.
2. Vokiečių	1,5 mln.	24,2 tūkst.
3. Prancūzų	1,3 mln.	18,4 tūkst.
4. Olandų	1,14 mln.	5,1 tūkst.
5. Italų	1 mln.	9,5 tūkst.
...		
32. Lietuvių	156,9 tūkst.	521
...		
40. Estų	106 tūkst.	534
...		
63. Latvių	46,5 tūkst.	302
...		
104. Žemaičių	13,4 tūkst.	44

Šaltinis: „Wikimedia“

Populiariausios „Vikipedijos“ kalbos pagal straipsnių peržiūrų skaičių per valandą (2012 m. gruodžio 31 d.)

Kalba / tarmė	Peržiūrų skaičius per valandą
1. Anglų	12,3 mln.
2. Japonų	1,77 mln.
3. Vokiečių	1,67 mln.
4. Ispanų	1,65 mln.
5. Rusų	1,38 mln.
...	
33. Lietuvių	24,2 tūkst.
...	
39. Estų	14,1 tūkst.
...	
43. Latvių	10,4 tūkst.
...	
136. Žemaičių	737

Šaltinis: „Wikipedia Statistics“

autorius gali prisistatyti nebūtinai vardu ir pavarde, bet ir slapyvardžiu.

J.Walesas pastebi, kad „Vikipedijos“ turinys daugeliu kalbų daugiau mažiau vienodas, bet informacija skiriasi, ir tas skirtumas priklauso nuo šalies – yra istorijos aspektų, kurie skirtingose šalyse interpretuojami skirtingai, tačiau skaitantieji „Vikipediją“ keliomis kalbomis gali žinoti kelių pusių pozicijas. Beje, svarbu paminėti, kad „Vikipedija“ pateikia nuorodas į pirminius informacijos šaltinius, todėl abejojantieji jos patikimumu gali nesunkiai pasitikrinti.

„Rengdamas straipsnius stengiuosi rašyti taip, kad tema sudominčiau jaunos žmonės, tad „Vikipediją“ labiau laikyčiau mokslo populiarinimo kanalu, o ne šaltiniu, kuriuo reikėtų remtis. „Vikipedija“ yra geras startas, kai pradėti domėtis tema, tačiau jaunas žmogus neturėtų susidaryti požiūrio į pasaulį remdamasis tik ja“, – mano D.Numgaudis.

Vienas enciklopedijos redaktorių M.Okulič-Kazarinas teigia, kad informacijos patikimumo problema būtų mažiau aktuali, jei kiekvienas autorius rašytų tik ta tema, kuria jis yra kompetentingas. Lietuviškosios „Vikipedijos“ pradžioje vienas ar keli biologai

S. ŽUROS, „BFL“ NUOTR.

Švietimo ir mokslo ministerijos kancleris D.Numgaudis „Vikipedijos“ enciklopedijai kas savaitę parašo po 6 straipsnius ir už tai gavo jau tris „Vikipedijos“ ordinus

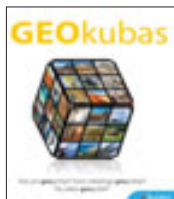
Paties J.Waleso žiniomis, kai kuriuos straipsnius „Vikipedijoje“ yra publikavę arba redagavę net ir Nobelio premijos laureatai, tačiau mechanizmo, užtikrinančio vienodą straipsnių kokybę, kol kas nėra. O kai kalbama apie lietuviškąją „Vikipediją“, skelbiama, kad joje yra maždaug šimtas pavyzdinių straipsnių.

Nesutarimai suskaldė kolektyvą

Aktyvios diskusijos dėl informacijos patikimumo „Vikipedijos“ publikacijose ne vieną autorių atgrasė nuo enciklopedijos pildymo. Tiesa, dalis autorių nepalieka „Vikipedijos“ ir kuria savus projektus. Vienas tokių – žemaitiškoji „Vikipedija“.

„Žemaitišką enciklopedijos versiją kūriau dėl kelių priežasčių. Pirmą, žemaitiškai kalbėjau namie, o informacijos internete žemaitiškai buvo mažai, tad norėjosi paskatinti tarmės išsaugojimą. Antra, dėl informacijos neatitikimo straipsniuose prasidėjo pykčiai tarp administratorių. Pavyzdžiui, du autoriai yra skirtingos nuomonės viena tema, abu turi po šaltinį ir nė vienas nenusileidžia. Kai kuriais atvejais straipsnį reikėjo užrakinti ir neleisti jo atnaujinti, nes patys autoriai patys ėmė jį „vandalizuoti“. Atmosfera nebeleido dirbti“, – pasakoja vienas žemaitiškos enciklopedijos versijos kūrėjų R.Savickis, šiuo metu nebedalyvaujantis „Vikipedijos“ projektuose.

Jo teigimu, įkūrus žemaitišką enciklopedijos versiją, lietuviškosios „Vikipedijos“ administratoriai ėmė prašyti „Vikipedijos“ vadovybės uždrausti žemaitišką enciklopediją, nes tai tarmė, o ne kalba. Tačiau teigiamas vadovybės ir kitų šalių administratorių požiūris į etnografinių regionų kalbas ir tarmes leido išsaugoti žemaitiškąją „Vikipediją“. ■

ŽIEMOS SKAITINIAI GEOkubas. Šiuolaikinė geografija visiems

GEOkubas yra dvylikos Europos šalių, dvidešimt penkių aukštųjų mokyklų geografų, mokslininkų ir tyrėjų visuomenei skirtas bendras darbas. Lietuviškąjį gerokai papildytą ir mūsų kontekstui pritaikytą leidimą rengė žymus geografas Rytas Šalna. O mes siūlome kelias ištraukas, tiksliau, temas, iš ką tik Lietuvos knygynuose pasirodžiusio kūrinio.

Iš anglų ir vokiečių kalbos vertė Rytas Šalna, Mantas Šiumeta

XXIa. mūsų pasaulis atsidūrė globaliųjų iššūkių akivaizdoje. Vos prieš kelis dešimtmečius atsiradusios tokios sąvokos, kaip klimato atšilimas, ozono skylė, darnusis vystymasis, gyventojų senėjimas, globalizacija ir nemažai kitų, tapo neatskiriama mūsų gyvenimo dalimi. Nors mūsų planeta apvali, tačiau knygoje jai suteikta savita kubo forma. Kiekviena iš 6 kubo sienelių atitinka tam tikrą

didžiąją geografinę temą, o kiekvieną iš jų sudaro 9 smulkesnės temos. Taigi iš viso leidinyje aprašomos net 54 geografinės temos.

Knygoje atsispindi ne tik didžiosios mūsų planetos ekosistemos, gaivalinės nelaimės ir jų poveikis žmonėms, bet ir visos aktualiausios socialinės, ekonominės ir aplinkosauginės problemos, technologijų pažanga ir jų vaidmuo kasdieniame žmonių gyvenime bei

profesionalių geografų darbuose.

Labai vertinga tai, kad šioje knygoje pateikiamas įvairių Europos šalių geografų požiūris į geografiją ir jų pačių šioje srityje atliekami kasdieniai darbai. Iš to galima daryti išvadą, jog geografijos mokslo žinios, įgūdžiai, netgi tam tikras geografinis mąstymas kaip niekada anksčiau yra ypač svarbūs kiekvienam iš mūsų. ■

RŪŠIŲ NYKIMAS

Į geografų akiratį patenka ne tik fizinė mūsų pasaulio aplinka, bet ir visa joje klesinti gyvybės įvairovė. Rūšies nykimas suprantamas kaip laipsniškas tam tikros augalų ar gyvūnų rūšies atstovų mažėjimas, kuris tam tikru metu pasiekia kritinę ribą, kai rūšies populiacijos atkurti jau neįmanoma. Rūšių nykimo ir išnykimo problema turi di-

džiulę įtaką kiekvienam iš mūsų. 1992 m. Rio de Žaneire vykusiam pasaulio lyderių susitikime nuspręsta, kad nykstančių rūšių išsaugojimas ir įvairovės išlaikymas yra vienas esminių mūsų planetos tvarios raidos užtikrinimo uždavinių.

Iki šiol mokslininkams pavyko identifikuoti apie 1,6 mln. skirtingų augalų, gyvūnų ir mikroorganizmų rūšių, iš kurių 1 mln. sudaro vien vabzdžiai. Manytina, kad tai tik nedidelė dalis visų rūšių, gyvenančių Žemėje, nes dauguma jų mokslui dar nežinoma. Mokslininkai apskaičiavo, jog Žemėje egzistuoja nuo 3 iki 10 mln. rūšių! Iš tiesų sunku įsivaizduoti, kiek vis dėlto organizmų rūšių gyvena mūsų planetoje. Šiuo metu rūšys

nyksta neįtikimai sparčiai. Kasmet prarandame maždaug 1 proc. iš visų žinomų dažniausiai dėl to, kad pažeidžiamos ar net masiškai naikinamos jų buveinės. Tokia žmonių veikla, kaip, tarkime, miškų naikinimas, miestų plėtra, ekosistemų tarša bei visuotinis klimato šiltėjimas, kelia didelę grėsmę daugybei rūšių. Apskaičiuota, jog išnykimas gresia 12 proc. paukščių, 25 proc. žinduolių bei 33 proc. žuvų rūšių. Geografai, kaip ir aplinkosaugininkai, visame pasaulyje siūlo būdų ir imasi konkrečių priemonių, padedančių gelbėti jau nykstančias rūšis ar tas, kurioms kilusi grėsmė. Dirbama išvien su valstybinėmis institucijomis bei nevyriausybėmis organizacijomis, tokiomis kaip Pasaulinis gamtos fondas. Bendromis pastangomis rūšys stebimos ir taip mėginama suprasti kilusius pavojus. (...) ●

MOBILUMAS

Mobilumas – svarbi kasdienio gyvenimo dalis. Pilnos gatvės automobilių, sausakimšių prekybos ir pramogų centrai yra jo atspindys. Geografai tiria įvairius žmonių judėjimo modelius ir mėgina paaiškinti jų priežastis bei prielaidas.

Šiuolaikiniai transporto tinklai sukurti ir tobulinami taip, kad leistų kuo lengviau judėti. Ir išsivysčiusių, ir besivystančių šalių vyriausybės skatina žmonių mobilumą, konkrečių vietų bei vietovių pasiekiamumą, nes nuo to labai priklauso žmonių gyvenimo są-

lygos ir bendras ekonomikos augimas. Miestų ir atskirų jų rajonų projektuotojams labai svarbu gauti informacijos, kuri planuojant leistų atsižvelgti ne tik į esamą, bet numatyti ir būsimąjį transporto tinklų pralaidumą. Gyvenamosios bei darbo vietos pasirinkimą smarkiai veikia transporto tinklas ir mobilumą skatinanti infrastruktūra. Technologijų raida ir transporto sistemų tobulinimas leido pagerinti mobilumą. Patogus susisiekimas ir kokybiškos paslaugos, laiko trukmė ir kaina yra svarbiausi mobilumo elementai. (...) ●

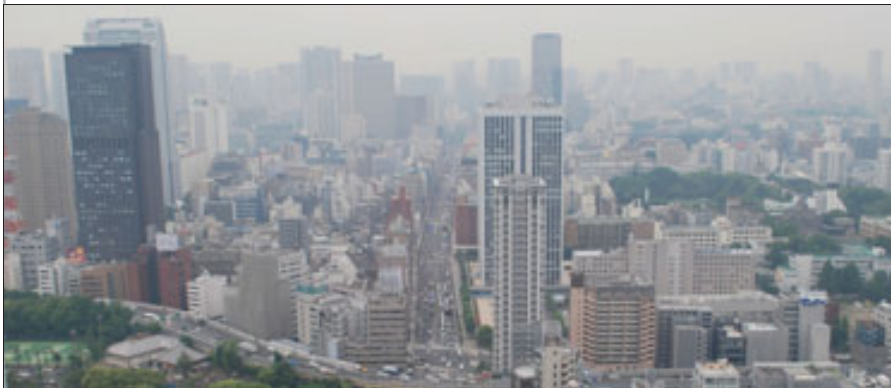
MIESTŲ APLINKOS UŽTERŠTUMAS

Augant miestų gyventojų skaičiui pasaulyje, daugiau rūpesčių kelia miestiečių gyvenamoji aplinka. Dėl sparčiai didėjančio žmonių mobilumo ir intensyvėjančios ūkinės veiklos miestai tampa vis labiau užteršti. Miestuose jau nelieta izoliuotų vietų, kurių neveiktų žmonių ūkinė veikla. Nors daugiausia teršiamos tos dalys, kuriose labai didelis gyventojų tankumas, užterštumui nemažos įtakos turi ir miesto topografija, gyvenamųjų, rekreacinių, pramonės zonų išdėstymas. Ramus miesto parkas upės slėnyje ar prie dirbtinio tvenkinio tik iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti kaip tikras gamtos prieglobstis. Nevalia pamiršti, kad jį veikia užterštas miesto oras, su kuriuo tiesiogiai, lietaus ar sniego pavidalu, į dirvožemį ir vandens telkinius patenka kenksmingos

medžiagos. (...)

Daugybė miestų viešai skelbia aplinkos užterštumą, tad žmonės gali atsižvelgti į taršos lygį. Kai kurie miestai įdiegė labai griežtų priemonių aplinkos užterštumui mažinti, pavyzdžiui, Londonas, Stokholmas, Valeta (Malta) – transporto mokėstį. Dar kiti siekia pagerinti gyvenamųjų rajonų ir vietovių planavimą – paisyti jų išdėstymo pramonės ar kitų taršos šaltinių atžvilgiu. Su užterštumu kovoti labai sudėtinga, nes miestai tampa vis populiarese gyvenimo vieta.

Pasitelkę technologijas, pavyzdžiui, geografinės informacijos sistemas, geografs naudoja sukaupius apie vietovę duomenis ir mėgina nustatyti vietas, kuriose prastės gyvenimo sąlygos ir dėl kurių reikia imtis atitinkamų veiksmų. ●

SENSTANTI VISUOMENĖ

Visuomenės senėjimas jau kurį laiką yra svarbi daugelio šalių, tarp jų ir Lietuvos, problema. 2005 m. Jungtinės Tautos patvirtino, kad visuomenė senėja daugumoje valstybių, visuose pasaulio regionuose. Sparčiausias šis procesas labiausiai išsivysčiusiose šalyse. Senstančios visuomenės reiškinys turi daugybę priežasčių ir padarinių, kurie ypač domina geografus. Visuomenė senėja dėl dviejų pagrindinių priežasčių: ilgėja gyvenimo trukmė ir mažėja gimstamumas.

Šiais laikais žmonės gyvena ilgiau nei anksčiau. Tam įtakos turi medicinos pažanga, pagerėjusios gyvenimo sąlygos, ekonominis ir politinis stabilumas. Daugybėje šalių mažėjančių mirtingumą lydi ir mažėjantis gimstamumas. Dėl pastarojo ilgėja vidutinis gyventojų amžius, kinta jaunų ir senų žmonių pusiausvyrą.

Senstančios visuomenės ekonominė įtaka šalims yra didžiulė, nes santykinai mažėja darbingo amžiaus žmonių dalis. Vyresni žmonės dažniausiai turi daugiau santaupų nei jau-

ni, tačiau linkę mažiau išleisti. Senstanti visuomenė reiškia, kad ilgainiui mažės ikimokyklinių įstaigų ir mokyklų poreikis, nes bus dar mažiau jaunų žmonių, kuriems reikės šių paslaugų. Pažangios šalys kuria strategijas ir įgyvendina konkrečius projektus, kuriais siekiama skatinti mokymąsi visą gyvenimą. Dėl mažėjančio tam tikrų profesijų specialistų poreikio jų ruošima mažiau, o jau turintys tokį išsimokslinimą skatina-

mi kelti kvalifikaciją arba apskritai keisti profesiją.

Gyventojų senėjimas gerokai padidina tam tikras išlaidų rūšis. Pavyzdžiui, senstant visuomenei, sparčiai auga išlaidos sveikatos priežiūrai ir socialinei rūpybai. Šie pokyčiai turi lemiamą įtaką žmonių gyvenamajai aplinkai bei socialinei gerovei.

Pastangos išlaikyti tolygią ir subalansuotą plėtrą kelia daug iššūkių valdžios institucijoms. Daugelio išsivysčiusių šalių socialinės sistemos dėl ilgėjančio žmonių amžiaus jau patiria rimtų problemų, susijusių su senatvės pensijų mokėjimu, jaunimo nedarbu. ●

OZONO SKYLĖ

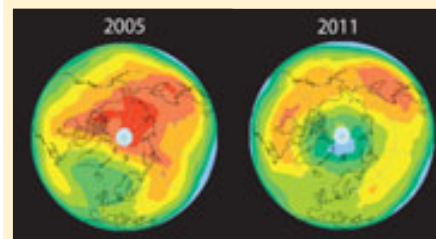

Ozono sluoksnis tarsi dujų skraistė stratosferoje gaubia visą mūsų planetą. Iš Saulės sklindanti kenksminga gyvybei radiacija, kuri padidina odos vėžio riziką, kataraktą, neigiamai veikia imuninę sistemą, iš dalies sugerama šiame sluoksnyje.

Jau kurį laiką stratosferoje fiksuojamas ozono retėjimas kelia grėsmę žmonių sveikatai ir turi įtakos augalams bei kitoms gyvybės rūšims. Antarktyje ozono skylę 1985 m. pastebėjo Antarkties tyrėjai britai Farmanas, Gardineris ir Shanklinas. Ozono skylė vadinamas ozono sluoksnio išretėjimas būdingas Žemės ašigalių sritims. Nustatyta, kad kiekvienais metais rugsėjo–spalio mėnesiais virš Antarkties pastebimas gerokas ozono koncentracijos sumažėjimas. Vėliau įtarimus patvirtino palydovinės nuotraukos. Išretėjimas, kurį mokslininkai išmatavo, buvo didesnis, nei manyta. Nuo 1979 iki 1990 m. ozono koncentracija stratosferoje sumažėjo daugiau nei 50 proc.

Mokslininkai sunerimo, kad ozono skylių gali atsirasti ir kitose mūsų planetos vietose, tačiau iki šiol gerokai mažesnė ozono skylė užfiksuota arktinį pavasarį ties Šiaurės ašigaliu. Ozono sluoksnis išretėjęs ir kitur, bet palyginti mažiau.

Tvirtinama, kad per pastaruosius 60 metų prie ozono sluoksnio nykimo daugiausia prisidėjo žmonių veikla. 1974 m. nustatyta, jog ozono sluoksnį naikina chloro bei fluoro junginiai, naudojami aerozoliuose, šaldymo įrenginiuose. Šios medžiagos, nežinant jų poveikio aplinkai, plačiai naudotos buityje. 43 šalių atstovai 1987 m. pasirašė Monrealio protokolą, kuriuo buvo siekiama apriboti chloro bei fluoro junginių gamybą, ir sudarė laipsnišką šių medžiagų naikinimo grafiką.

Minėtų junginių kiekis atmosferoje mažėja. Apskaičiuota, kad iki 2015 m. ozono skylė ties Antarktimi nedaug sumažės. Vis dar nėra pakankamai įrodymų, jog ten imanoma visiškai atkurti ozono sluoksnį. (...) ●

BANKŲ MELĄ APMOKĖS KLIENTAI

Kai tik banko darbuotojas ims pasakoti apie tai, kas nesusiję su jūsų vizito tikslu, bus geriausia, jei paprašysite nesivarginti, apsisuksite ir išeisite.

Aušra Maldeikienė
Socialinių mokslų daktarė

Prieš porą metų šioje skiltyje rašiau: „Saugokitės – jus keri bankų danajai.“ Tada bandžiau atkreipti dėmesį į agresyvią bankų asmeninių finansų patarėjų ar net ištisų institutų invaziją viešojoje erdvėje. Pastarieji, nuolat kalbėdami apie atsakingą skolinimąsi, labai suaktyvėjo krizės pradžioje, nors jų pastabos būtų buvusios naudingesnės ir prasmingesnės anksčiau, tuo metu, kai visi, raginami šūkio „butai brangzzzz“, skolinosi per daug nemąstydami.

Praėję metai rodo, kad buhalteriniai pirmųjų krizės metų bankų nuostoliai jau keleri metai vėl virtę pelnais, o visą naštą už neapgalvotus veiksmus teko prisiimti itin savo gyvenimą suvaržiusiems skolininkams. Užtat akivaizdžiai stiprioji bankų pusė susitvarkė taip, kad nuostoliai prislėgę tik tuos esą „neatsakinguosius“. Taigi sakysime tiesiai: jie išlošė, nes apgavo naivius ir patiklius.

Neprišimtinai šitų klausimų ir neaštrinau žaizdų, jeigu Lietuvai jau artimiausiais mėnesiais vėl negręstų nauja nesąžiningos reklamos banga, kai nutylint realias rizikas įkyriai kalbama tik apie galimus laimėjimus, ir taip, sukūrus neišvengiamos pergalės iliuziją, vėl plačiais tinklais graibomos ir labai kuklios žuvelės.

Kad mano baimė turi rimtą pamatą, neseniai dar kartą įsitikinau „Swedbanko“ Tuskulėnų skyriuje, klausydama to, ką aiškina tokia banko tarnautoja ponija Jolanta. Sužinojau, kad klientė tiesiog tuoj pat turi apsispręsti dėl antros pakopos pensijų sutarties, nes tai esą tikrai garantuos moteriai didesnes išmokas, juolab kad „Sodra“ ir taip vargu ar išliks. Prisiminta, kad taip yra „visame pasaulyje“. Aiškinta, jog puiku jau vien tai, kad jei klientė mirytų dar nesilaukusi pensinio amžiaus, šita pensija jai tikrai bus išmokėta (suprask, gaus vaikai...).

Ponios Jolantos iš „Swedbanko“ kalba buvo primityvus ir labai tiesmukas sudėtingo investicinio produkto reklamavimas. Taip ir nesupratau, ar ponija Jolanta tikrai tiki, kad taip yra „visame pasaulyje“, ar tiesiog plepa, ką liepė viršininkai. Bijau, kad abi prielaidos teisingos. Ir dar man atrodė, kad ji taip ir nesuvokė, jog tai per penkiasdešimt metų perkopusiai moteriškai kukliu paltuku (po to su ja pasikalbėjusi sužinojau, kad jos mėnesio pajamos „būna, siekia ir tūkstantį litų“) ji beveik garantuotai mažina būsimą „Sodros“ pensiją.

Beje, ponios Jolantos ir jos kolegės paklaususi, ar tikrai ir „Swedbanko“ Asmeninių finansų instituto patarėjai sako, jog galima šitaip žaisti su kitų žmonių pinigais, išgirdau puikią, kad ir kaip ją vertintum, repliką: „Maža, ką jie kalba.“ Taigi, matyt, neatsitiktinai šio banko Asmeninių finansų institutas skelbiasi esantis „nepriklausoma „Swedbank“ banko dalis“. Tad jo paskirtis – šviesti visuomenę asmeninių finansų valdymo klausimais – realioje banko praktikoje virsta buka reklama. Ir manau, kad ir to „nepriklausomo“ instituto darbuotojai puikiai žino, jog banko (ir net tik šio...) darbuotojai turi asmeninius planus, kiek pensijų, draudimo produktų, investicinių paslaugų ar kitų banko teikiamų paslaugų privalo kas mėnesį išplacinti. Ir nors darbuotojams (tai man liudijo ne vienas žmogus) už tai nemokama, tačiau nevykdydamas tokių planų gana greit atsistosi eilėje į darbo biržą.

Kaip žinome, nuo kitų metų kinta kai kurios pensijų sistemos nuostatos, ir esamiems pensijų kaupimo dalyviams, sudariusiems pensijų kaupimo sutartis iki 2013 m., suteikiama teisė apsispręsti dėl pensijų kaupimo naujomis sąlygomis. Nuo balandžio iki rugsėjo jie gali raštu kreiptis į pensijų kaupi-

Kas bus kaltas, kai ateis laikas ir gražūs pažadai daugeliui žmonių su menkomis pajamomis virs mažesne pensija? Naivaus ir patiklaus žmogaus menkas finansinis išprusimas?

mo bendrovę dėl sutikimo mokėti papildomą įmoką savo lėšomis arba raštu vienašališkai sustabdyti pensijų įmokų pervedimą į pensijų fondą.

Ta žinia reiškia ir kitą jau pradėtą aktyvią medžioklę, kai visokios jolantos, danutės ar algiučiai kalbės bet ką ir bet kam, kad tik vykdytų anuos planus. Ir po to skaitysime, kad patarė netinkamai, kaip skaitėme „pirkau „Snoro“ obligacijų, nes labai gera kaimynė sakė, kad bus gerai“, „pervedžiau įmonės sąskaitą į bankrutuojantį banką, nes labai jau malonus darbuotojas su manimi bendravo“, „pirkau tokių su Pasaulio akcijomis susietų obligacijų, nes perskaičiau lankstinuke, kad garantuotas prieaugis – net 6 proc. per metus“ (čia „DnB Nord“ banko 2007 metų pasakėlės, dėl kurių teismai plūša jau geras penkmetis).

Kas bus kaltas, kai ateis laikas ir gražūs

pažadai daugeliui žmonių su menkomis pajamomis virs mažesne pensija? Naivaus ir patiklaus žmogaus menkas finansinis išprusimas? Bankų vadovai, verčiantys eilinius darbuotojus dirbti jiems tikrai sunkiai įveikiamą ir pagal išsilavinimą (kalbu iš asmeninės patirties), ir pagal laiką, kuris skiriamas klientui, darbą? Tie darbuotojai, kurie kalbėjo iki galo nesuvokdami, ką kalba? Tie darbuotojai, kurie pakampėje močiutės piniginę atims, kad tik įtikytų savo darbdaviams ir užsidirbtų kokią premiją? Ar tie bankų vadovai, kuriems ideologija aukščiau kokios eilinės moteriškutės kukliu paltuku ir apytušte pinigine?

Konkrečiu atveju kalbu apie vieną „Swedbanko“ vadovų, UAB „Swedbank investicijų valdymas“ direktorių Aurimą Maždžerių, kuris, paprašytas pakomentuoti konkrečią konsultavimo situaciją, tardė mane, ar aš iš esmės pritariu valstybinei pensijai, ar privačiam kaupimui. Matote koki nors sąryšį? Aš ne. Išskyrus ideologinę prievartą. Mat labai nuoširdžiai pritariu privačiam kaupimui ir juo naudojuosi, bet puikiai suvokiu (na, teko mokytis matematikos...), kad vyresnio amžiaus žmonėms (ypač moterims) su kukliomis pajamomis rezultatas gali būti liūdnas. O jeigu dar į pensiją teks eiti per kokią nors eilinę finansų krizę, kai kris pajamingumas?

Beje, pastebėjote, kaip noriai bankai įrašinėja visus jūsų pokalbius, kai skambinate pačiu menkiausiu klausimu, ir kaip niekada neįrašinėja savo įkyrių nereikalingų paslaugų, kortelių, investicinių produktų reklamų? Matyt, gerai suvokia, kaip tai atrodytų rimtesnėje diskusijoje.

Labai tikiuosi, kad jau artimiausiu metu Lietuvos žiniasklaidoje atsiras daug profesionalių nei finansiškai, nei ideologiškai NESUINTERESUOTŲ žmonių komentary, kam ir kada verta kaupti privačiuose pensijų fonduose (tokių žmonių tikrai daug) ir kam toks žingsnis gali reikšti labai abejotinus rezultatus. O iki tol drįsiu pateikti vieną patarimą: kai tik banko darbuotojas ims pasakoti apie tai, kas nesusiję su jūsų vizito tikslu, paprašykite nesivarginti. Ir prieš darydami sprendimą paklauskinkite bent keletą daugiau išmanančių žmonių, palaukite dar tik žadamos skaičiuoklės, kuri parodys galimą jūsų pasirinkimo rezultatą. Spręskite ramiai, nes vilkai jūsų tyko, net jei neužsiauginote nei tankios vilnos, nei sultingos mėsytes. ■

Lietuvos **nacionalinis**
operos ir baletas
teatras

2013 m. vasario 14 d. 19 val.

Nacionalinio TULŪZOS KAPITOLIJAUS

orkestro
(Prancūzija)
KONCERTAS

• Dirigentas
TUGANAS SOKHIEVAS

• Solistė
ELISABETH LEONSKAJA
fortepijonas
FAZIOLI

Programa

- H. BERLIOZ
Koncertinė uvertiūra „Korsaras“
- R. SCHUMANN
Koncertas fortepijonui a-moll
- M. MUSORGSKIJ – M. RAVEL
„Parodos paveikslėliai“

Biliety kainos: 60, 80, 90, 100, 110, 400 Lt

Informacija tel. (8 5) 262 07 27, (+370) 615 51 000, (+370) 612 46614 arba interneto svetainėje www.opera.lt

PAGRINDINIS KONCERTO RĖMĖJAS

KONCERTO RĖMĖJAI

INFORMACINIAI RĖMĖJAI

rytas

veidas

Vilniaus diena

ESI NEABEJOTINAI
PERSPEKTYVUS!

Studijos Vilniaus universitete sujungs
Tavo gabumus ir Tavo ateities viziją

www.kviecia.vu.lt